

Asemakaavan perustiedot ja yhteenveto

Kunta	291 Kuhmoinen	Täyttämispvm	13.11.2020
Kaavan nimi	Satamarinteen asemakaava ja asemakaavan muutos		
Hyväksymispvm		Ehdotuspvm	15.05.2020
Hyväksyjä		Vireilletulosta ilm. pvm	17.06.2013
Hyväksymispykälä		Kunnan kaavatunnus	
Generoitu kaavatunnus			
Kaava-alueen pinta-ala [ha]	18,4847	Uusi asemakaavan pinta-ala [ha]	5,6901
Maanalaisten tilojen pinta-ala [ha]		Asemakaavan muutoksen pinta-ala [ha]	12,7946

Ranta-asemakaava Rantaviivan pituus [km]

Rakennuspaikat [lkm]	Omarantaiset	Ei-omarantaiset
Lomarakennuspaikat [lkm]	Omarantaiset	Ei-omarantaiset

Aluevaraukset	Pinta-ala [ha]	Pinta-ala [%]	Kerrosala [k-m ²]	Tehokkuus [e]	Pinta-alan muut. [ha +/-]	Kerrosalan muut. [k-m ² +/-]
Yhteensä	18,4847	100,0	21897	0,12	5,6901	5130
A yhteensä	3,9034	21,1	12808	0,33	-0,9905	-41
P yhteensä	0,5026	2,7	2010	0,40	0,5026	2010
Y yhteensä	0,6194	3,4	1079	0,17	-0,3146	-789
C yhteensä						
K yhteensä						
T yhteensä	2,3470	12,7	5000	0,21	2,3470	5000
V yhteensä	2,7747	15,0	0		1,0511	0
R yhteensä						
L yhteensä	3,1352	17,0	870	0,03	-2,1079	-1180
E yhteensä	0,0599	0,3	30	0,05	0,0599	30
S yhteensä						
M yhteensä	1,4387	7,8	100	0,01	1,4387	100
W yhteensä	3,7038	20,0	0		3,7038	0

Maanalaiset tilat	Pinta-ala [ha]	Pinta-ala [%]	Kerrosala [k-m ²]	Pinta-alan muut. [ha +/-]	Kerrosalan muut. [k-m ² +/-]
Yhteensä					

Rakennussuojelu	Suojellut rakennukset		Suojeltujen rakennusten muutos	
	[lkm]	[k-m ²]	[lkm +/-]	[k-m ² +/-]
Yhteensä	2		2	

Alamerkinntät

Aluevaraukset	Pinta-ala [ha]	Pinta-ala [%]	Kerrosala [k-m ²]	Tehokkuus [e]	Pinta-alan muut. [ha +/-]	Kerrosalan muut. [k-m ² +/-]
Yhteensä	18,4847	100,0	21897	0,12	5,6901	5130
A yhteensä	3,9034	21,1	12808	0,33	-0,9905	-41
AK	2,1809	55,9	7495	0,34	0,0446	420
AR	0,7563	19,4	2647	0,35	-1,0214	-903
AO	0,7283	18,7	1120	0,15	0,4651	1120
AL	0,2379	6,1	1546	0,65	-0,4788	-678
P yhteensä	0,5026	2,7	2010	0,40	0,5026	2010
P	0,5026	100,0	2010	0,40	0,5026	2010
Y yhteensä	0,6194	3,4	1079	0,17	-0,3146	-789
Y	0,6194	100,0	1079	0,17	-0,3146	-789
C yhteensä						
K yhteensä						
T yhteensä	2,3470	12,7	5000	0,21	2,3470	5000
TV	2,3470	100,0	5000	0,21	2,3470	5000
V yhteensä	2,7747	15,0	0		1,0511	0
VP	0,5936	21,4	0		0,5936	0
VL	2,1811	78,6	0		0,4575	0
R yhteensä						
L yhteensä	3,1352	17,0	870	0,03	-2,1079	-1180
Kadut	1,6261	51,9	0		0,0476	0
Katuauk./torit	0,1167	3,7	0		0,1167	0
Kev.liik.kadut	0,2862	9,1	0		0,0426	0
LV	0,8337	26,6	870	0,10	-2,5455	-1180
LP	0,2725	8,7	0		0,2725	0
LPA	0,0000		0		-0,0418	0
E yhteensä	0,0599	0,3	30	0,05	0,0599	30
ET	0,0599	100,0	30	0,05	0,0599	30
S yhteensä						
M yhteensä	1,4387	7,8	100	0,01	1,4387	100
M	0,8027	55,8	0		0,8027	0
MA	0,2973	20,7	0		0,2973	0
MY	0,3387	23,5	100	0,03	0,3387	100
W yhteensä	3,7038	20,0	0		3,7038	0
W	3,7038	100,0	0		3,7038	0

Rakennussuojelu	Suojellut rakennukset		Suojeltujen rakennusten muutos	
	[lkm]	[k-m ²]	[lkm +/-]	[k-m ² +/-]
Yhteensä	2		2	
Asemakaava	2		2	

OSALLISTUMIS- JA ARVIOINTISUUNNITELMA

TYÖNUMERO: 20601438

KUHMOISTEN KUNTA
SATAMARINTEEN ASEMAKAAVA JA ASEMAKAAVAN MUUTOS

Näkymä sahan puolelta lahden länsirannalle.

10.2.2014, TARK. 16.2.2015 JA 12.12.2017

SWECO YMPÄRISTÖ OY
TAMPERE

SISÄLLYSLUETTELO

1. SUUNNITTELUALUE	1
2. SUUNNITTELUKÄYTÄVÄN TAVOITTEET	2
3. SUUNNITTELUN LÄHTÖKOHDAT	2
3.1. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet	2
3.2. Kulttuuriympäristö	2
3.3. Maakuntakaava	3
3.4. Yleiskaava	4
3.5. Asemakaava	4
3.6. Maanomistus	5
3.7. Perusselvitykset	5
4. ARVIOITAVAT VAIKUTUKSET	6
5. OSALLISET	6
6. OSALLISTUMISEN JA VUOROVAIKUTUKSEN JÄRJESTÄMINEN	7
6.1. Kaavan vireilletulo	7
6.2. Valmisteluvaihe (kaavaluonnos)	7
6.3. Kaavaehdotus	7
6.4. Kaavan hyväksyminen	8
6.5. Kaavan voimaantulo	8
7. YHTEYSTIEDOT	8

E26639.10	Laatinut / pvm.		Tarkastanut / pvm.		Hyväksynyt / pvm.	
Luonnos	MLUN/MKIR	29.11.2013.	MHEI	3.12.2013.	MHEI	3.12.2013.
Tark.	MKIR	16.2.2015	TRYS	16.2.2015	TRYS	16.2.2015
Tark.	PASV	12.12.2017	-	-	-	-

Sweco Ympäristö Oy

Ilmalanportti 2, 00240 **Helsinki**
Mäkelininkatu 17 A, 90100 **Oulu**
PL 453, 33101 **Tampere**
Uudenmaankatu 19 A, 20700 **Turku**

www.sweco.fi
etunimi.sukunimi@sweco.fi
puh. 0207 393 000

Y-tunnus 0564810-5

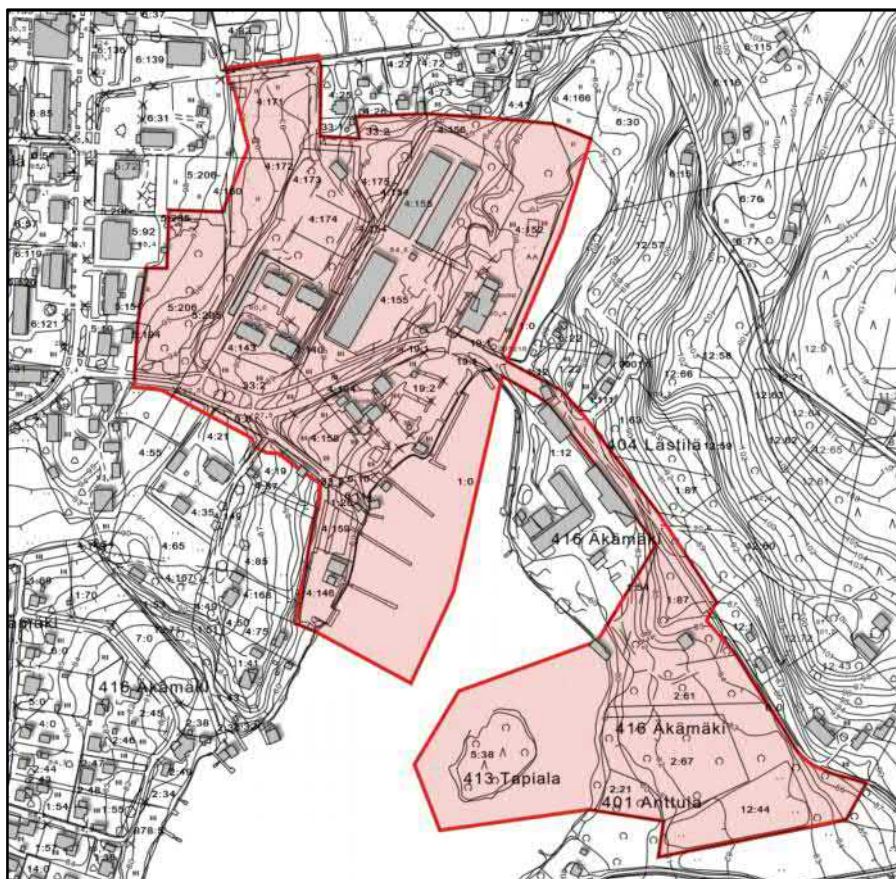
1. SUUNNITTELUALUE

Suunnittelualue sijaitsee Kuhmoisten keskustan itäosassa Päijänteen rannalla sataman ympäristössä. Alueelle sijoittuu useita toimintoja: mm. ravintola- ja majoituspalveluita, kahvila, veneiden säilytystä, pysäköintiä ja satamapalveluita sekä asuamista. Suunnittelualueen kaakkoisosassa ja Heinsaari on lähes rakentamatonta metsäistä aluetta sekä pieneltä osalta peltoa.

Asemakaava koskee kiinteistöjä (291-)401-2-21, 404-12-44, 413-5-38, 416-1-54, 1-87, 2-61, 2-67, osaa kiinteistöstä 416-1-184 sekä osaa vesialueesta 876-1-0.

Asemakaavan muutos koskee kortteleita 34, 450-454, korttelin 205 tonttia 4, sekä lähivirkistys- vesi- ja katualueita.

Suunnittelualueen pinta-ala on noin 17,7 hehtaaria, joista noin 13,7 hehtaaria on maa-alueita. Alueen läntinen osa sekä sahan taakse johtava katu (Korppilankuja) on asemakaavoitettu, sahan eteläpuolinen osa sekä Heinsaari on asemakaavoittamaton. Suunnittelualue kuuluu osittain valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön (RKY, *Kuhmoisten sahan lahti*). Osa suunnittelualueen rakennuskannasta liittyykin vanhaan sahamiljööseen.

Kuva 1. Suunnittelualueen rajaus pohjakartalla. Kuhmoisten keskustaa vasemmassa yläkulmassa.

2. SUUNNITTELUKÄYTÄVÄN TAVOITTEET

Asemakaavan tavoitteena on luoda puitteet korkealaatuiselle keskusta-asumiselle, mahdollisesti myös senioriasumiselle sekä monipuolisen matkailu- ja elinkeinoelämän luontevalle yhdistelmälle. Tavoitteena on myös ohjata alueen rakentamista ekotehokkaisiin ratkaisuihin. Alueen neljän asuinkerrostalon osalta kaavaa tarkistetaan vastaamaan nykyistä tilannetta.

Kaavatyössä huomioidaan *Kohti hiilineutraalia kuntaa* -hanke¹, jossa kunta tavoittelee 80 prosentin päästövähennystä vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta. Yleisesti päästöjen vähentämistä tavoitellaan parantamalla energiatehokkuutta ja lisäämällä uusiutuvan energian käyttöä. Maankäytönsuunnittelu on tärkeä työväline energiatehokkaiden ratkaisujen tavoittelussa. Päästövähennysten ohella HINKU-hanke on keino vahvistaa paikallista hyvinvointia muun muassa kustannussäästöjen, energiaomavaraisuuden ja uusien liiketoimintamahdollisuuksien kautta.

3. SUUNNITTELUN LÄHTÖKOHDAT

3.1. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Koska suunnittelualueella ei ole voimassa olevaa oikeusvaikutteista yleiskaavaa, kaava-alueita koskevat valtioneuvoston 1.1.2002 voimaan tulleen periaatepäätöksen mukaiset valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet. Tarkistetut tavoitteet ovat tulleet voimaan 1.3.2009. Satamarinteen alueella korostuvat valtakunnallisten tavoitteiden seuraavat kohdat:

- toimiva aluerakenne
- eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu
- toimivat yhteysverkot ja energiahuolto
- kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat
- luonto- ja kulttuuriympäristöinä erityiset aluekokonaisuudet.

Valtioneuvoston päätöksessä tavoitteet on jaettu yleis- ja erityistavoitteisiin niiden alueidenkäyttöä ja alueidenkäytön suunnittelua ohjaavien vaikutusten perusteella. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan tavoitteet on otettava huomioon ja niiden toteuttamista on edistettävä maakunnan suunnittelussa, kuntien kaavoituksessa ja valtion viranomaisten toiminnassa.

3.2. Kulttuuriympäristö

Suunnittelualue kuuluu osittain Kuhmoisten sahan lahden valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön (RKY).

---

¹ <http://www.syke.fi/hankkeet/hinku>

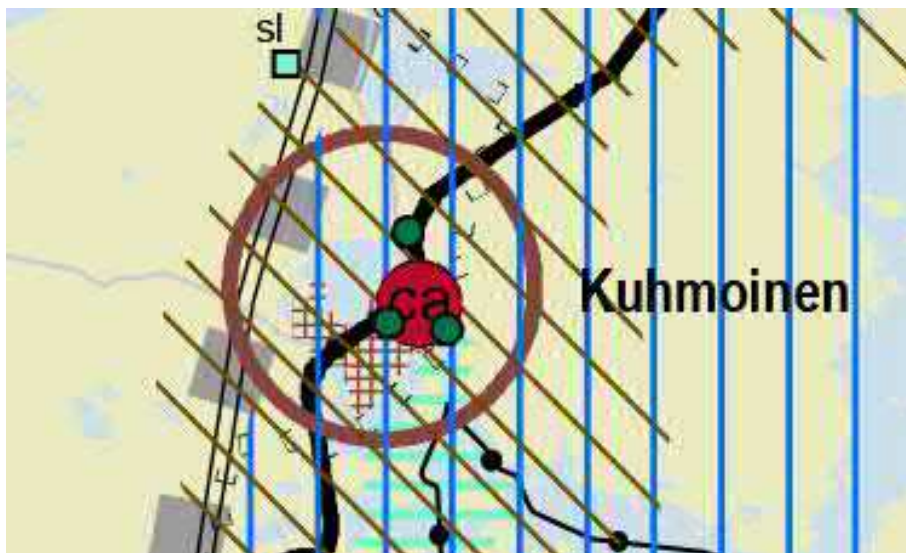
3.3. Maakuntakaava

Kuhmoinen kuuluu Keski-Suomen maakuntaliiton alueeseen. Keski-Suomen maakunnassa on toistaiseksi kuusi voimassa olevaa maakuntakaavaa:

- Keski-Suomen maakuntakaava, joka on vahvistettu 14.4.2009 ja saanut lainvoiman 10.12.2009.
- Keski-Suomen 1. vaihemaakuntakaava (Jyväskylän seudun jätteenkäsittelykeskus), joka on vahvistettu 16.12.2009 ja saanut lainvoiman 4.2.2011.
- Keski-Suomen 2. vaihemaakuntakaava (maa-aineshuolto ja luontoarvot), joka on vahvistettu 11.5.2011 ja saanut lainvoiman 20.11.2012.
- Keski-Suomen 3. vaihemaakuntakaava (turvetuotanto, suoluonto ja tuulivoima), joka on vahvistettu 5.12.2014. Keski-Suomen 3. vaihemaakuntakaavasta on valitettu korkeimpaan hallinto-oikeuteen.
- Keski-Suomen 4. vaihemaakuntakaava (kaupallinen palveluverkko ym.), joka on vahvistettu 24.9.2014 ja saanut lainvoiman 25.10.2014.
- Pirkanmaan 1. maakuntakaava (Jämsän Länkipohjan alue), joka on vahvistettu 29.3.2007 ja saanut lainvoiman 20.3.2008.

Keski-Suomen maakuntakaavan tarkistus on käynnistetty 13.3.2015, ja se koskee kaikkia em. kaavoja. Maakuntakaavaehdotus (kuva 2) on valmistunut 25.8.2017. Maakuntavaltuusto on hyväksynyt maakuntakaavan tarkistuksen 1.12.2017.

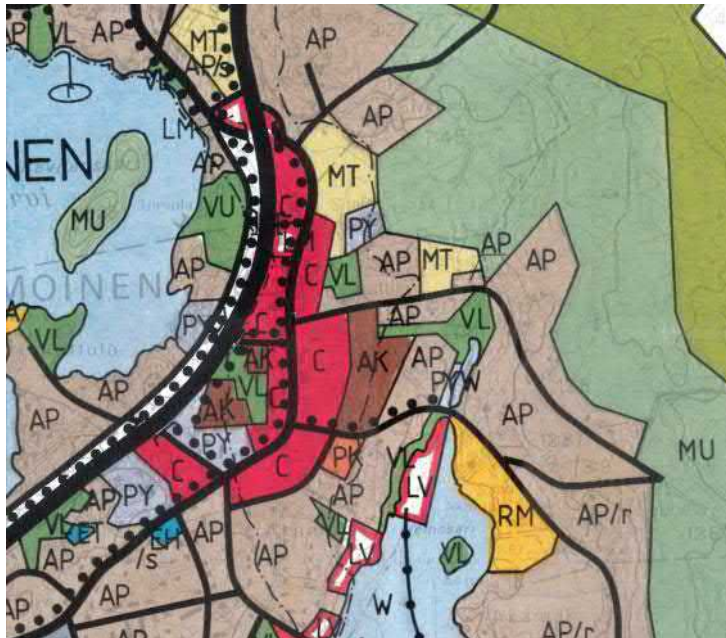
Maakuntakaavan tarkistuksessa asemakaava-alue sijoittuu keskustatoimintojen alakeskuksen alueelle (ca). Koko keskusta-alue on osoitettu kuntakeskukseksi (ruskea ympyrä) ja ydinkeskusta tarkemmin seudullisesti merkittäväksi tiivistettäväksi taajamaksi (ruskea ruudutus). Sahan alue on osoitettu valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi (oikea vihreä pallo). Vesistö ja lahden rannat on osoitettu maakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi (vaalean vihreä vaakaviivitus). Koko keskusta-alue etelään ja pohjoiseen jatkuen on osoitettu kulttuuriympäristön vetovoima-alueeksi (ruskea vinoviivitus) ja lisäksi itään jatkuen matkailun ja virkistysalueeksi (sininen pystyviivitus). Sataman kautta kulkee moottorikelkkailureitti (hakaviivitus).

Kuva 2. Ote Keski-Suomen maakuntakaavaehdotuksesta, 25.8.2017. (Lähde: Keski-Suomen liitto)

3.4. Yleiskaava

Alueella on voimassa vuonna 1991 laadittu oikeusvaikutukseton Kuhmoisten Keskustaajaman osayleiskaava (kuva 4). Siinä suunnittelualueelle on osoitettu kerrostalovaltaista asuntoaluetta (AK), pientalovaltaista asuntoaluetta (AP), keskustatoimintojen aluetta (C), julkisten palveluiden ja hallinnon aluetta (PY), lähivirkistysaluetta (VL), matkailupalvelujen aluetta (RM) sekä vesiliikenteen aluetta (LV). Lisäksi läntinen, keskustan puoleinen osa suunnittelualueesta on merkitty alueeksi, jossa radonin esiintyminen on todennäköistä (pistekatkoviiva ja "r").

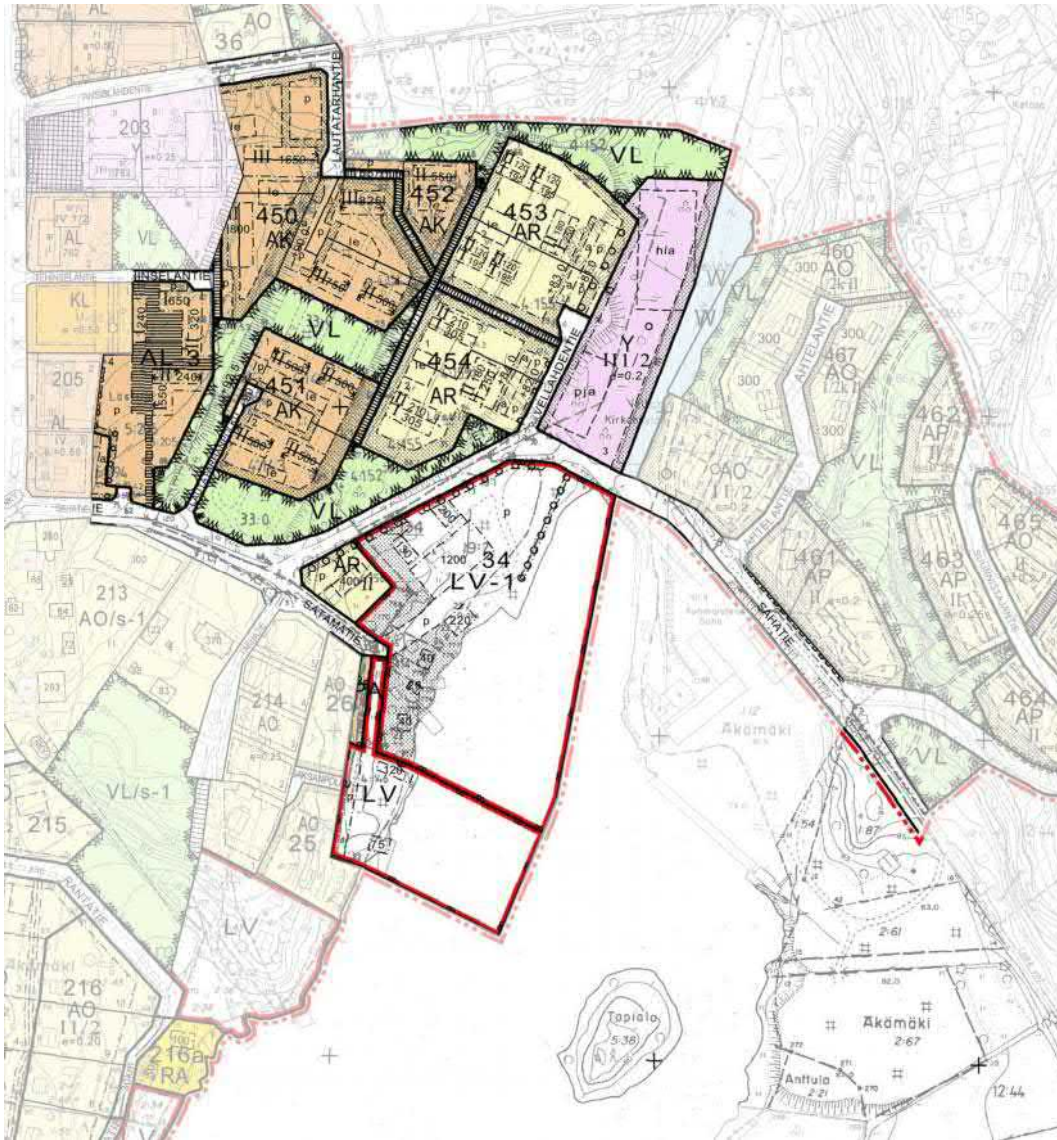
Kuva 3. Ote oikeusvaikutuksettomasta osayleiskaavasta.

3.5. Asemakaava

Suunnittelualue on pääosin asemakaavoitettu. Alueella on voimassa kolme rakennuskaavaa, jotka on hyväksytty vuosina 1989, 1991 ja 1992. Ote kunnan kaavayhdistelmästä on kuvassa 4. Alueelle on osoitettu seuraavia aluevarauksia:

- AL - asuin-, liike- ja toimistorakennusten korttelialuetta
- AK – asuinkerrostalojen korttelialuetta
- AR – rivitalojen ja muiden kytkettyjen asuinrakennusten korttelialuetta
- Y – yleisten rakennusten korttelialuetta
- VL – lähivirkistysaluetta
- LV – venesatama
- LV-1 – yksityinen venesatama ja telakka
- LPA – autopaikkojen korttelialuetta
- katualuetta

Kuva 4. Ote ajantasa-asemakaavasta. Suunnittelualueen ulkopuoliset osat on vaalennettu.

3.6. Maanomistus

Suunnittelualue on pääasiassa kunnan omistuksessa. Yksityisessä omistuksessa ovat asuinkerrostalojen alue suunnittelualueen länsiosassa (kortteli 451), veneiden säilytyskatosten kaksi erillistä kiinteistöä (entiset lautatarhan katokset, ajantasa-kaavassa korttelit 453 ja 454) sekä maa-alueet vanhan sahan kaakkoispuolella.

3.7. Perusselvitykset

Asemakaavahanketta varten laadittuja selvityksiä ovat:

- Satamarinteen asemakaava-alueen kulttuuri- ja maisemaselvitys, 20.2.2014, Sweco Ympäristö Oy
- Satamarinteen asemakaava-alueen muinaisjäännösinventointi. 2015. Mikroliitti Oy
- Kuhmoisten asemakaavoituksen luontoselvitys 2015. 25.9.2015 (täydennetty 17.11.2015), Kari Laamanen

Aiemmin laadittuja selvityksiä tai muuta lähtöaineistoa ovat:

- Kuhmoisten modernin rakennusperinnön inventointi, Kuhmoisten Kirkonkylä, Myllykoski, Virpi. 2012.
- ”Katse Kuhmoisiin – Kuhmoisten maankäytön periaateohjelma”. 2013.

Muiden selvitysten tarvetta tarkastellaan kaavatyön aikana.

4. ARVIOITAVAT VAIKUTUKSET

Kaavan vaikutuksia arvioidaan mm. seuraavien ominaisuuksien osalta:

- vaikutukset yhdyskuntarakenteeseen
- vaikutukset liikenteeseen
- vaikutukset sosiaaliseen ympäristöön (ihmisten elinympäristöön kohdistuvat)
- vaikutukset rakennettuun kulttuuriympäristöön ja maisemaan

Alueella ei ole voimassa oikeusvaikutteista yleiskaavaa, joten kaavaa arvioidaan myös yleiskaavallisesta näkökulmasta ja työssä selvitetään kaavan suhde valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin sekä maakuntakaavaan.

5. OSALLISET

Maankäyttö- ja rakennuslain 62 §:n mukaan osallisia ovat alueen maanomistajat ja ne, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, sekä viranomaiset ja yhteisöt, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään.

Alustavasti osallisiksi on katsottu:

- kaava-alueen ja näihin rajoittuvien alueiden maanomistajat ja asukkaat sekä lähialueen asukkaat
- kaavan vaikutusalueen yritykset, yritysten työntekijät ja käyttäjät
- Kuhmoisten kunnan kunnanvaltuusto, kunnanhallitus, lautakunnat
- Keski-Suomen liitto
- Keski-Suomen ELY-keskus
- Keski-Suomen museo
- aluepelastuslaitos
- energia- ja teleyhtiöt
- yhdistykset ja järjestöt

Osallisilla on oikeus ottaa osa kaavan valmisteluun, arvioida sen vaikutuksia ja lausua kaavasta mielipiteensä.

6. OSALLISTUMISEN JA VUOROVAIKUTUKSEN JÄRJESTÄMINEN

6.1. Kaavan vireilletulo

- 10.6.2013 kunnanhallitus hyväksyi vuoden 2013 kaavoituskatsauksen vietäväksi kunnanvaltuuston vahvistettavaksi ja esitti samalla kunnanvaltuuston päätettäväksi Satamarinteen asemakaavamuutoksen vireillepanon. Kunnanvaltuusto hyväksyi ehdotuksen 17.6.2013.

6.2. Valmisteluvaihe (kaavaluonnos)

- 22.4.2014 järjestettiin ideatyöpaja. Tilaisuuteen osallistui yhteensä 12 henkilöä. Työpajassa pohdittiin ja ideoitiin suunnittelualueen kehittämismahdollisuuksia kaavoituksen ja maankäytönsuunnittelun näkökulmasta. Tilaisuuden tavoitteena oli heti alkuvaiheessa kartoittaa alueen suunnitteluun kohdistuvia toiveita ja reunaehtoja sekä löytää ennakkoluulottomia lähestymistapoja suunnittelun eteenpäin viemiseksi.
- Aloitusvaiheen viranomaisneuvottelu järjestettiin 16.2.2015.
- Osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa on tarkistettu viranomaisneuvottelun pohjalta 16.2.2015.
- Kunnan maankäyttöjaosto järjesti 3.10.2017 vuorovaikutustilaisuuden, johon oli kutsuttu Kuhmoisilaisia yrittäjiä ja päättäjiä sekä Jämsän kaavoituksen edustaja. Tilaisuuteen osallistui yhteensä 13 henkilöä. Tilaisuudessa todettiin mm. tavoitteiden muuttuneen siinä määrin, että kaava-aluea päätettiin laajentaa sahan alueen kaakkoispuolelle.
- Osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa on tarkistettu em. muuttuneiden tavoitteiden vuoksi 12.12.2017.
- Kaavaluonnos valmistuu vuodenvaihteessa 2017-18. Kaavaluonnos ja muu valmisteluvaiheen aineisto pidetään nähtävänä kunnantalolla ja kunnan www-sivuilla. Nähtävälle asettamisesta kuulutetaan paikallislehdessä, kunnan ilmoitustaululla ja internet-sivulla. Osalliset ja kuntalaiset voivat esittää nähtävänä olevasta aineistosta mielipiteitä, jotka tulee toimittaa kuntaan kirjallisesti ennen nähtävänä olon päättymistä (MRL 62 §, MRA 30 §). Luonnoksista pyydetään viranomaislausunnot. Viranomaisneuvottelu pidetään tarvittaessa.
- Nähtävilläoloaikana järjestetään avoin yleisötilaisuus, jossa kaavaluonnosta esitellään. Tilaisuuden ajankohdasta tiedotetaan kunnan Internet-sivuilla ja paikallislehdessä.
- Saatuun palautteeseen laaditaan kaavan laatijan vastineet.

6.3. Kaavaehdotus

- Kaavaluonnos kehitetään kaavaehdotukseksi ottaen huomioon luonnosvaiheessa saatu palaute. Kaavaehdotus valmistuu arviolta keväällä 2018.
- Kunnanhallitus päättää kaavaehdotuksen nähtävälle asettamisesta. Asemakaavaehdotus pidetään nähtävänä 30 päivää kunnantalolla ja kunnan www-sivuilla (MRL 65§, MRA 27 §). Nähtävälle asettamisesta kuulutetaan paikallislehdessä, kunnan ilmoitustaululla ja internet-sivulla.

- Osalliset ja kunnan jäsenet voivat esittää kaavaehdotuksesta muistutuksia, jotka tulee toimittaa kirjallisesti kuntaan ennen nähtävillä olon päättymistä. Ehdotuksesta pyydetään viranomaislausunnot (MRA 28 §). Tarvittaessa pidetään viranomaisneuvottelu.
- Saadut lausunnot ja muistutukset käsitellään. Palautteeseen laaditaan kaavanlaatijan vastineet. Tarvittaessa kaavaan tehdään vähäisiä muutoksia.
- Jos kaavaehdotusta on olennaisesti muutettu sen jälkeen, kun se on asetettu julkisesti nähtäville, se on asetettava uudelleen nähtäville (MRA 32 §).

6.4. Kaavan hyväksyminen

- Kunnanhallitus valmistelee kaavan hyväksyttäväksi. Kunnanvaltuusto hyväksyy asemakaavan arviolta kesällä 2018.
- Kaavan hyväksymispäätöstä koskeva pöytäkirja pidetään yleisesti nähtävänä. Nähtäville asettamisesta alkaa 30 päivän valitusaika, jolloin kaavan hyväksymistä koskevaan päätökseen voi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen ja edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

6.5. Kaavan voimaantulo

- Mikäli hyväksymispäätöksestä ei ole valitettu, asemakaava tulee voimaan kuulutuksella arviolta syksyllä 2018.

7. YHTEYSTIEDOT

Kuhmoisten kunta

Tekninen johtaja
Mika Kyrö

Kuhmoisten kunta
Toritie 34 A
17800 Kuhmoinen
sähköposti: etunimi.sukunimi(a)kuhmoinen.fi

Kaavan laativa konsultti

Sweco Ympäristö Oy

Kaavoitusarkkitehti, YKS 492
Pasi Vierimaa
puh. 0400-689 918

Suunnittelija
Maria Kirveslahti
puh. 050-3160064

PL 453 (Hatanpään valtatie 11)
33101 Tampere
sähköposti: etunimi.sukunimi(a)sweco.fi

KUHMOISTEN KUNNAN SATAMARINTEEN
ASEMAKAAVA-ALUEEN RAKENNETUN
KULTTUURIYMPÄRISTÖN JA MAISEMAN SELVITYS,
TÄYDENNETTY

INVENTOINTIRAPORTTI
15.11.2018

Sweco Ympäristö Oy
PL 453
33101 Tampere
Puhelin 010 2414 000
Telefax 010 2414 001
Y-tunnus 0564810-5
www.sweco.fi

Toimistot: Turku,
Tampere, Helsinki ja
Oulu

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	2
1.1	TYÖN TAUSTAT	2
1.2	INVENTOITAVA ALUE JA RAKENNUKSET	2
1.3	LÄHTÖTIEDOT SEKÄ -AINEISTOT	3
1.4	RAKENNETUN KULTTUURIYMPÄRISTÖN ARVOTUS.....	4
2	ALUEEN HISTORIAA	5
2.1	KUHMOISTEN ASUTUSHISTORIAA	5
2.2	JÄRVILIIKENTEEN HISTORIAA SUOMESSA	7
2.3	LAIVASATAMA	7
2.4	SAHAN TOIMINTA	8
2.4.1	Lautatarha	9
2.5	MAALTAMUUTTO JA KESÄASUMISEN KASVU.....	10
3	ARVOKKAAT RAKENNETUN KULTTUURIYMPÄRISTÖN KOHTEET	10
3.1	VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄT RAKENNETUT KULTTUURIYMPÄRISTÖT (RKY).....	10
3.2	SELVITYSALUEEN RAKENNETUN KULTTUURIYMPÄRISTÖN ARVOT	11
3.3	SATAMAN YMPÄRISTÖN ARVOKAS RAKENNUSKANTA	12
3.3.1	Venetalas.....	12
3.3.2	Palo- ja järvipelastusasema	12
3.4	SAHANRANNAN ARVOKAS RAKENNUSKANTA	13
3.4.1	Paja.....	14
3.4.2	Autotalli.....	15
3.4.3	Trukkihalli	15
3.4.4	Kuurit	15
3.4.5	Maakellarit	16
3.5	ASUINKERROSTALOT	16
3.6	VELLAHDEN ITÄPUOLI SELVITYSALUEEN ULKOPUOLELLA	17
3.6.1	Saha.....	17
3.6.2	Sahan asuin- ja konttorirakennus.....	18
3.6.3	Sahanhoitajan asuintalo, Ahtela	18
3.6.4	Sahatyöläisen mökki, Heinosen talo	18
4	MUU RAKENNETTU YMPÄRISTÖ	18
5	MAISEMATEKIJÄT	20
5.1	KALLIO- JA MAAPERÄ	20
5.2	ILMASTO	21
5.3	KORKEUSSUHTEET	22
5.4	PINTAVEDET	22
5.5	POHJAVEDET	22
5.6	SUOJELUALUEET JA NATURA-ALUEET	22
5.7	LUONTO	22
6	MAISEMARAKENNE	24
6.1	YLEISKUVAUS	24
6.2	MAISEMAN RAKENNE	24
6.3	SOLMUKOHDAT.....	24
7	MAISEMAN HISTORIA	24
8	MAISEMAKUVA	25
8.1	ARVOKKAAT MAISEMA-ALUEET	25
8.1.1	Maakunnallisesti merkittävät maisema-alueet ja kulttuuriympäristöt	25
8.1.2	Paikallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt ja kohteet.....	25
8.2	NÄKYMÄT JA REUNAT.....	25
8.2.1	Sisäiset näkymät.....	25
8.2.2	Kaukomaisema	26
8.3	MAAMERKIT	28
8.4	MAISEMALLISET HAASTEET	28
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	29

E26639.20	Laatinut / pvm.		Tarkastanut / pvm.		Hyväksynyt / pvm.	
	MLUN/MKIR	20.2.2014	MLUN	20.2.2014.	MLUN	20.2.2014
	MKIR/HEIN	15.11.2018	PASV	15.11.2018		

1 Johdanto

1.1 Työn taustat

Kuhmoisten kunta on käynnistänyt Satamarinteen asemakaavan laatimisen. Kaava käsittää noin 18 ha suuruisen alueen, joka rajautuu valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön, Kuhmoisten sahan lahteen. Rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman selvitys on tehty asemakaavatyötä varten ja sisällöltään painottaa tätä tarkoitusta. Selvitystä ja kaavoitustyötä on tehty samanaikaisesti kaavan laadinnan kanssa, jolloin selvityksen tulokset näkyvät suojelun ohella koko kaavaratkaisussa ja siihen liittyvissä vaikutusten arvioinneissa.

Kulttuuri- ja maisemaselvitys on tilattu Sweco Ympäristö Oy:ltä (31.1.2014 asti AIRIX Ympäristö Oy), jossa inventoinnin ja raportoinnin on tehnyt arkkitehti SAFA Marjut Lund- Rahkola ja miljööinsinööri Maria Kirveslahti. Lund-Rahkola on laatinut myös Satamarinteen asemakaavaa. Selvitykseen liitetty kuvamateriaali on raportin laatijan omaa, ellei toisin mainita.

Nyt laadittu rakennusinventointi täydentää aiempaa, Virpi Myllykosken Keski-Suomen museolle vuonna 2012 tekemää inventointia keskittymällä Satamarinteen alueen aiemmin inventoimattomiin rakennuksiin. Rakennuskannan lisäksi selvitys tarkastelee myös alueen maisemaa ja sen arvoja.

Osallisilla oli mahdollisuus olla paikan päällä inventointihetkellä sekä lähettää tietoja rakennuksista kirjeitse ja sähköpostitse. Inventoinnin maastotyöt suoritettiin 14.11.2013 ja 8.1.2014.

Inventointiaineisto luovutetaan Kuhmoisten kunnalle paperitulosteina sekä cd-levylle tallennettuna tiedostomuodoissa doc, pdf ja jpg. Lisäksi toimitetaan kartta-aineisto.dwg – muotoisena (CAD).

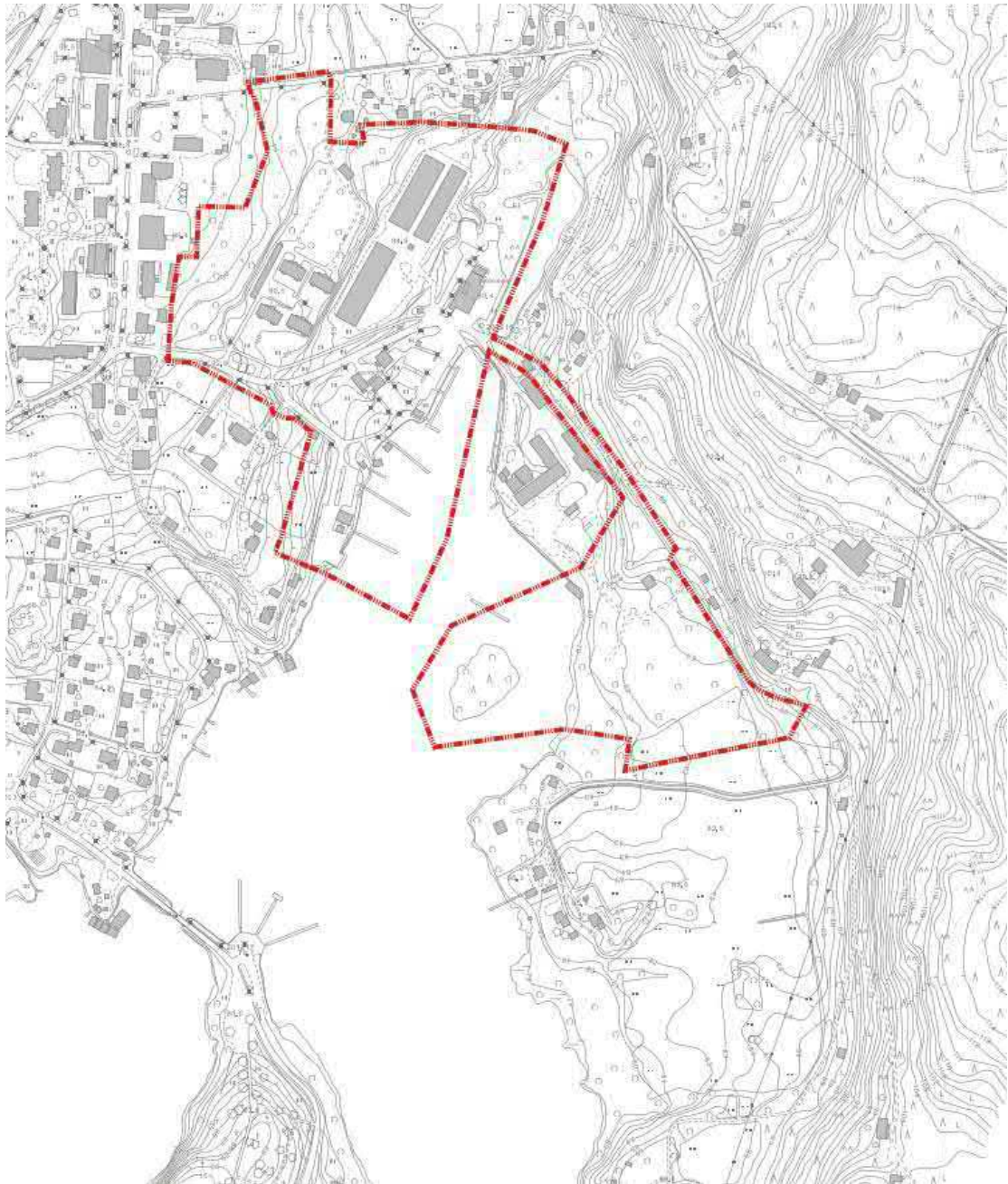
Tätä selvitystä on täydennetty syksyllä 2018. Tarve selvityksen täydentämiselle nousi Satamarinteen asemakaavan luonnoksesta saadusta viranomaispalautteesta, sillä kaavoitettava alue on laajentunut työn aikana itään päin. Täydennysselvityksen ovat laatineet arkkitehti Maritta Heinilä ja miljööinsinööri Maria Kirveslahti Sweco Ympäristö Oy:sta. Selvityksen täydennystä koskeva maastotyö suoritettiin 25.9.2018 ja selvitys valmistui 15.11.2018.

1.2 Inventoitava alue ja rakennukset

Inventoitava alue sijoittuu Päijänteen Tehinselän rantaan, Kuhmoisten liikekeskustan itäosaan. Tarkemmin alue sijoittuu Vellahden pohjukkaan. Alue on osa maakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta. Alue rajautuu etelässä valtakunnallisesti arvokkaaseen rakennettuun kulttuuriympäristöön, Kuhmoisten sahan lahti (RKY 2009).

Vaikka teollisuustoiminta on loppunut, teollisuusmiljöö on edelleen säilynyt suhteellisen yhtenäisenä. Inventoitavan alueen rajausta on parhailaan laadittavan asemakaavan rajausta. Alueella on tunnistettuja historiallisia arvoja ja se kuuluu Sahan lahteen kulttuuriympäristön vaikutuspiiriin sekä kulttuurimaisemaan. Inventoitavan alueen rantaosat kuuluvat paikallisesti arvokkaaseen sataman alueeseen, jossa nykyisin toimivat Sahanrannan majoituspalvelut sekä paloasema. Rakennukset ovat rakentuneet eri vuosikymmenillä alkaen 1930-luvusta ja ovat pääosin hyvin säilyneitä.

Kaava-alueen ja inventointialueen rajaus (29.10.2018).

1.3 Lähtötiedot sekä -aineistot

Työn historia- ja pohjatiedot perustuvat seuraaviin aineistoihin:

- Keski-Suomen valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet 2016, Keski-Suomen liitto julkaisu B202
- Keski-Suomen maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt 2016, kohdeluettelo
- Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, 2009. Museovirasto.
- Keski-Suomen maakuntakaava; Maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt maakuntakaavassa, maakuntavaltuusto 2007/ymp.min 2009
- Kirkonkylä Päijänteen kinalossa: Kuhmoisten keskustaajaman muutos 1900-luvulla, Sirkka- Liisa Ranta 1999
- Kuhmoisten historia, Seppo Suvanto, 1965
- Kuhmoisten historia II, Ossi Viita, 2000

- Kuhmoisten modernin rakennusperinnön inventointi: Kuhmoisten kirkonkylä, Virpi Myllykoski, Keski-Suomen museo, 2012
- Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset Ympäristöt (RKY 2009)
- Maisemanhoito, Ympäristöministeriön mietintä 66/1992
- www.vanhakartta.fi
- www.arkisto.fi
- Arkistojen portti: <http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Pitäjänkartasto>
- Muinaisjäännösrekisteri, http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/mjreki/read/asp/r_default.aspx
- Paikkatietoikkuna: <http://www.paikkatietoikkuna.fi/web/fi/kartta>
- Ilmatieteenlaitos: <http://ilmatieteenlaitos.fi/>
- KIOSKI -tietokanta: <https://ww.kulttuuriymparisto.fi/netsovellus/>
- Lähdön ja Saapumisen paikat, toim. Anna-Maija Halme, Suomen Kotiseutuliitto, Forssan Kirjapaino Oy, 2006

1.4 Rakennetun kulttuuriympäristön arvotus

Inventoinnissa on tarkasteltu Museoviraston mallin mukaan kohteiden kulttuurihistoriallisia arvoja, joita ovat:

- a. rakennushistoriallinen arvo: mm. arkkitehtoniset ja rakennustekniikkaan liittyvät arvot
- b. historiallinen arvo: mm. asutushistoriallinen, opetushistoriallinen, taloushistoriallinen, sosiaalhistoriallinen arvo
- c. ympäristö/maisema-arvo: mm. rakennuksen maisemallinen merkitys, merkitys osana kokonaisuutta

Kulttuurihistoriallisiin arvoihin perustuen kohteet on luokiteltu kolmeen arvoluokkaan. Arvojen perusteet on eritelty kohdekortin selostusosassa. Arvoluokka on yleensä sitä korkeampi mitä useampi arvotekijä kohteessa toteutuu. Arvoluokkien yleiset sisällöt ovat:

Luokka 1

Eriyisen merkittävä kohde, joka edustaa parhaalla tavalla seudun rakennuskulttuuria tai omaa rakennustyyppiään. Yksittäinen rakennus noudattaa alueen rakentamisen perinteitä. Rakennukset kokonaisuutena hyvin säilyneitä ja kertovuudeltaan vahvoja. Yksittäisellä rakennuksella tai kokonaisuudella on maisemallisesti keskeinen asema. Kohteeseen sisältyy useita arvonäkökulmia.

Luokka 2

Tärkeä kohde, joka edustaa hyvin alueen rakennuskulttuuria tai omaa rakennustyyppiään. Rakennus ympäristöineen muodostaa kertovan kokonaisuuden, jossa rakennukset ovat kohtalaisen hyvin säilyneitä. Kohde sisältää yleensä useita arvonäkökulmia.

Luokka 3

Kohde on luonteva osa alueen kulttuurimaisemaa ja edustaa paikallista rakennuskulttuuria. Kohteen säilyminen on mm. rakennusten huonosta kunnosta johtuen epävarmaa.

2 Alueen historiaa

2.1 Kuhmoisten asutushistoriaa

Kuhmoisissa on ollut asutusta kivikaudella, ensimmäiset asuinpaikat ovat sijainneet pääasiassa Päijänteen rantojen läheisyydessä (muinaisjäännösrekisteri 5.12.2013). Kivikauden jälkeen ilmasto viileni ja Kuhmoinen todennäköisesti autioitui. Seuraavat merkit ihmisten esiintymisestä kunnan alueella sijoittuvat 800-luvulle. Kuhmoinen on sijainnut tärkeiden itään päin vievien eräteiden varrella. Aluetta hyödynnettiin todennäköisesti lähinnä eränavutintaan, sillä kylä alkoi jälleen muodostua vasta 1000-luvulla. Sijainti tärkeiden reittien yhtymäkohdassa vaikutti positiivisesti, sillä jo varhain kylään kulkeutui muun muassa kauppiaita ja niiden mukana varallisuutta. (Kylä Päijänteen kainalossa, 18, Kuhmoisten historia s.33–34, 55, 78)

1300-luvulla rakennetut Hämeen ja Viipurin linnat muokkasivat vanhoja kulkureittejä, minkä takia asutus keskittyi Kuhmoisten sijaan enemmän Padasjoelle, ja Kuhmoisista tuli syrjäseutua. Padasjoesta tuli itsenäinen seurakunta vuoden 1470 aikoihin ja Kuhmoisista sen neljänneskunta. Ensimmäiset historialliset tiedot Kuhmoisten asutuksesta ovat peräisin 1500-luvulle Hämeen maakirjoista. Anttulan, Lästilän, Tapialan ja Äkämäen kylät lasketaan kuuluvaksi nykyiseen kirkonkylään. Vuonna 1539 oli Lästilän kylässä 7 asuttua tilaa, koko Kuhmoisten alueella oli 11 kylää ja 48 asuttua tilaa. Asutusmäärän kasvu oli kuitenkin hidasta, sitä heikensivät talojen halkomiseen liittyvä lainsäädäntö sekä huonontuneet sääolosuhteet 1600-luvulle tultaessa. Varsinainen asutuskausi Kuhmoisissa alkoi vasta 1700-luvun puolivälin jälkeen. Vuosina 1768–1779 uusia torppia tuli 54 lisää, kun aiemmin oli perustettu vain 14 torppaa. (Kuhmoisten historia s. 93, 97, 136, 138, 170).

Kuhmoisten kirkonkylä on alusta asti keskittynyt Padasjoelta Jämsään vievän tien varteen, kuten alla olevasta pitäjänkartasta näkyy. Pitäjänkartat Suomessa valmistuivat noin 1840–1865 välisenä aikana, mutta niiden tiedot saattoivat jo tuolloin olla vanhentuneita, sillä säästösyistä pohjana käytettiin 1700-luvun maanmittausten yhteydessä tehtyjä geometrisiä karttoja. Täydennyksiä karttoihin tehtiin tarvittaessa, minkä takia kartta-aineiston tieto on vuosilta 1749–1917. Pitäjänkartan aikaan sahan alue oli vielä asumaton metsäaluetta. 1900-luvulle tultaessa asutus levittäytyi ja peltojen pinta-ala kasvoi. Vertaillen pitäjän karttaa vuoden 1938 karttaan, erottuu Vellahden pohjukan täyttö ja sekä lisääntynyt teiden, asutuksen ja peltopinta-alan määrä. Päätien linjaus ja kirkon paikka eivät ole karttojen tekovaiheen välissä muuttuneet. Nykyisin valtatie 24 ohittaa kirkonkylän, mutta taajaman päätienä toimiva Toritie on vanhan linjauksen mukainen. (<http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Pitäjänkartasto>)

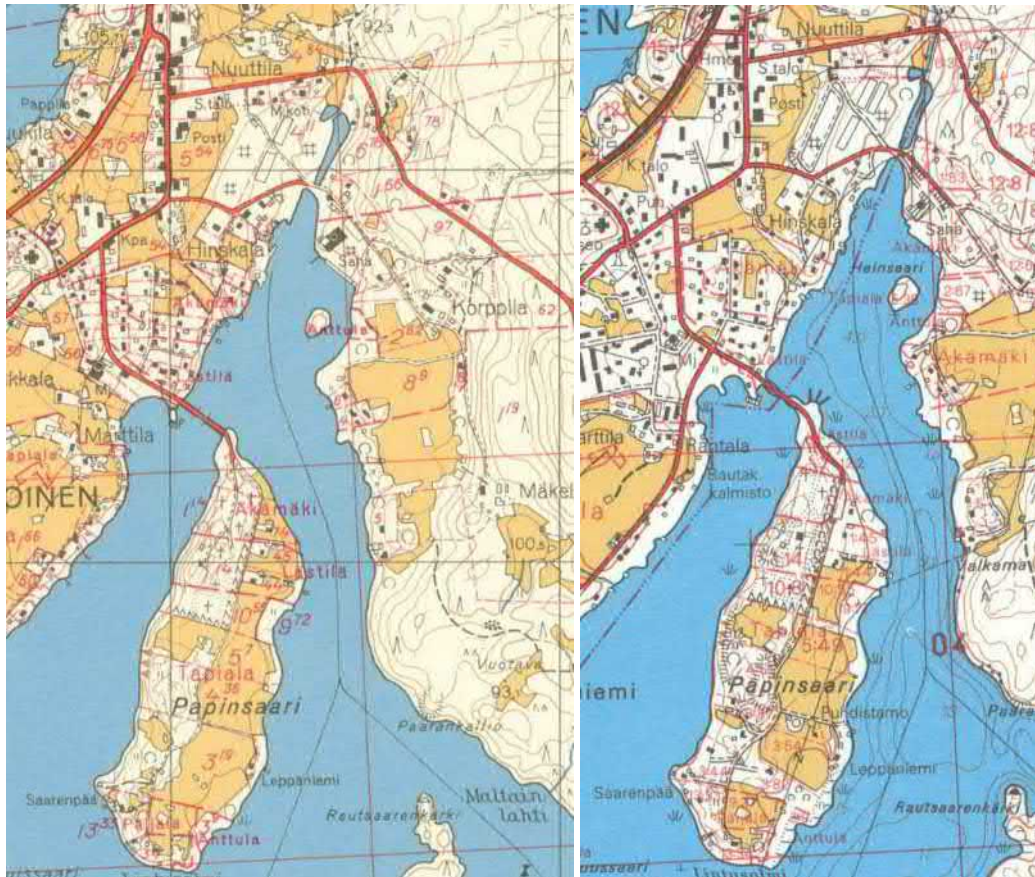
Kuhmoisten ensimmäinen kunnallishallitus perustettiin 1868, vaikkakin kunta ja seurakunta olivat käytännössä sama asia vuoteen 1871.

Ote Kuhmoisten pitäjänkartasta, 214309 (<http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=6178758>) valmistunut noin 1840-luvulla.

Kartta vuodelta 1938 (<http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=2077352>)

1965 ja 1985

2.2 Järviliikenteen historiaa Suomessa

Suomessa järviliikenteen vilkkaimmat vuosikymmenet olivat 1920-1930-luku. Moniin isompiin sisävesisatamiin rakennettiin mm. tulli- pakka- ja vaakahuoneet sekä satamaravintolat. Vilkasta kautta jatkui 1950-luvulle kunnes 1960-luvulla autoistumisen ja yksityisten moottoriveneiden lisääntymisen myötä laivaliikenne laantui. Edelleen huviveneily ja risteilyt ovat korvanneet matkustaja- ja tavaraliikenteen.

Järviliikenteeseen kehitettyjä aluksia oli montaa tyyppiä, joista yksi kuuluisimmista oli tervahöyry. Rantautumispaikoista yleisin oli avoin luonnonranta. Suurille soutuveneille oli tapana rakentaa myös puinen katos.

Lastaus- ja satamalaitureissa käytettiin puusilloissakin ollutta hirsiarkkutekniikkaa. Varhaisten sahojen ja ruukkien pitkät lastauslaiturit olivat puupaaluista rakennettuja ristikkorakenteita.

(Lähdön ja Saapumisen paikat, toim. Anna-Maija Halme, Suomen Kotiseutuliitto, Forssan Kirjapaino Oy, 2006)

2.3 Laivasatama

Ranta- Puukilaan Vellahden länsipuolelle päätettiin rakentaa laivalaituri vuonna 1878. Laituria varten oli rakennettu myös laivasilta sekä tie. Päijänteen laivaliikenne kasvoi 1880-luvulla huomattavasti. Tuolloin oli järven itäpuolinen laivaliikenne kuitenkin paremmin järjestetty, minkä takia kuhmoislaiset halusivat parantaa liikenneyhteyksiään perustamalla oman laivayhtiönsä. 1900-luvun alusta Kuhmoisten kirkonkylän kautta alkoi kulkea useampikin laiva, mikä teki satamasta tärkeän kohtaustilan, sillä kirkonkylään saavuttiin useimmiten vesiteitse. Satamassa ihmisiä kesti kaksi kahvilaa. Ihmisten lisäksi laivoilla oli merkittävä osuus myös tavarantoimituksesta.

kuljetuksessa, sillä autot olivat harvinaisia ja tiet huonossa kunnossa. Myös sahan toiminta vilkastutti sataman elämää. Sahan näkyminen järvelle loi tunnelmaa varsinkin pimeään aikaan, sillä sen kirkkaat valaisimet loivat vaikutelman suuremmasta paikasta.

Laivarannan telakka rakennettiin vuonna 1919 Vellahden länsipuolelle ja sen kulta-aikaa oli 1920-luku, jolloin vesiliikenne oli vilkkainta. Laivarannan telakalla korjattiin lähinnä hinaajia ja proomuja. Laivaliikenteen hiipuesssa telakankin toiminta hiljeni ja rannan telakkakiskot alkoivat nurmettua.

Laivarannalla, sillan vierellä sijaitsi muutamia kauppiaiden varastorakennuksia, makasiineja. Makasiinit olivat hirsirakenteisia, erikokoisia sekä harjakattoisia ja umpinaisia. Ennen sahan perustamista venesuojia eli talaita olivat muutamit talolliset perustaneet laivarantaan. Tuolloin talaat olivat hirsirakenteisia, loivaharjaisia, mutta harvaseinäisiä suojakatoksia. Uudentyyppisiä, suljetumpia lautarakenteisia ja punavalkoiseksi maalattuja talaita rakennettiin 1920–1930-lukujen vaihteessa sahanlahdelle. Säännöllisen laivaliikenteen loputtua sahan lahti jäi vain sahan toimintaan liittyvien hinaajien käyttöön ja kaikki makasiinit, sahan makasiinia lukuun ottamatta purettiin. (Kirkonkylä Päijänteen kainalossa 198–200)

Päijänteen merkitys kulkutienä väheni kuitenkin viime sotien jälkeen, kun autot yleistyivät ja valtatie 24 rakennettiin. Sataman merkitys kohtaupaikkana väheni huomattavasti laivaliikenteen vähetessä, vaikka saha käytti vesikuljetusten mahdollisuutta toimintansa loppuun asti. Papinsaareen rakennettiin 1960-luvulla venelaiturit vanhojen suojien viereen, sillä venepaikkojen kysyntä kasvoi. Sahan toiminnan loputtua vanhan laivasillan paikalle rakennettiin toinen venesatama palvelemaan veneilijöiden tarpeita. (Kirkonkylä Päijänteen kainalossa 197, 218–221)

2.4 Sahan toiminta

K. J. Hirvensalo perusti Kuhmoisten kirkonkylälle Korppilan sahan vuonna 1912. Saha-alue sijaitsi Vellahden itäpuolella, Korppilan maatilalla, johon kuului satoja hehtaareja metsää ja se oli yksi suurimmista maatiloista. Korppilan maatilakeskus sijaitsi Vellahden itäpuolella, sahasta etelämpänä. 1910–1920-lukujen taitteessa sahan omistajat vaihtuivat tiuhaan, sen toiminta loppui hetkeksi vuonna 1921, minkä jälkeen saha myytiin uusille omistajille. Toiminta alkoi uudelleen ensin puutavaraliikkeenä, kunnes vuonna 1925 nimi vaihtui Kuhmoisten Saha Oy:ksi.

Vanha saharakennus paloi vuonna 1947, samoin kuin sahan autotalli. Sahasta jäi jäljelle vain tiilinen konehuone savupiippuineen. Uutta saharakennusta alettiin saman tein rakentaa ja se valmistui vuonna 1949. Uusi saha oli kaksikerroksinen, lautarakenteinen sekä punamullattu. Sahaa uudistettiin useaan otteeseen 1950–1960-luvuilla, jolloin valmistuivat muun muassa kuivaamo ja höyläämö. 1960-luvulla saha työllisti 100–150 ihmistä. Saha lisärakennuksineen sijaitsi Vellahden itäpuolella, kun taas varastoalueet, lautatarha, autotalli, pajarakennus, trukkihalli sekä telakka sijaitsivat länsipuolella (Kuhmoisten historia II s. 48, Kirkonkylä Päijänteen kainalossa 145, Kuhmoisten historia II s. 483).

Kuhmoisten saha 1950-luvulla. Avointa maisemaa hallitsi saha piippuineen. (Kuhmoisten historia II s. 428).

2.4.1 Lautatarha

1920-luvulla saha tarvitsi tilaa sahatavaran kuivaukseen ja varastointiin, ja maata hankittiin Vellahden länsipuolelta. Alueelle rakennettiin vuonna 1924 puurakenteinen rautatiesilta, jota pitkin tavaraa kuljetettiin sahalla lautatarhalle. Ennen sahan palamista sahatavara suojattiin kaksilappeisilla katoksilla, ja lautatarhan aluetta valaisivat korkeat kaksijalkaiset valopylväät. Sahan palamisen jälkeen lautatarha uudistettiin ja aluetta tasoitettiin sekä pengerrettiin. Valaisinpylväät korvattiin valonheitintorneilla. Rautatiesilta purettiin, kun sitä ei enää tarvittu tavaran kuljetukseen haarukkatrukkien korvattessa ne. Kuivaamorakennuksen valmistuttua ulkokuivaaminen jäi ja lautatarhalle rakennettiin ensin kaksi avointa varastokatosta eli kuuria, joissa kuivanutta sahatavaraa säilytettiin. 1970-luvulla rakennettiin vielä yksi varastokatos. Nykyisin katoksissa säilytetään huviveneitä.

Säännöllinen sahaustoiminta loppui vuonna 1985. Sahan viimeinen makasiini purettiin 1990. Osa rakennuksista kunnostettiin uutta käyttöä varten.

Lautakuurit eli katokset

2.5 Maaltamuutto ja kesäasumisen kasvu

Vuosien 1950–1985 välisenä aikana Kuhmoinen oli yksi Suomen suurimmista muuttotappiokunnista, tuona aikana kunnan väkiluku väheni 45 %:ia. Kirkonkylän asukasmäärä kuitenkin kasvoi 1940–1960-luvuilla, sillä ihmiset muuttivat maalta kaupunkien lisäksi myös kirkonkyläin. Kunta ei ollut varautunut kirkonkylän kasvuun, minkä takia rakentuminen tapahtui osittain ilman hallintaa. Kirkonkylässä rakennettiin erityisesti Korppilan tilan entisille pelloille Päijänteen rannoille. Ensimmäinen rakennussuunnitelma ja sitä ennakoiva rakennuskielto saatiin vireille vuonna 1954.

Vakituisten asukkaiden vähentyessä, Kuhmoinen on onnistunut houkuttelemaan kesäasukkaita. Kesäasukkaiden määrä alkoi kasvaa 1960-luvulla. Kuhmoisten ensimmäiset huvilat rakennettiin 1800-luvun lopulla. Tuolloin huvilat kuuluivat pääasiassa kunnasta pois muuttaneille tai kirkonkyläläisille. Nykyisin suurin osa mökeistä on ulkopaikkakuntalaisten omistuksessa. Useat maatilat pitivät tiloillaan kesäisin täysihoitolaa ennen sotia, osa majoitti myös sotaa pakenevia helsinkiläisiä sodan aikana. Kesävieraat tulivat useimmiten laivalla. (Kirkonkylä Päijänteen kainalossa 260–262, Kuhmoisten historia II s.321–322)

3 Arvokkaat rakennetun kulttuuriympäristön kohteet

3.1 Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY)

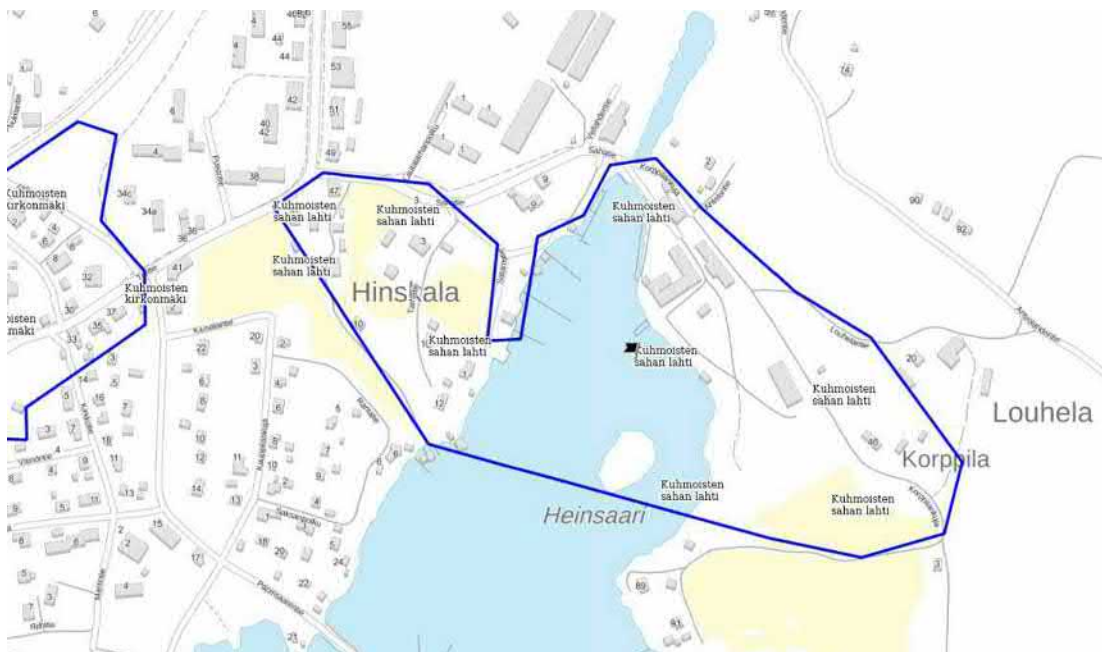
Kuhmoisissa on kolme valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä: Kuhmoisten kirkonmäki, Kuhmoisten sahan lahti sekä Päijälän raittikylä. Näistä yksi, Kuhmoisten sahan lahti on osittain selvitysalueella. Selvitysalue kuuluu kokonaisuudessaan Kuhmoisten sahan lahden vaikutuspiiriin ja kulttuurimaisemaan.

Vuosina 1912–1985 toiminut saha on muovannut Vellahden pohjukan rakennuskannasta merkittävän osan Suomen teollisuushistoriaa. Ympäristö on

säilynyt kohtuullisen yhtenäisenä, vaikka sen käyttö on muuttunut ja osa rakennuksista purettu.

Sahan asuinrakennuksista on jäljellä Ahtela, John Malmbergin suunnittelema klassistinen asuin- ja konttorirakennus 1920-luvun lopulta, 1930-luvulla rakennettu konttoripääällikön talo sekä 1940-luvulla rakennettu metsäkonttori. (Lähden RKY http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_list.aspx 17.12.2013)

Ote RKY-rajauksesta Kuhmoisten sahan lahti (ote 15.11.2018 kartta.museoverkko.fi)

3.2 Maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt

Selvitysalue ei kuulu maakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen joukkoon.

Selvitysalueen ulkopuolelle sijoittuu Korppilan tila, joka on maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Korppila on osa vanhaa kantatilaa, josta on mainintoja 1400-luvulta. Päärakennus on rakennettu vuonna 1874. Kaavoitettavan alueen eteläpuolella sijaitseva Papinsaari on myös maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö sekä osa Kissakulman-Kuhmoisten maakunnallisesti merkittävää maisema-alueita. Papinsaaren pohjoisosa koostuu vesiliikenteeseen kuuluvista eri-ikäisistä rakennuksista. Papinsaaren rakennettuun kulttuuriympäristöön kuuluvat myös Papinsaaren hautausmaa siunauskappeleineen. (Keski-Suomen maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt 2016 kohdeluettelo, s. 84, 85)

3.3 Selvitysalueen rakennetun kulttuuriympäristön arvot

Selvitysalue on pääosin rajattu valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön ulkopuolelle, mutta Kuhmoisten sahanlahden kokonaisuuteen liittyviä rakennuksia esiintyy myös tällä alueella. Rakennuksista entinen trukkihalli, autotalli ja pajarakennus muodostava tiiviin punatiiliarkkitehtuuriin liittyvän kokonaisuuden, joka on maisemallisesti tärkeä sataman alueella. Yksittäisistä rakennuksista pajarakennuksella on arkkitehtonisten, ikään ja alkuperäisyyteen liittyvien arvojen ansiosta suurin merkitys. Kuurit eli lautakatokset muodostavat toisen, historiallisesti ja maisemallisesti tärkeän kokonaisuuden, joskin niiden kunto ja luonne tuottaa jossain määrin arvostiriitoja. Lautatarhaan liittyviä vielä säilyneitä rakennuksia ovat myös pieni varasto kuurien vieressä sekä lautatavaramyymälän ja sahan sosiaalitalan rakennus. Näiden arvo on pääosin historiallisuudessa ja osana

kokonaisuutta, mutta niiden merkitys suhteessa muuhun sahan alueeseen on vähäinen. Näin voidaan katsoa olevan myös kahdella maakellarilla, jotka sijoittuvat alueelle.

Satama-alueella merkittävä rakennus on yksi säilynyt venetalas, joka sinänsä on rakennuksena vaatimaton, mutta sen maisemalliset ja historialliset arvot sekä harvinaisuus tekevät siitä tärkeän. Paloaseman rakennuksella on jo aikaisemmassa inventoinnissa nähty olevan paikallista arvoa. 1990-luvun alun Asunto Oy Kuhmoisten Propsi on arkkitehtonisesti arvokas postmodernismia edustava kokonaisuus.

3.4 Sataman ympäristön arvokas rakennuskanta

3.4.1 Venetalas

Lahden rannassa aivan vesirajaan ulottuva venetalas on verhoiltu punaisella pystylaudoituksella, jota valkoiset nurkkalaudat korostavat. Venetalas on yksinkertainen pienehkö rakennus, mutta viimeinen satamarannan talaista ja lajityypissään harvinaistuva.

Venetalas

3.4.2 Palo- ja järvipelastusasema

Kuhmoisten palo- ja järvipelastusasema on valmistunut vuonna 1993 sataman lautatarhan puoleiselle alueelle. Myös Kuhmoisten ensimmäinen paloasema (tai palokalustevaja) sijaitsi sahan alueella, sillä sahan toiminta aiheutti jatkuvaa palovaaraa. Paloasema siirtyi kunnantalon uusiin tiloihin vuonna 1955. Nykyinen palo- ja järvipelastusasema on kaksikerroksinen punatiilinen rakennus, jota on jäsenneltä vaalealla laudoituksella. Rakennuksen on suunnitellut Timo Nikkanen Arkkitehtuuritoimisto Timo Nikkanen KY:stä. Rakennus sijaitsee niin maisemallisesti kuin historiallisestikin merkittävällä paikalla sataman alueella.

Kuhmoisten modernin rakennusperinteen inventoinnissa rakennus on arvotettu paikallisesti arvokkaaksi. (Kuhmoisten modernin rakennusperinnön inventointi: Kuhmoisten kirkonkylä, Virpi Myllykoski, Keski-Suomen museo, 2012)

Palo- ja järvipelastusasema

3.5 Sahanrannan arvokas rakennuskanta

Sahanrannalla nimitetään Vellahden länsipuolista ranta-aluetta, jolla aiemmin sijaitsi konepaja, autotalli, telakka, trukkihalli sekä laivaranta. Nykyisin siellä sijaitsee majoitus- ja ravintolapalveluita sekä veneranta.

Sahanranta

Vasemmalla entinen pajarakennus ja oikealla entinen trukkihalli

3.5.1 Paja

Telakan vieressä sijaitsi sahan konepajarakennus, jossa valmistettiin ja korjattiin metalliosia. Alkuperäinen konepajarakennus oli 1920-luvulla pieni, punaiseksi maalattu puurakennus. Uusi punatiilinen pajarakennus rakennettiin vuonna 1934. Rakennuksessa on klassisia piirteitä, kuten voimakkaat räystäslisät sekä muuratut päätykolmiot. Sen suunnitteli U. V. Lounas. Vaikka konepajan toiminta oli telakan tavoin yhteydessä laivaliikenteen menestykseen, ei laivaliikenteen väheneminen lopettanut konepajan toimintaa, sillä sitä käytettiin sahan koneiston huoltotöihin. Sahan toiminnan loputtua satamarannan rakennukset osti Päijänteen satamakiinteistöt ja sittemmin kunta.

Vuonna 1998 paja peruskorjattiin ravintolakäyttöä varten. Peruskorjauksen yhteydessä julkisivu ei juuri muuttunut, mutta rakennuksen länsipäättyyn tehtiin varastosiipi, joka yhdistettiin vanhaan osaan käytävällä. Samalla vanha pajarakennus yhdistettiin terassilla ja eteistilalla 1950- 60-luvulla rakennettuun trukkihalliin. Ravintola laajeni vuonna 2006, jolloin kuistia suurennettiin sisäpihalle päin ja julkisivu sai uuden ulko-oven lisäksi kolme uutta ikkunaa. Samalla tuulikaappi eristettiin ja sen katto muutettiin harjakatoksi. (Kirkonkylä Päijänteen kainalossa 149–151, Kioski)

Pajarakennuksessa on nykyisin ravintola. Lisäsiipi kuvassa vasemmalla.

3.5.2 Autotalli

Sahan punatiilinen autotalli valmistui 1940-luvun lopulla rinteeseen, pajarakennuksen pohjoispuolelle. Entinen autotalli, pienehkö puurakennus oli palanut sahan kanssa vuonna 1947. Uusi autotalli oli puolitoistakerroksinen ja sen kellarissa sijaitsi kolmen kuorma-auton talli ja ensimmäisessä kerroksessa traktoritalli sekä asuinhuoneita. Autotalli peruskorjattiin samaan aikaan pajarakennuksen kanssa vuosina 1997–1998, jolloin käyttö muuttui majoitustarkoitukseen. Tuolloin muurattiin kaksi halliovea umpeen, toisen tilalle laitettiin pienempi ovi ja toisen kohdalle ikkuna. Tämän lisäksi rakennusta laajennettiin kuistin sekä neljän huoneen verran. Myös ullakkotiloihin tehtiin kaksi huonetta.

Autotalli toimii nykyisin majatalona

3.5.3 Trukkihalli

Trukkihalli rakennettiin 1950–1960-lukujen vaihteessa. Rakennus on punatiilinen ja kaksikerroksinen. Kellarikerros on osittain maan sisässä. Peruskorjauksen yhteydessä rakennusta laajennettiin ja pulpettikatto muutettiin harjakatoksi. Rakennus muuttui majatalon vastaanotto ja kahvilatilaksi. Näiden lisäksi kellarissa sijaitsee satamapalveluiden peseytymistilat sekä huoltotiloja. Vuonna 2006 rakennusta laajennettiin edelleen.

Entinen trukkihalli on muuttunut harjakatolliseksi. Kuva oikealla: Autotalli (oik.) ja trukkihalli. (Vanha valokuva Kirkonkylä Päijänteen kainalossa s. 151)

3.5.4 Kuurit

Lautatarhan alueella on yhteensä kolme kuuria eli katosta 1960-70-luvuilta. Kaksi näistä on leveämpiä ja kahteen suuntaan avonaisia, kolmas on kapeampi ja auki vain yhteen suuntaan. Eteläisin alueen kuureista on leveämpää mallia, eikä sen kapeilla sivuilla ole ovia tai muita aukkoja.

Lautakuurien lisäksi alueella on pieni puurakenteinen vaja ja niistä hieman pohjoiseen lautavaramyymälän ja sahan sosiaalitalan jo tyhjilleen jäänyt rakennus.

Kuuri eli katos. Kuva oikealla: Kuurin ristikkorakenteita

3.5.5 Maakellarit

Selvitysalueella sijaitsee lisäksi kaksi rinteeseen sijoittuvaa vanhaa maakellaria, jotka ovat melko vaatimattomia, mutta osa sahan alueen kokonaisuutta ja historiaa.

Maakellarit

3.6 Asuinkerrostalot

Asunto Oy Kuhmoisten Propsi on neljästä kaksikerroksisesta asuinkerrostalosta koostuva taloyhtiö selvitysalueen länsireunalla. Ne ovat Arkkitehtitoimisto Ruusuvuoren suunnittelema ja niille on myönnetty rakennuslupa vuonna 1990. Postmodernismia edustavat asuinrakennukset ovat eloisaa ja iloista arkkitehtuuria, jossa runsas värinkäyttö, vaihtelevat julkisivumateriaalit ja ulokkeet luovat viihtyisää asuinympäristöä. Rakennukset on sovitettu maisemaan omalle penkereelle Sahanrannan vanhempien rakennusten taustalle luoden rakennusaikakauttaan selkeästi kuvaavan kerroksen. Pihassa on myös pitkä piharakennus vuodelta 2000.

Asunto Oy Kuhmoisten Propsi

3.7 Vellahden itäpuoli selvitysalueen ulkopuolella

3.7.1 Saha

Selvitysalueen ulkopuolella sijaitseva Kuhmoisen saha on tärkeä sahateollisuuden muistomerkki, sillä useat suursahat ovat palaneet. Lautarakenteinen saha on rakennettu 1947 aiemmin palossa tuhoutuneen saharakennuksen tilalle. Aiemmasta saharakennuksesta jäi jäljelle vain tiilirakenteinen konehuone sekä korkea savupiippu. Sahan yhteyteen rakennettiin kuivaamo, höyläämö, asuinrakennuksia sekä satamarannan rakennukset. Asuinrakennuksista osa on jo purettu.

Kuhmoisten saha

3.7.2 Sahan asuin- ja konttorirakennus

Sahan asuin- ja konttorirakennus on John Malmbergin suunnittelema ja rakennettu vuosina 1926–1927. Rakennuksessa on piirteitä klassismista ja sen nurkkia on korostettu pilasterimaisilla pystylaudoituksilla. Rakennuksen ympärillä on laaja piha-alue. Asuin- ja konttorirakennus kuuluu osaksi Sahanlahden valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä ja on säilyttänyt maisemallisen, kulttuurihistoriallisen ja historiallisen arvonsa. (KIOSKI 29.11.2013)

3.7.3 Sahanhoitajan asuintalo, Ahtela

Paikallisesti arvokas sahanhoitajan asuintalo eli Ahtela sijaitsee Ansiolahdentiellä, sahan puolella Vellahtea. Kohde ei kuulu nyt inventoitavaa alueeseen, mutta on oleellinen osa Kuhmoisten sahanlahden valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä. Kohde edustaa jugend ajan rakennustyyliä ja on rakennettu 1920-luvun puolivälissä. Se on säilyttänyt hyvin historialliset, maisemalliset ja kulttuurihistorialliset arvonsa. (KIOSKI 29.11.2013)

3.7.4 Sahatyöläisen mökki, Heinosen talo

Paikallisesti arvokas sahatyöläisen mökki eli Heinosen talo sijaitsee juuri ja juuri inventoitavan alueen pohjoispuolella. Mökki on rakennettu 1920-luvun puolivälissä ja se yksikerroksinen, mutta mansardikaton vuoksi ullakolle saisi täysikorkean huoneen. Kohde kuuluu osaksi Kuhmoisten sahanlahden valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön. Kohde edustaa jugend-tyylistä työläisasuinrakentamista Kuhmoisissa ja se on säilyttänyt hyvin kulttuurihistorialliset, maisemalliset ja historialliset arvonsa. (KIOSKI 29.11.2013)

4 Muu rakennettu ympäristö

Arvokkaiden rakennusten lisäksi alueella on venerannan muita ravintola- ja majoitustiloihin kuuluvia rakennuksia, kuten kahvila-ravintola ja sauna sekä pumppaamo palo- ja järvipelastuslaitoksen edustalla.

Päijänteen Satamakiinteistö Oy osti 1980-luvun lopulla suurimman osan sahan Vellahden länsipuolisista alueista eli entisen lautatarhan alueen. Alue kaavoitettiin 1990-luvun alussa pääasiassa pienkerrostaloalueeksi, mutta suunnitelma jäi pääosin toteutumatta. Kuhmoisten kunta osti vuonna 1996 hehtaarin kokoisen alueen, jolle

rakennettiin vuosituhatteen vaihteessa neljä kaksikerroksista pienkerrostaloa, AS Oy Kuhmoisten Propsi. (Kylä Päijänteen kainalossa s. 144)

Täydennysselvitysalueella on kaksi rakennusta, todennäköisesti vuonna 2016 valmistunut hallirakennus sekä vanhempi venetalas.

Hallirakennus

venetalas

5 Maisematekijät

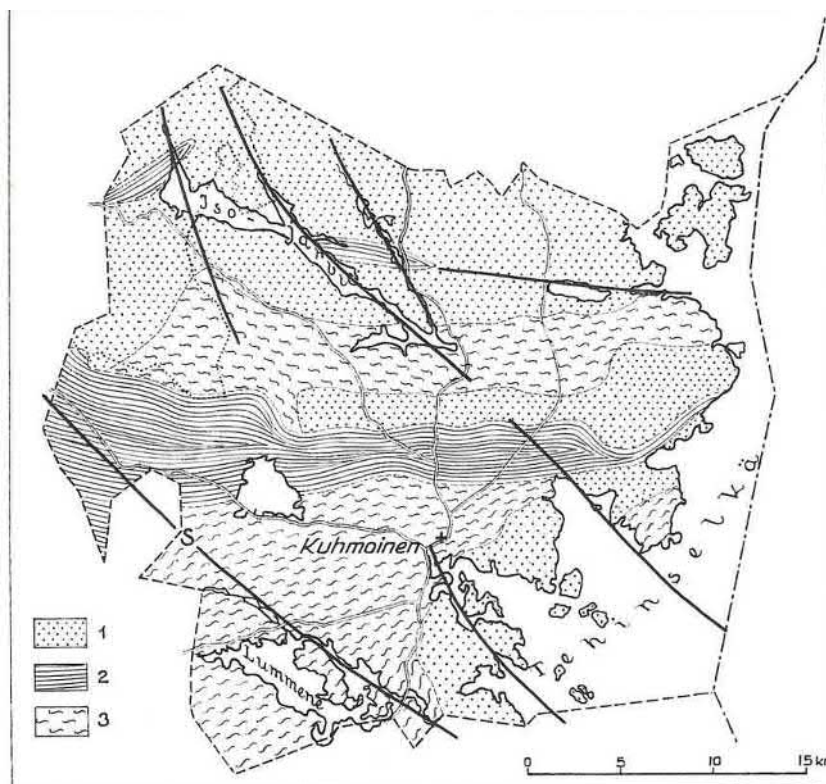
Alueelta selvitettiin maisemaan vaikuttavat tekijät; ilmasto, korkeussuhteet, kallio- ja maaperä sekä vesistöt ja pohjavesialueet.

5.1 Kallio- ja maaperä

Kuhmoisten kallioperä on moninaista ja se koostuu lähinnä kolmenlaisista kivilajeista; graniiteista, fylliitistä sekä gneisseistä. Kunnan pohjoisosassa sekä koillisosassa Päijänteen ranta-alueilla on lähinnä graniitteja. Kunnan keskiosassa on fylliittijuova ja kiille- ja suonigneissejä on sisämaassa.

Inventointialueen kallioperä on kiillegneissiiä.

(http://www.gtk.fi/export/sites/fi/tietopalvelut/kartat/GTK_kallioperakartta_1000000.jpg)

Kuhmoisten kallioperä sekä murroslaaksot (KUHMOISTEN HISTORIA s. 14). 1. Graniitteja 2. Fylliittiä 3. Kiille- ja suonigneissejä. S. Sarkasjärvi, laumoniitti

Yleisin maaperä Kuhmoisissa on moreeni, joka koostuu kaiken kokoisista kiviaineksista. Paikoin moreeni on hyvin lohkareista ja paikoitellen hienompaa, viljelykäyttöön soveliasta. Kasvualustana moreeni on metsille hyvää, minkä takia metsiä onkin runsaasti ja peltoja hieman vähemmän. Toiseksi yleisin maaperälaji on suoturve. Päijänteen rantojen suot ovat pienikokoisempia, mutta kunnan keskiosien tasamaalla soita tavataan useammin. Suot eivät kuitenkaan ole laajoja, vaan kapeita luode-kaakkosuuntaisia painanteita. Savimaita on vähemmän ja ne ovat pienialaisia, eivätkä kovin syviä. Eniten savikoita on Päijänteen ranta-alueilla sekä laaksojen pohjilla. Savea esiintyy myös soiden alla.

Suunnittelualueen maaperä on aivan rannan tuntumassa savea sekä maaston kohotessa hiekkamoreenia. Vellahden rantapohjukkaa täytettiin 1920–1930-luvuilla sahan sahausjätteellä, mikä kavensi pohjukkaa paljon. (Kirkonkylä Päijänteen kainalossa 146)

Maaperäkartta (<http://www.paikkatietoikkuna.fi> 9.12.2013)

5.2 Ilmasto

Kuhmoinen sijoittuu eteläboreaaliseen ilmastovyöhykkeeseen. Eteläboreaalisen ilmastovyöhykkeen kasvukausi on sen verran lämmin ja pitkä, että maa kuivuu ja lämpenee melko hyvin. Soita esiintyy vain maaston alavimmilla kohdilla. Puusto on runsasta, mikä vaikuttaa ilmastoon selvästi. Havupuiden reunustamat pohjois- ja itäreunat ovat lämpimiä, sillä auringon säteilyenergia muuttuu lämmöksi eikä puu varjosta. Puustoinen paikka ei ole yhtä hallan tai kovanpakkasen arka kuin aukea ja puuton ympäristö. (Lähde: Ilmatieteenlaitos)

Sijoittuminen ilmastovyöhykkeisiin (Lähde: Ilmatieteenlaitos <http://ilmatieteenlaitos.fi/suomen-ilmastovyohykkeet>)

5.3 Korkeussuhteet

Kuhmoisille on tyypillistä voimakkaat korkeusvaihtelut, ”kuhmuiksikin” kutsutut mäet. Kirkonkylä sijoittuu Päijänteen ja Ala- Karkjärven väliselle kankareelle, joka toimii myös vedenjakajana. Maasto laskee kohti Päijännettä, jonka korkeus on 78,3 mmpy. Maaston korkein kohta selvitysalueen luodeosassa kohoaa 98mmpy. Lautatarhan ja pienkerrostalojen välinen raja on jyrkästi pengerrytetty luonnonmuodoista poikkeavaksi.

Pengerrykset Lautatarhan kuurien ja pienkerrostalojen välillä sekä pienkerrostalojen länsipuolella

5.4 Pintavedet

Selvitysalue rajautuu Päijänteeseen ja siitä suurin osa kuuluu Päijänteen valuma-alueeseen. Päijänteen ja Ala- Karkjärven välinen kankare erottaa kuitenkin Lautatarhan länsipuolen Ala- Karkjärven valuma-alueeseen.

Pienkerrostalojen pohjoispuolisen koivikon vedet kerääntyvät mäntypenkereen alapuolelle ja ohjautuvat siitä puroon, joka kiemurtelee notkelmassa entisen lautamyyntipisteen pohjoispuolelta kohti Lautatarhaa. Lautatarhan kohdalla puro ohjautuu putkeen purkautuen Palo- ja järvipelastuslaitoksen viereiseen lammikkoon.

5.5 Pohjavedet

Selvitysalue ei kuulu pohjavesialueisiin. (Lähde Ympäristöhallinnon OIVA- ympäristö- ja paikkatietopalvelu (<http://www.ymparisto.fi/oiva> 17.12.2013).

5.6 Suojelualueet ja Natura-alueet

Selvitysalueella ei ole suojelu- eikä Natura-alueita. (Lähde Ympäristöhallinnon OIVA- ympäristö- ja paikkatietopalvelu <http://www.ymparisto.fi/oiva> 17.12.2013).

5.7 Luonto

Inventoitavalla alueella luonnonympäristöä on lähinnä kohteen länsi- ja pohjoisosissa, missä kasvaa nuorehkoa metsää. Pienkerrostalojen pohjoispuolinen osa on koivuvaltaista aluetta, kun taas ylemmäksi pengerrytyllä länsipuolella on männikköä. Avain alueen pohjoisreuna Ansiolahdentien eteläpuolella on niittyä, jossa kasvaa myös pajuja. Koivikon alueella kuivattiin sahan lautoja vuoteen 1959 saakka, minkä jälkeen laudat kuivatettiin kuivaamossa. Palo- ja järvipelastusaseman koillispuoli on vettänyt. Muutoin ympäristö on ihmisen voimakkaasti muovaamaa.

Koivikko

Korkeammalla penkereellä on mäntikköä

Palo- ja järvipelastusaseman pysäköintialue, lampi on Vellahden vanhaa pohjukkaa, joka aiemmin oli osana Päjännettä.

6 Maisemarakenne

6.1 Yleiskuvaus

Maisemamaakuntajaossa Kuhmoinen kuuluu Hämeen viljely- ja järvimaan Päijänteen vuorimaiden ja lahdelmien maisema-alueeseen. Maisemalle tyypillistä ovat metsien runsaus, maaston suuret korkeusvaihtelut, karuus, savikkoiset pellot, harjumuodostelmat sekä ruhjelaaksot. Kuhmoisissa korkeusvaihtelut ovat suuret, etenkin Päijänteen rannoilla sekä kunnan pohjoisosissa, kukkulat ovat usein jyrkkärinteisiä. Kirkonkylän rannat ovat paikoin alavia. Pitkiä ja kapeita murroslaaksoja on Kuhmoisissa useita. Kuhmoisissa ne ovat pääasiallisesti luodekaakkosuuntaisia, Päijänteeseen jatkuvia painanteita. Yksi murroslaakso sijaitsee juuri kirkonkylän eteläpuolella. Murroslaaksot estivät maa-aineksen kasaantumisen harjuiksi. Myöhemmin laaksojen pohjiin kerääntyi vettä ja niistä muodostui alueen useat järvet sekä kosket. Maisema-alueelle tyypillisesti myös reheviä metsiä ja järviä on runsaasti.

Moreenimailla viihtyvä kuusi on Kuhmoisten valtapuulaji. Myös sekametsät ovat yleisiä. Alueilla, joissa moreeni on lohkareisempaa ja vettäläpäisevämpää, esiintyy myös mäntyjä.

6.2 Maiseman rakenne

Inventoitava alue sijoittuu kirkonkylän kankareelle, joka on Päijänteen ja Ala-Karkjärven välissä. Harjumainen kankare on syntynyt kallioruhjeeseen ja täyttynyt lajittuneilla maa-aineksilla. Kankareen maaperä on routimatonta, minkä takia se on hyvää rakennusmaata. Selvitysalue sijoittuu kankareen itäpuolelle, jossa maasto laskee kohti Päijännettä.

Päijänteellä on merkittävä asema alueen maisemassa. Maisema on pitkälti ihmisen muokkaamaa.

6.3 Solmukohtat

Maiseman solmukohtia muodostuu kohtiin, joissa eri maisematekijät risteävät. Isommassa mittakaavassa koko aluetta voi pitää solmukohtana, jossa Päijänne kohtaa mantereen kankareen ja suljettu metsä vaihtuu avonaisemmaksi kirkonkyläksi. Päijänteen maisemallinen merkitys vähenee kirkonkylää kohti noustessa. Inventoitava alue sijoittuu näiden kahden maisematilan väliselle vaihtumisvyöhykkeelle, teollisuusmiljöön ja kirkonkylän muuttumiskohtaan. Vähäisempiä solmukohtia voidaan nähdä olevan sahalle vievän sillan ja alueelle tulevan sisääntulotien kohdalla.

7 Maiseman historia

Sahan toiminnan loppumisen jälkeen alueen maisema on metsittyä, eivätkä näkymät ole järveltä katsottuna yhtä avoimia kuin sahan toimiessa. Tähän ovat vaikuttaneet lautapinojen poistuminen alueelta, peltopinta-alan väheneminen sekä kasvillisuuden suosiminen yksityisyyttä korostavana tekijänä.

Kuhmoisten varallisuus on perustunut metsiin, joita on paljon. Lohkareinen maaperä ja metsien runsaus vaikuttivat peltopinta-alan vähäisyyteen, minkä takia viljely jäi vähäisemmäksi. Vähäisten viljelymaiden vuoksi siirtoväkeä asutettiin Kuhmoisiin keskimääräistä vähemmän. Pellot sijaitsivat osittain talojen läheisyydessä ja osittain kauempana keskuskylästä. Suurimmat pellot sijaitsivat savisella maalla järvien rannoilla.

8 Maisemakuva

8.1 Arvokkaat maisema-alueet

8.1.1 Maakunnallisesti merkittävät maisema-alueet

Selvitysalue kuuluu osaksi Kissakulman-Kuhmoisten maakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta. Keski-Suomen maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet on päivytysinventoitu vuonna 2014-2015 osana Keski-Suomen maakuntakaavan tarkistuksen taustaselvityksiä. Päivitysinventoinnissa laajennettiin Kissakulman maakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta Kissakulman-Kuhmoisten kulttuurimaisema-alueeksi. Arvo on edelleenkin maakunnallisesti arvokas, mutta aluerajaus on kaksinkertaistunut ja laajentunut Kuhmoisten keskustaan päin. Maakunnallista maisema-aluetta luonnehditaan kokonaisuudeksi, jossa yhdistyvät Päijänteelle tyypilliset kapeat salmet, rantakylät, saaret sekä vanha sahateollisuus. Maisemakuvassa vesistöllä on suuri vaikutus. (Keski-Suomen valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet 2016, s. 154-159)

8.1.2 Paikallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt ja kohteet

Selvitysalue kuuluu Kuhmoisten sataman paikallisesti merkittävään kulttuuriympäristöön. Alue on muodostunut entisen telakan, konepajan ja laivarannan alueelle, Vellahden länsipuolelle. Sahan toiminnan loputtua kunta ja paikalliset yrittäjät alkoivat kehittää aluetta matkailu- ja alueeksi. Maisemallisesti arvokkaalla paikalla on myös kulttuurihistoriallisia arvoja, sillä sataman alue on ollut osana Päijänteen laivaliikenteen, veneilyn ja nuorisokulttuurin sekä Kuhmoisten sahan historiaa. (Kuhmoisten modernin rakennusperinnön inventointi)

8.2 Näkymät ja reunat

8.2.1 Sisäiset näkymät

Sahanlahden alueen ranta-alueet ovat rantaosiltaan maisemaltaan avointa tai puoliavointa. Sahanrannan kasvillisuus on hoidettua ja koostuu lähinnä nurmikkoalueista, koivuriveistä sekä ruusuista, jotka eivät estä näkymiä järvelle päin. Palo- ja järvipelastuslaitoksen piha sekoittuu ohi kulkevaan Sahatiehen ja itäpuoli pihasta on pääasiassa pysäköintiä varten. Maasto laskee järvelle päin, minkä takia näkymiä järven lahdelle on ylempänäkin. Palolaitoksen luodepuolella on Lautatarhan korkeat katokset sekä nuorehkoa metsikköä, minkä takia pidempiä näkymiä siihen suuntaan ei ole.

Sahatietä sekä Satamatietä jäsentävät puurivit ja -ryhmät.

Näkymä Lautatarhanpolulta satamaa kohti.

8.2.2 Kaukomaisema

Selvitysalueelta on pidempiä näkymiä järvelle päin, vaikka lahden kapeuden ja Papinsaaren läheisyyden vuoksi aavaa järvimaisemaa ei avaudu. Joka suunnasta maisemia reunustavat mäkien päällä kohoavat seka- ja havumetsät. Järveltä katsottaessa katse kiinnittyy sahan ja sen piipun lisäksi Sahanrannan veneisiin ja uudehkoon hallirakennukseen, joka näkyy maisemassa kauas sen voimakkaan punaisen värityksen ansiosta. Myös pienkerrostalot sekä palo- ja järvipelastusasema näkyvät järvelle päin.

Vastarannan läheisyys antaa vaikutelman, että kyseessä olisi Päijänteen sijasta pieni lampi.

Korppilankujaa reunustava puusto luo maisemalle taustaa, jota Mustanportinmäkeä kohti nouseva maasto vahvistaa. Maisemat muuttuvat suljetummiksi mentäessä kauemmaksi Kuhmoisten keskustasta.

Kaava-alueen eteläpuolelle sijoittuvan Papinsaaren pohjoisosa on avointa venevalkama/satama-aluetta. Alueelta on suora näköyhteys Kuhmoisten Sahanlahteen. Saaren länsiranta on maisemaltaan itärantaa jonkin verran suljetumpi, sillä saaren pellot sijaitsevat itärannalla. Heinsaari on rakentamaton ja sen rannat ovat maisemaltaan suljettua.

Näkymä Papinsaaren pohjoiskärjestä kohti Sahanlahtea. Maisemassa näkyvät punainen hallirakennus oikealla ja keskellä saha piippuineen. Heinsaari näkyy sahan ja hallirakennuksen välisenä puustona.

Papinsaaren hautausmaa.

Satama kuvattuna Papinsaaresta.

8.3 Maamerkit

Sahatien ja Lautatarhanpolun risteyksessä on korkeita koivuja, jotka vangitsevat katseen. Koivut ja Sahatien toisella puolella sijaitsevat korkea kuusi toimivat maisemallisena alueen porttina. Sahan savupiippu erottuu selkeimpänä maamerkinä ympäristöstään. Palo- ja järvipelastuslaitos sijaitsee näkyvällä paikalla, sillä on näkyvyyttä myös järvelle päin. Lautatarhan katokset kiinnittävät huomion, vaikka ne eivät näy yhtä kauas ympäristössä, sillä värinsä puolesta maastoutuvat ympäröivään maisemaan.

8.4 Maisemalliset haasteet

Merkittävimmät maisemalliset ongelmat liittyvät alueen rakennuskannan ja kasvillisuuden jäsentymättömyyteen sekä suhteellisen suureen pysäköintikenttään järven rannassa. Ranta-alue on merkittävässä asemassa sen avonaisuuden ja sieltä aukeavien näkymien vuoksi. Ranta on myös aikaisemmin ollut avointa aluetta ja jopa avoimempaa, mutta sen nykykäyttö on eriluonteista aikaisempaan puutavarateollisuuteen ja viljelyyn verrattuna. Toisaalta runsas pysäköinti myös mahdollistaa satamatoiminnan säilymisen, mikä on historiallisessa mielessä tärkeää.

Palo- ja järvipelastusaseman piha sekoittuu Sahatiehen sekä Satamarannan palveluiden parkkialueeseen.

9 Johtopäätökset

Kohteen kulttuurihistoriasta kertova rakennuskanta yhdessä maiseman kanssa tekee siitä merkittävän. Sijainti kirkonkylän, Päijänteen ja metsän ympärillä tekee alueesta tärkeän maisemallisen solmukohtan. Kulttuurihistoria on jättänyt jälkensä maisemaan ja alue on edelleen avoin ja eläväinen. Uudempaa kerrostumaa edustavat Arkkitehtitoimisto Ruusuvuoren suunnittelemat pienkerrostalot 1990-luvun alusta.

Maisema on avonainen ja järvimaiseman kannalta laajat rantaan ulottuvat pysäköintialueet sekä Sahatien varsi palo- ja järvipelastusaseman kohdalla kaipaavat jäsentämistä ja esimerkiksi puuston pehmentävää vaikutusta. Maisemallisessa mielessä rannan läheinen rakennuskanta yhtenäisestä värityksestään huolimatta luo osittain sekanaisen vaikutelman.

Kulttuurihistoriallisten arvojen kannalta olennaista on arvokkaan rakennuskannan säilyminen ja näkymäyhteys lahden molemmiin puolin sijaitsevien entisten saharakennusten välillä. Myös pitkien näkymien säilyminen järven suuntaan on maiseman kannalta tärkeää.

Arvokkaassa ja avoimessa kulttuuriympäristössä täydennysrakennukset on suunniteltava siten, että ne ovat sopusoinnussa maiseman ja olemassa olevien rakennusten kanssa, eivätkä ne peitä sahatoimintoihin liittyvien rakennusten keskinäistä näkyvyyttä ja liittymistä toisiinsa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää rakennusten väritykseen, sijaintiin, korkeuteen ja massoitteeluun. Arkkitehtuurissa tulee pyrkiä rakentamisajankohdasta kertovaan rakentamistapaan, jotta alueen kerroksellisuus ja luettavuus on mahdollista myös tulevaisuudessa. Onnistunut esimerkki täydennysrakentamisesta on 1990-luvun alun pienkerrostalot, jotka sijoittuvat sahateollisuuteen liittyvän rakentamisen taustalle. Niiden arkkitehtuuri kuvastaa hyvin rakentamisajankohtaansa.

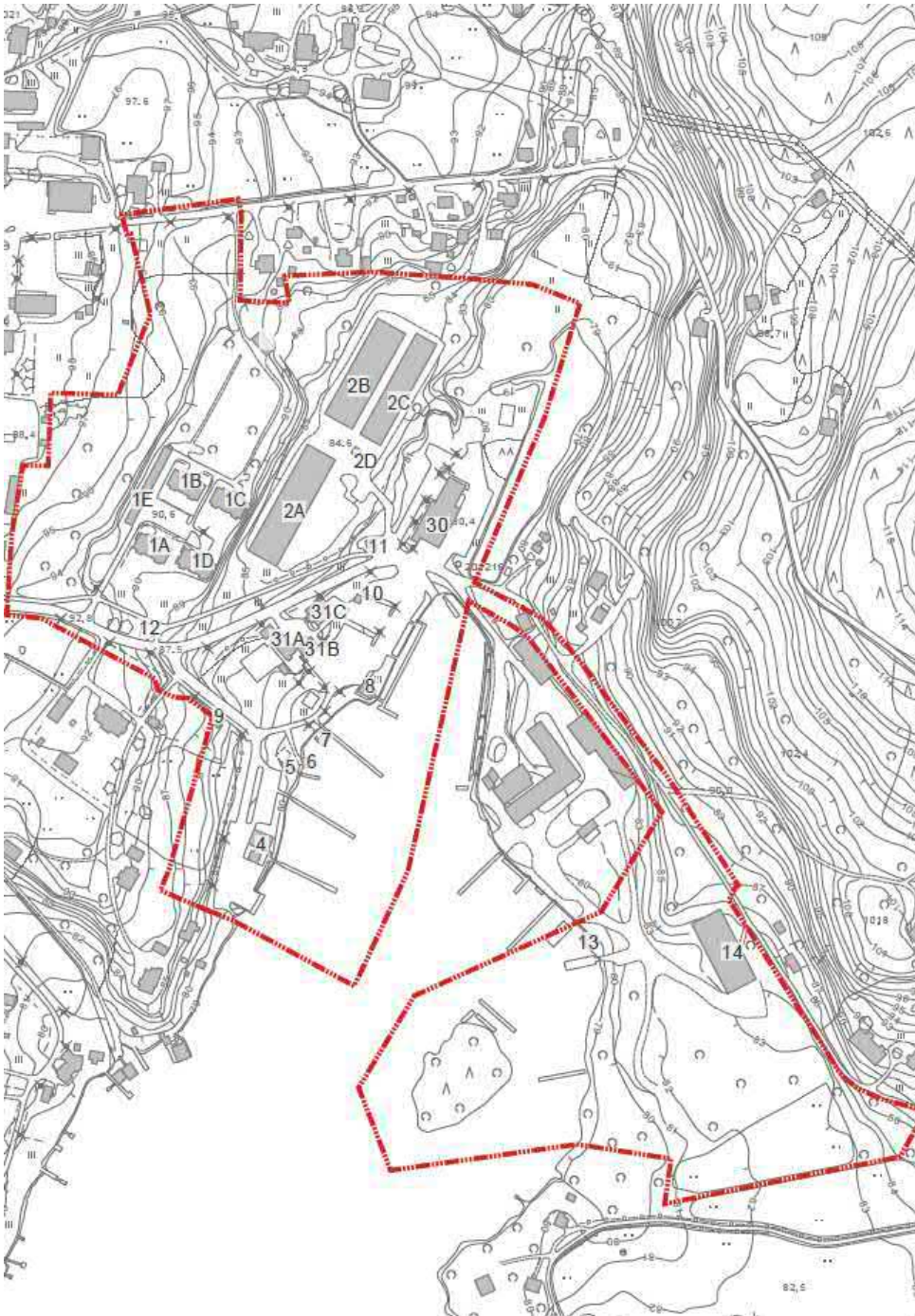
Avoimessa rantamaisemassa rakennukset näkyvät pitkälle kaukomaisemassa. Saharakennuksia peittämätön, pehmentävä istutus ranta-alueella olisi suotavaa. Korppilantien varren puusto tulisi säilyttää maiseman taustana.

KUHMOISTEN KUNNAN SATAMARINTEEN RAKENNUSINVENTOINTI

KOHDEKORTIT

Sweco Ympäristö Oy 15.11.2018

1A-1E AS OY Kuhmoisten propsi

2A-2C Lautatarhan katokset

2D Lautatarhan vaja

3. Lautatarhan myynti ja sahan sosiaaltilat (ei käytössä)

4. Kahvila/ravintola

5. Sauna

6. Venetalas

7. Kioski

8. Polttoainekatos

9. Kellari

10. Jätekatos

11. Pumppaamo

12. Kellari

30. Palo- ja järvipelastusasema

31A.Pajarakennus

31B. Trukkihalli

31C. Autotalli

13. Venetalas/varasto

14. Halli

1.A

Rakennuksen nimi: AS Oy Kuhmoisten Propsi

Kiinteistötunnus: 291-404-4-143

Osoite: Lautatarhanpolku 1

Rakennustyyppi: Pienkerrostalo

Rakennusvuosi: rakennuslupa 1990

Suunnittelija: Arkkitehtitoimisto Ruusuvuori

Kerrosluku: 2

Vuoraus: tiili + rappaus

Katemateriaali: Konesaumattu pelti

Sokkeli: Maanvarainen laatta

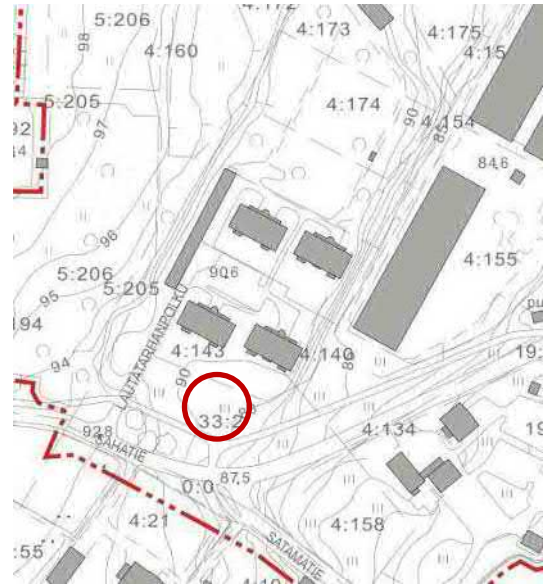
Arvotus: Arkkitehtoninen, arkkitehtonisesti arvokas postmodernismia edustava kokonaisuus. Luokka 2.

Lisätietoja:

Rakennus on edustava esimerkki aikakautensa laadukkaasta

asuinkerrostalosuunnittelusta. Luhtikäytävätyyppinen, kaksikerroksinen pienkerrostalo on osittain rapattu ja osittain tiiliverhoiltu. Julkisivun tiiliosat ovat vaaleat ja rapatut osat puolestaan voimakkaan keltaiset.

Punaista on käytetty tehosteväriä ovissa. Rakennuksen perusmuoto on suorakaide, jossa on leikitelty erkereillä ja kattolyhdyillä. Parvekkeet avautuvat lounaaseen oleskelupihan puolelle.

Julkisivu Lautatarhanpolulta

Julkisivu koillisesta

1.B

Rakennuksen nimi: AS Oy Kuhmoisten Propsi

Kiinteistötunnus: 291-404-4-143

Osoite: Lautatarhanpolku 1

Rakennustyyppi: Pienkerrostalo

Rakennusvuosi: rakennuslupa 1990

Suunnittelija: Arkkitehtitoimisto Ruusuvuori

Kerrosluku: 2

Vuoraus: tiili + rappaus

Katemateriaali: Konesaumattupelti

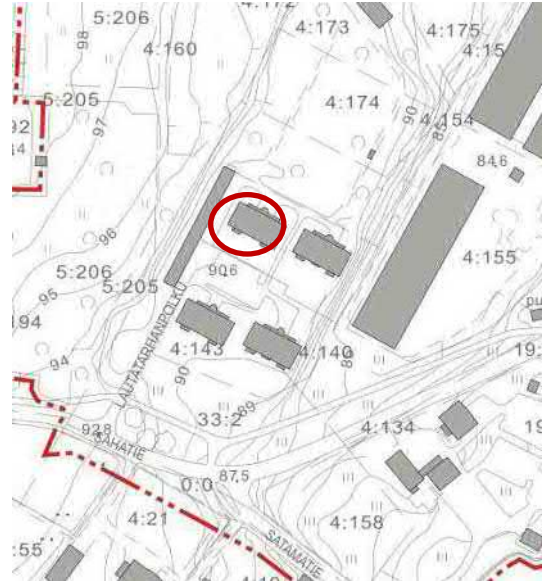
Sokkeli: Maanvarainen laatta

Arvotus: Arkkitehtoninen, arkkitehtonisesti arvokas postmodernismia edustava kokonaisuus. Luokka 2.

Lisätietoja:

Rakennus on edustava esimerkki aikakautensa laadukkaasta

asuinkerrostalosuunnittelusta. Luhtikäytävätyyppinen, kaksikerroksinen pienkerrostalo on osittain rapattu ja osittain tiiliverhoiltu. Julkisivun tiiliosa on vaalea ja rapatut osat puolestaan voimakkaan punaiset. Sinistä on käytetty tehosteväriä ovissa. Rakennuksen perusmuoto on suorakaide, jossa on leikitely erkereillä ja kattolyhdyillä. Parvekkeet avautuvat lounaaseen oleskelupihan puolelle.

Julkisivu koillisesta

Julkisivu lounaasta

1.C

Rakennuksen nimi: AS Oy Kuhmoisten Propsi

Kiinteistötunnus: 291-404-4-143

Osoite: Lautatarhanpolku 1

Rakennustyyppi: Pienkerrostalo

Rakennusvuosi: rakennuslupa 1990

Suunnittelija: Arkkitehtitoimisto Ruusuvuori

Kerrosluku: 2

Vuoraus: tiili + rappaus

Katemateriaali: Konesaumattupelti

Sokkeli: Maanvarainen laatta

Arvotus: Arkkitehtoninen, arkkitehtonisesti arvokas

postmodernismia edustava kokonaisuus. Luokka 2.

Lisätietoja: Rakennus on edustava esimerkki aikakautensa

laadukkaasta asuinkerrostalosuunnittelusta.

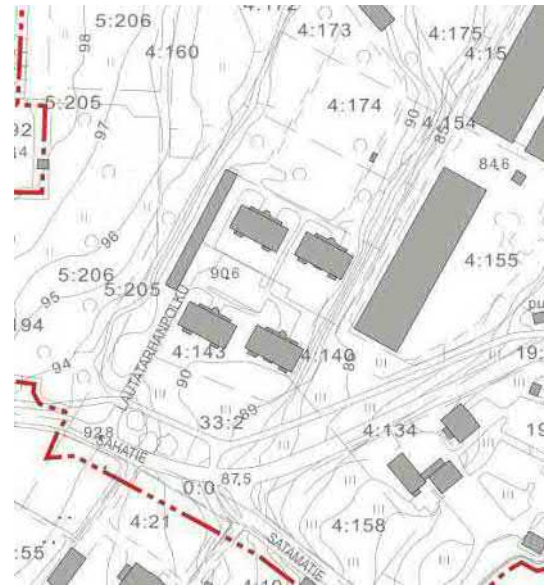
Luhtikäytävätyyppinen, kaksikerroksinen pienkerrostalo on

osittain rapattu ja osittain tiiliverhoiltu. Julkisivun tiiliosa on vaaleat ja rapatut osat puolestaan voimakkaan

keltaiset. Sinistä on käytetty tehosteväriä ovissa. Rakennuksen perusmuoto on suorakaide, jossa on

värikyksen lisäksi leikitelty erkereillä ja kattolyhyillä. Parvekkeet avautuvat lounaaseen oleskelupihan

puolelle.

Lautatarhalta päin

Koillisesta

1.D

Rakennuksen nimi: AS Oy Kuhmoisten Propsi

Kiinteistötunnus: 291-404-4-143

Osoite: Lautatarhanpolku 1

Rakennustyyppi: Pienkerrostalo

Rakennusvuosi: rakennuslupa 1990

Suunnittelija: Arkkitehtitoimisto Ruusuvuori

Kerrosluvu: 2

Vuoraus: tiili + rappaus

Katemateriaali: Konesaumattupelti

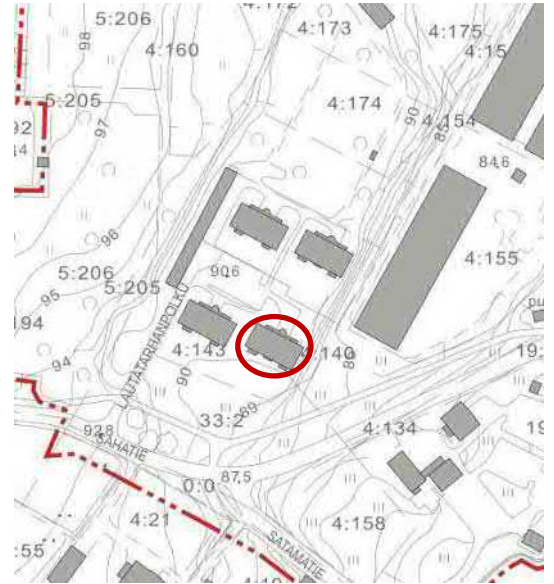
Sokkeli: Maanvarainen laatta

Arvotus: Arkkitehtoninen, arkkitehtonisesti arvokas postmodernismia edustava kokonaisuus. Luokka 2.

Lisätietoja: Rakennus on edustava esimerkki aikakautensa laadukkaasta asuinkerrostalosuunnittelusta.

Luhtikäytävätyyppinen, kaksikerroksinen pienkerrostalo on

osittain rapattu ja osittain tiiliverhoiltu. Julkisivun tiiliosa on vaaleat ja rapatut osat puolestaan voimakkaan punaiset. Keltaista on käytetty tehosteväriä ovissa. Rakennuksen perusmuoto on suorakaide, jossa on värityksen lisäksi leikitelty erkereillä ja kattolyhdyillä. Parvekkeet avautuvat lounaaseen oleskelupihan puolelle.

Lounaasta

Lautatarhalta päin

1.E

Rakennuksen nimi: AS Oy Kuhmoisten Propsi

Kiinteistötunnus: 291-404-4-143

Osoite: Lautatarhanpolku 1

Rakennustyyppi: Piharakennus

Rakennusvuosi: rakennuslupa 2000

Suunnittelija: Ari Raiskio

Kerrosluvu: 1

Vuoraus: lautaverhous

Katemateriaali: Konesaumattupelti

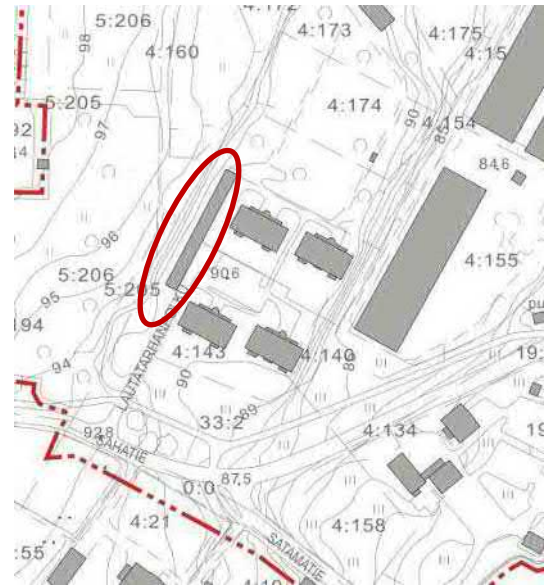
Sokkeli: Maanvarainen laatta

Arvotus: ei erityisiä rakennushistoriallisia tai maisemallisia arvoja

Lisätietoja:

Asuinkerrostalokortteliin liittyvä pitkä suorakaiteen muotoinen ja loivasti pulpettikattoinen autokatos on sijoitettu sisääntuloväylän suuntaisesti. Katoksen molemmissa päässä on myös umpiosat, joissa on varastotilaa.

Autokatos on puuverhoiltu vaakalaudoituksella ja maalattu punaiseksi kerrostaloihin sopivalla sävyllä.

2.A

Rakennuksen nimi: Lautatarhan katos

Kiinteistötunnus: 291-404-4-154 ja 291-404-4-155

Osoite: Vellahdentie

Rakennustyyppi: Katos, varastorakennus

Rakennusvuosi: tod. näk 1960-luku

Korjausvuodet: -

Kerrosluvu: 1

Vuoraus: Punamullattu vaakalaudoitus

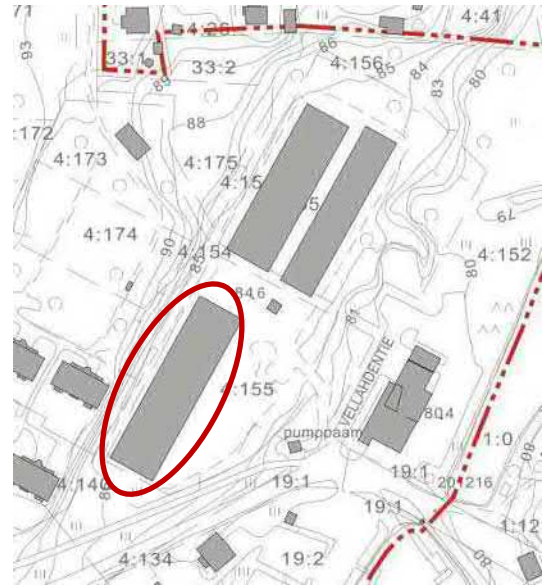
Katemateriaali: Aaltopelti

Sokkeli: Maanvarainen perustus

Arvotus: Historiallinen ja maisemallinen. Luokka 2.

Lisätietoja: Lautatarhan alueella on yhteensä kolme kuuria eli katosta. Kaksi näistä on leveämpiä ja kahteen suuntaan avonaisia, kolmas on kapeampi ja auki vain yhteen suuntaan. Eteläisin alueen kuureista on leveämpää mallia, eikä sen kapeilla sivuilla ole ovia tai muita aukkoja.

Lautakuurien lisäksi alueella on pieni puurakenteinen vaja. Kuurit ovat korkeita (n.8m) ja ne ovat olleet punamullattuja, mutta väri on suurimmaksi osaksi rapissut.

Julkisivu luoteeseen

Sahatieltä päin

2. B

Rakennuksen nimi: Lautatarhan katokset/kuurit sekä vaja

Kiinteistötunnus: 291-404-4-154 ja 291-404-4-155

Osoite: Vellahdentie

Rakennustyyppi: Katos

Rakennusvuosi: Tod näk. 1960-luku (tai 1970-l)

Korjausvuodet: -

Kerrosluvu: 1

Vuoraus: Punamullattu vaakalaudoitus

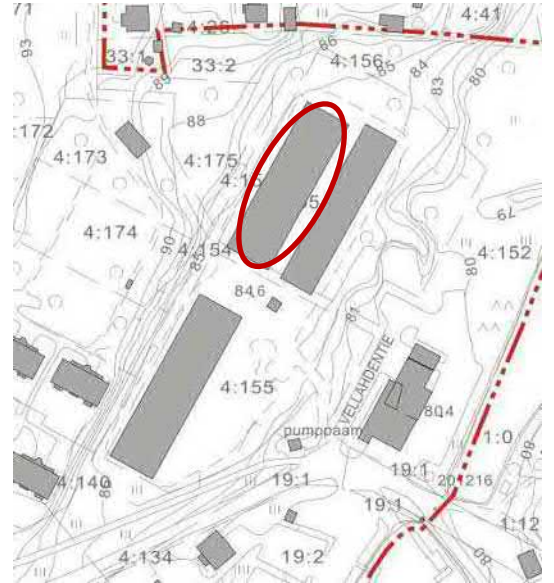
Katemateriaali: Aaltopelti

Sokkeli: Maanvarainen perustus

Arvotus: Historiallinen ja maisemallinen. Luokka 2.

Lisätietoja: Lautatarhan alueella on yhteensä kolme kuuria eli katosta. Kaksi näistä on leveämpiä ja kahteen suuntaan avonaisia, kolmas on kapeampi ja auki vain yhteen suuntaan. Eteläisin alueen kuureista on leveämpää mallia, eikä sen kapeilla sivuilla ole ovia tai muita aukkoja.

Lautakuurien lisäksi alueella on pieni puurakenteinen vaja. Kuurit ovat korkeita (n.8m) ja ne ovat olleet punamullattuja, mutta väri on suurimmaksi osaksi rapissut.

Luoteisjulkisivu on jäsennetty pylväiden laudoituksella

Oviaukko

Sisältä

Numeroidut paikat

2. C

Rakennuksen nimi: Lautatarhan katokset/kuurit sekä vaja

Kiinteistötunnus: 291-404-4-154 ja 291-404-4-155

Osoite: Vellahdentie

Rakennustyyppi: Katos

Rakennusvuosi: Tod. näk 1970-l (tai 1960)

Korjausvuodet: -

Kerrosluku: 1

Vuoraus: Punamullattu vaakalaudoitus

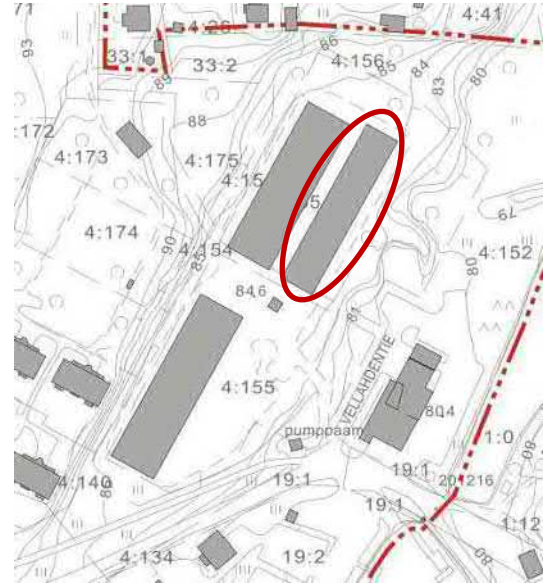
Katemateriaali: Aaltopelti

Sokkeli: Maanvarainen perustus

Arvotus: Historiallinen ja maisemallinen. Luokka 2.

Lisätietoja: Lautatarhan alueella on yhteensä kolme kuuria eli katosta. Kaksi näistä on leveämpiä ja kahteen suuntaan avonaisia, kolmas on kapeampi ja auki vain yhteen suuntaan. Eteläisin alueen kuureista on leveämpää mallia, eikä sen kapeilla sivuilla ole ovia tai muita aukkoja.

Lautakuurien lisäksi alueella on pieni puurakenteinen vaja. Kuurit ovat korkeita (n.8m) ja ne ovat olleet punamullattuja, mutta väri on suurimmaksi osaksi rapissut.

Julkisivu luoteeseen

2. D

Rakennuksen nimi: Lautatarhan vaja

Kiinteistötunnus: 291-404-4-154 ja 291-404-4-155

Osoite: Vellahdentie

Rakennustyyppi: Varasto

Rakennusvuosi: Mahdollisesti 1950-luku

Korjausvuodet: -

Kerrosluku: 1

Vuoraus: Punamullattu vaakalaudoitus

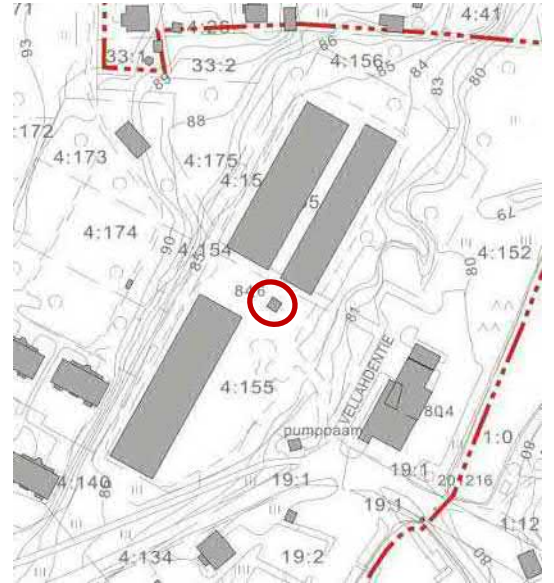
Katemateriaali: Aaltopelti

Sokkeli: Betoni

Arvotus: Historiallinen osana lautatarhan kokonaisuutta. Luokka 3.

Lisätietoja: Lautakuurien lisäksi tontilla on myös pieni harjakattoinen varasto, jossa on yksi kolmipuitteinen ikkuna ja ovi.

Pääjulkisivussa, ikkunan vieressä on kaappimainen osa. Rakennus on ollut alun perin punamullattu ja sen ikkuna- ja ovipuitteet valkoisiksi maalatut. Tummunut pieni varastorakennus on lähes huomaamaton suurien kuurien keskellä.

3.

Rakennuksen nimi: Lautatavaran myynti ja sahan sosiaalitila
Kiinteistötunnus: 291-404-4-173

Osoite:

Rakennustyyppi: Myynti- ja sosiaalitila (ei käytössä enää)

Rakennusvuosi: Mahdollisesti 1930-luku

Korjausvuodet: -

Kerrosluku: 1

Vuoraus: Punamullattu vaakalaudoitus

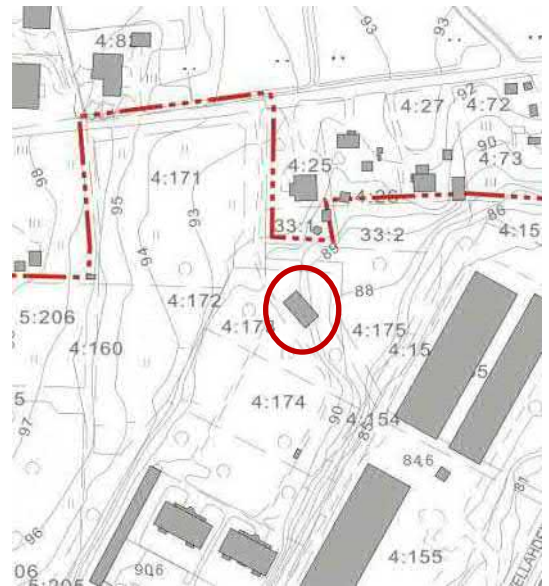
Katemateriaali: pelti

Sokkeli: Betoni

Arvotus: Historiallinen osana lautatarhan kokonaisuutta. Luokka

3.

Lisätietoja: Rakennus on ollut sahan lautatavaran myyntipiste ja sen toisessa päässä on sijainnut sahatyöläisten taukotupa. Rakennuksessa on punamullattu vaakalaudoitus, ja sen keskiosa on yhdeltä sivulta avonainen. Luoteispäädyn umpinaisessa osassa on T-ikkuna, jonka yläosa on kolmipuitteinen. Ikkuna- ja ovipuitteet ovat valkoiset ja rakennuksen nurkat jiiriin sahatut. Rakennus on ollut käyttämättä pitkään ja osittain raunioitunut.

Rakennuksen päässä sijaitsi sahan taukotila.

Sahan toiminta-aikana rakennuksessa myytiin lautoja.

4.

Rakennuksen nimi:

Kiinteistötunnus: 291-4040-4-416

Osoite: Satamatie

Rakennustyyppi: Kahvila/ravintolarakennus

Rakennusvuosi: Mahdollisesti 1990-luku

Korjausvuodet: -

Kerrosluku: 1

Vuoraus: Punaiseksi peittomaalattu peiterimalaudoitus

Katemateriaali: Tiili musta

Sokkeli: Maanvarainen laatta

Arvotus: Ei erityisiä rakennushistoriallisia tai maisemallisia arvoja

Lisätietoja: Ravintola-kahvilarakennus on yksikerroksinen ja verhoiltu punaisella pystylaudoituksella. Ovet, ikkunoiden puitteet ja nurkka- sekä räystäslaudat ovat valkoiset. Eri toiminnot ovat havaittavissa rakennuksen aukotuksesta. Terassilla on lisäksi erillinen aumakattoinen katos, jonka seinämät on suojattu valokatteella. Terassialue on aidattu punaisella puuaidalla. Rakennus rajoittuu aivan rantaan.

Vasemmalla: Rakennus idästä kuvattuna

Kuva alla vasemmalla: Rakennus pohjoisesta kuvattuna

Kuva alla oikealla: Rakennuksen päätyjulkisivu luoteeseen

5.

Rakennuksen nimi: Sauna

Kiinteistötunnus: 291-404-1-26

Osoite: Satamatie

Rakennustyyppi: Sauna

Rakennusvuosi:

Korjausvuodet:

Kerrosluku: 1

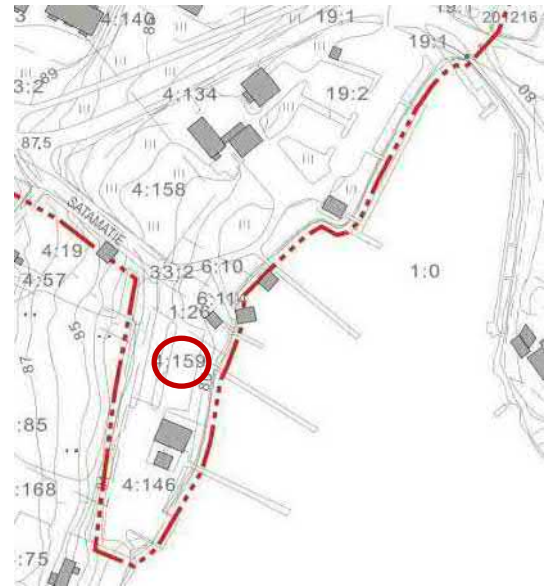
Vuoraus: Punaiseksi peittomaalattu peiterimalaudoitus

Katemateriaali: Huopa

Sokkeli: Maanvarainen laatta

Arvotus: Ei erityisiä rakennushistoriallisia tai maisemallisia arvoja

Lisätietoja: Matala aumakattoinen saunarakennus on verhoiltu punaisella pystylaudoituksella ja sen terassialue on aidattu yksityisyyttä tuovalla korkealla punaisella puuaidalla. Rakennuksessa on pienet ikkunat terassille. Ovi ja ikkunat ovat vaaleanruskeat ja puitteet sekä räystääs- ja nurkkalaudat valkoiset.

Saunan terassi on aidattu

6.

Rakennuksen nimi: Venetalas

Kiinteistötunnus: 291-404-6-114

Osoite: Satamatie

Rakennustyyppi: Venetalas

Rakennusvuosi: 1920-30-luku

Korjausvuodet: -

Kerrosluku: 1

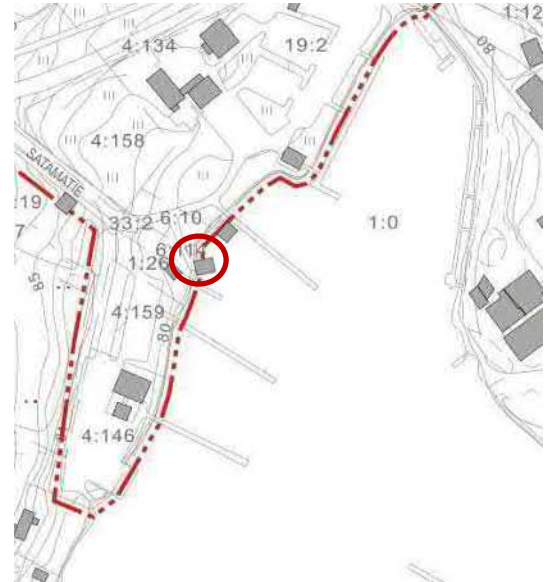
Vuoraus: Punamullattu pystylaudointus

Katemateriaali: pelti

Sokkeli: pilari

Arvotus: Historiallinen ja maisemallinen. Luokka 2.

Lisätietoja: Vesirajaan ulottuva venetalas on verhoiltu punaisella pystylaudoituksella, jota valkoiset nurkkalaudat korostavat. Harjakatto on harmaata peltiä. Venetalas on yksinkertainen pienehkö rakennus, mutta viimeinen satamarannan talaista ja lajityypissään harvinaistuva.

Venetalas järveltä päin

7.

Rakennuksen nimi: Kioski

Kiinteistötunnus: 291-404-6-10

Osoite: Satamatie

Rakennustyyppi: Kioski

Rakennusvuosi: Ei tiedossa

Korjausvuodet:

Kerrosluku: 1

Vuoraus: Punaiseksi peittomaalattu vaakalaudoitus

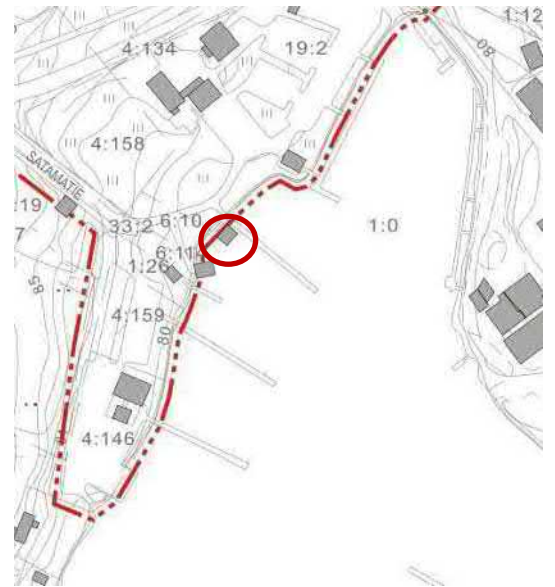
Katemateriaali: Punainen profiilipelti

Sokkeli:-

Arvotus: Ei erityisiä rakennushistoriallisia tai maisemallisia arvoja

Lisätietoja: Kioskirakennus sijaitsee satamassa yhden venelaiturin yhteydessä veden päällä. Kioski on verhoiltu punaisella

vaakalaudoituksella. Ovet, kaiteet, isohkoa katosta kannattelevat pylväät sekä laituri on maalattu tumman ruskeaksi, puitteet valkoiseksi. Rakennuksen loivan harjakaton alle jää katettu terassialue.

Kioski viereiseltä laiturilta kuvattuna

8.

Rakennuksen nimi:

Kiinteistötunnus: 291-404-19-2

Osoite: Satamatie

Rakennustyyppi: Polttoainekatos

Rakennusvuosi: Jätekatos

Rakennusvuosi: 2000-luku

Korjausvuodet: -

Kerrosluku: 1

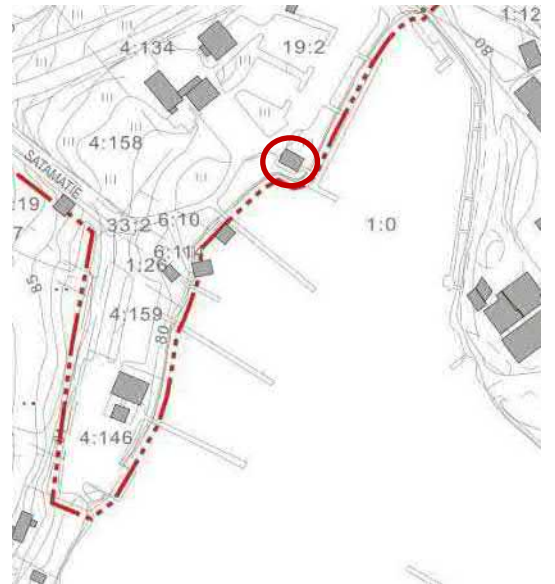
Vuoraus: Punaiseksi maalattu peiterimalaudoitus

Katemateriaali: Huopa

Sokkeli: Maanvarainen laatta

Arvotus: Ei erityisiä rakennushistoriallisia tai maisemallisia arvoja

Lisätietoja: Rannan tuntumassa sijaitsee veneiden polttoainejakeluun tarkoitettu katos. Polttoainekatoksen seinämät ovat metalliverkkoa kun taas harjakaton alle jäävä osuus on punaiseksi maalattua pystylaudoitusta. Rakennelman katto on huopaa ja räystäslaudat valkoisiksi maalatut.

Katoksen järvenpuoleista sivua käytetään ilmoitustauluna

9.

Rakennuksen nimi: Kellari

Kiinteistötunnus:

Osoite: Satamatie

Rakennustyyppi: Kellari

Rakennusvuosi: Todennäköisesti ennen 1950-lukua

Korjausvuodet: -

Kerrosluku: 1

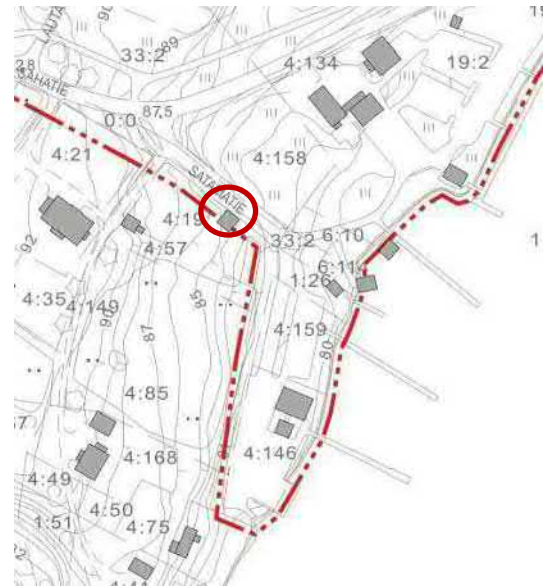
Vuoraus: Pystylauditus

Katemateriaali: pelti

Sokkeli: Betoni

Arvotus: Historiallinen. Luokka 3.

Lisätietoja: Pienehkö kellarirakennus sijaitsee Satamatien varren rinteessä. Rakennuksen maanpäällinen osuus on vihreäksi maalattua pystylaudoitusta ja maanalainen osuus betonia. Ilmeisesti rakennus liittyy entisen sahan pääkonttorin pihapiiriin.

Satamatieltä luoteeseen

10.

Rakennuksen nimi:

Kiinteistötunnus: 291-404-19-2

Osoite:

Rakennustyyppi: Jätekatos

Rakennusvuosi: 2000-luku

Korjausvuodet: -

Kerrosluku: 1

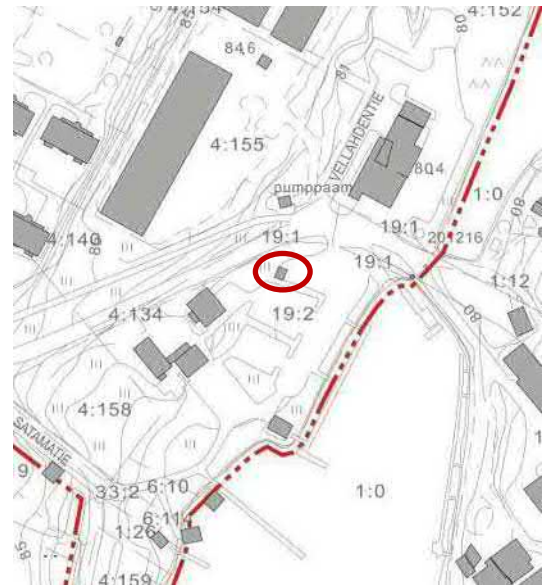
Vuoraus: Punaiseksi peittomaalattu vinolaudoitus

Katemateriaali: Rimahuopa

Sokkeli: maanvarainen laatta

Arvotus: Ei erityisiä rakennushistoriallisia tai maisemallisia arvoja

Lisätietoja: Harjakattoinen jätekatos sijaitsee sataman pysäköintialueen reunassa ja on verhoiltu punaisella vinolaudoituksella alaosastaan ja valkoisella pysty-laudoituksella yläkolmiosta. Tehosteväriä on käytetty valkoista.

Sahatieltä

11.

Rakennuksen nimi: Pumppaamo

Kiinteistötunnus: 291-404-4-152

Osoite: Sahatie/Vellahdentie

Rakennustyyppi: Tekninen huolto

Rakennusvuosi: 2000-luku

Korjausvuodet: -

Kerrosluku: 1

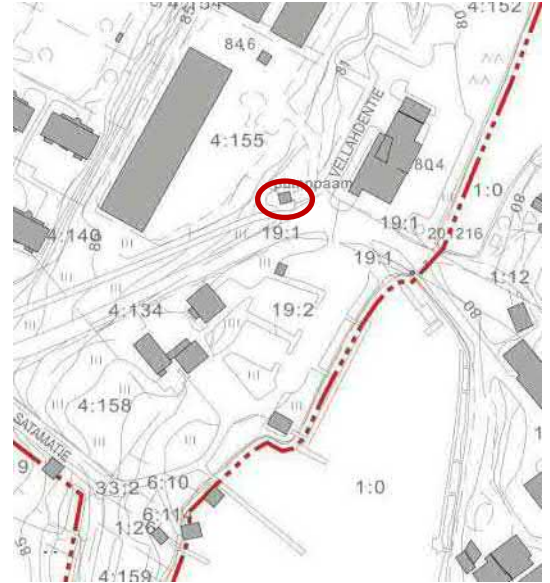
Vuoraus: Punaiseksi peittomaalattu peiterimalaudoitus

Katemateriaali: Pelti

Sokkeli: Betoni

Arvotus: Ei erityisiä rakennushistoriallisia tai maisemallisia arvoja

Lisätietoja: Pieni pystylaudoitettu pumppaamorakennus sijaitsee palo- ja järvipelastuslaitoksen vieressä. Sen katto on vihreää peltiä ja seinät punaiseksi maalattua peiterimalaudoitusta. Ikkunan – ja ovenpuitteet sekä nurkkalaudat ovat valkoisiksi maalatut.

Julkisivu Sahatielle

12.

Rakennuksen nimi: kellari

Kiinteistötunnus: 291-404-33-2

Osoite: Sahatie

Rakennustyyppi: Kellari

Rakennusvuosi: Todennäköisesti ennen 1950-lukua

Korjausvuodet: -

Kerrosluku: 1

Vuoraus: Vihreäksi peittomaalattu peiterimalaudoitus

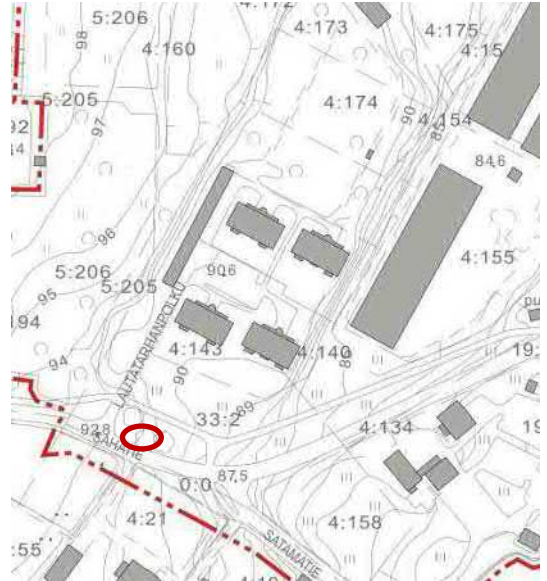
Katemateriaali: Aaltopelti

Sokkeli: Betoni

Arvotus: Historiallinen. Luokka 3

Lisätietoja: Pieni harjakattoinen maakellarirakennus sijaitsee Sahatien ja Lautatarhanpolun risteyksestä itään päin.

Rakennuksen maanpäällinen osuus on vihreäksi maalattua peiterimalaudoitusta ja maanalainen osuus betonia. Rakennus on osa sahan alueen kokonaisuutta, vaikka tällä hetkellä sijaitsee visuaalisesti kokonaisuudesta erillään.

Julkisivu pohjoiseen

Julkisivu länteen

30. (Numerointi Modernin rakennusperinnön inventoinnista)

Rakennuksen nimi: Palo- ja järvipelastusasema

Kiinteistötunnus: 291-404-4-152

Osoite: Vellahdentie 1

Rakennustyyppi: Tekninen huolto

Rakennusvuosi: 1993

Korjausvuodet:

Kerrosluku: 2

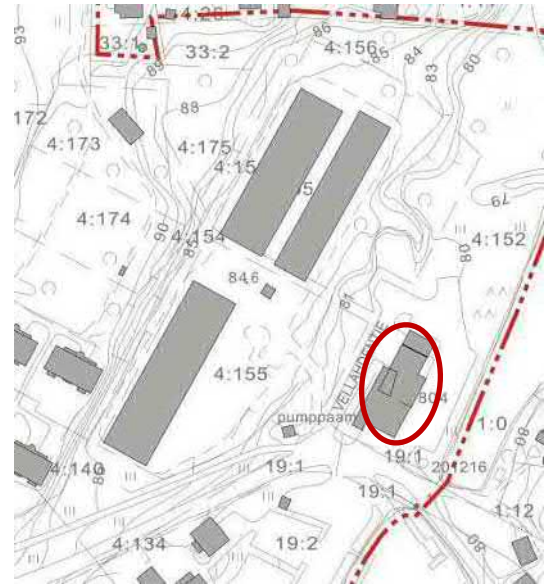
Vuoraus: punatiili/vaakalauta

Katemateriaali:

Sokkeli: Betoni

Arvotus: Paikallisesti arvokas. Lisäys: Maisemallinen merkitys ja historiallista sekä sosiaalista arvoa osana sahanrannan palontorjuntaa, luokka 3.

Lisätietoja: Rakennuksen arvot ja ominaisuudet on selvitetty Kuhmoisten modernin rakennusperinteen inventoinnissa (2012), jonka jälkeen rakennuksessa ei ole tapahtunut muutoksia. Rakennus on Arkkitehtuuritoimisto Timo Nikkanen Ky:n suunnittelema paloasema satamarannan tuntumassa. Postmodernistisia piirteitä omaava kookas rakennus on aikakaudelleen tyyppillinen, monimuotoinen kokonaisuus, jota julkisivun alaosan punatiili ja rakennuksen yläosan vaalea pystylaudoituus yhdistää. Eri toiminnat näkyvät julkisivussa, jota massoittelun ja vaihtelevan kattomuodon lisäksi aukotus jäsentää. Sahan alueella on myös ennen ko. rakennusta sijainnut luontevasti palokalustoa, joskin aikaisempi paloasema sijaitsi kunnantalon yhteydessä.

Kuva yllä vasemmalla: Julkisivu luoteeseen

Kuva yllä oikealla: julkisivu kaakkoon

Kuva vasemmalla: Julkisivu lounaaseen

31.A (Numerointi Modernin rakennusperinnön inventoinnista)

Rakennuksen nimi: Pajarakennus

Kiinteistötunnus: 291-404-19-2

Osoite: Sahatie 9, Kuhmoinen

Rakennustyyppi: Ravitsemusliikkeet

Rakennusvuosi: 1934

Korjausvuodet: 1998

Kerrosluvu: 1

Vuoraus: Punatiili, vuorolimitys, nurkissa harkotus, voimakkaat räystäsprofiloinnit

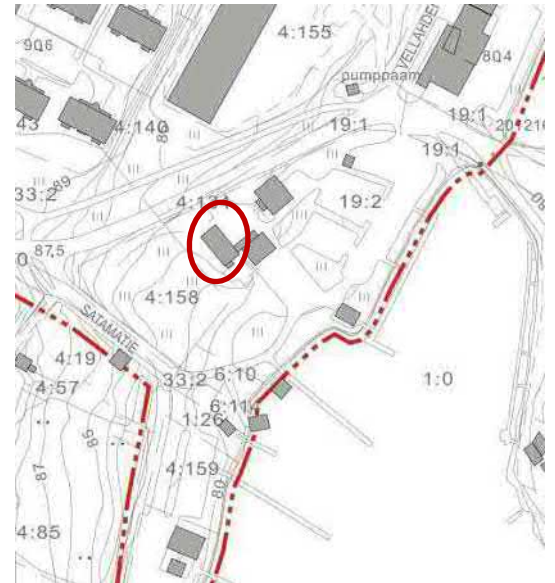
Katemateriaali: Sementtikattotiili

Sokkeli: Betoni

Arvotus: Historiallinen, rakennustaiteellinen ja maisemallinen.

Lisäys: luokka 1

Lisätietoja : Rakennuksen arvot ja ominaisuudet on selvitetty Kuhmoisten modernin rakennusperinteen inventoinnissa (2012), jonka jälkeen rakennuksessa ei ole tapahtunut muutoksia. A.U.Lounaan suunnittelema ja vuonna 1934 rakennettu entinen sahan pajarakennus on osa kolmen punatiilisen rakennuksen kokonaisuutta sataman rinteessä. Tällä hetkellä rakennuksen käyttötarkoitus on ravintolapalvelut. Rakennuksen arkkitehtuuri edustaa klassismin tyylipiirteitä nurkkien pylväsaiheineen ja päätykolmioineen. Ikkunat ovat pieniruutuiset ja niiden puitteet korostuvat punatiilisessä julkisivussa valkoisen värityksensä ansiosta.

Kuvat yllä: Julkisivut pohjoiseen

Kuva vasemmalla: Julkisivu etelään

31.B (Numero Modernin rakennusperinnön inventoinnista)

Rakennuksen nimi: Trukkihalli

Kiinteistötunnus: 291-404-19-2

Osoite: Sahatie 9, Kuhmoinen

Rakennustyyppi: Ravitsemusliikkeet

Rakennusvuosi: 1950-1960- luvun vaihde

Korjausvuodet: 1998

Kerrosluku: 2

Vuoraus: Puolenkiven juoksulimitys, vanha ja uusi

Katemateriaali: Sementtikattotiili

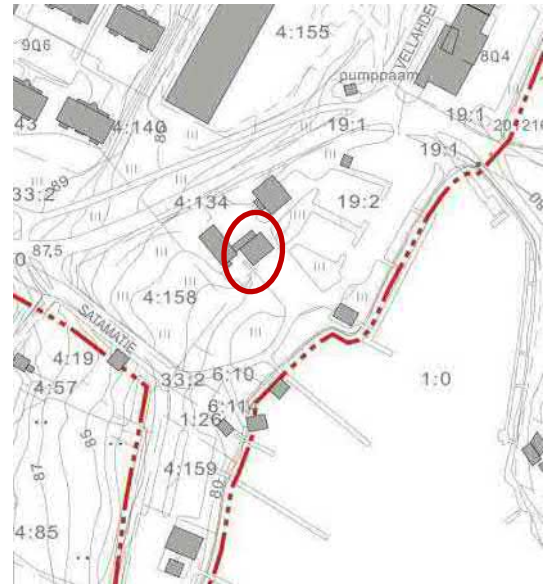
Sokkeli: Betoni

Arvotus: Historiallinen ja maisemallinen. Lisäys: luokka 2.

Lisätietoja : Rakennuksen arvot ja ominaisuudet on selvitetty

Kuhmoisten modernin rakennusperinteen inventoinnissa (2012),

jonka jälkeen rakennuksessa ei ole tapahtunut muutoksia. 1950-60-lukujen vaihteessa rakennettu entinen sahan trukkihalli on osa kolmen punatiilisen rakennuksen kokonaisuutta sataman rinteessä. Rakennuksen julkisivu on tiiltä lukuunottamatta alarinteen puoleista betonista kellarikerrosta. Rakennuksen julkisivua on jonkin verran muutettu käyttötarkoituksen vaihdossa ravintolapalveluiksi: sen luoteisjulkisivuun on lisätty laajennusosa ja trukkihallin ovet on muutettu teräspuitteisiksi ikkunaseiniksi.

Kuvat alla: Julkisivut pohjoiseen

Kuva vasemmalla: Julkisivu etelään

31.C (Numero Modernin rakennusperinnön inventoinnista)

Rakennuksen nimi: Autotalli

Kiinteistötunnus: 291-404-19-2

Osoite: Sahatie 9, Kuhmoinen

Rakennustyyppi: Majoitusliikerakennukset

Rakennusvuosi: 1947-1950

Korjausvuodet: 1998

Kerrosluvu: 2 + ullakko

Vuoraus: Puolenkiven juoksulimitys, uutta ja vanhaa

Katemateriaali: Sementtikattotiili

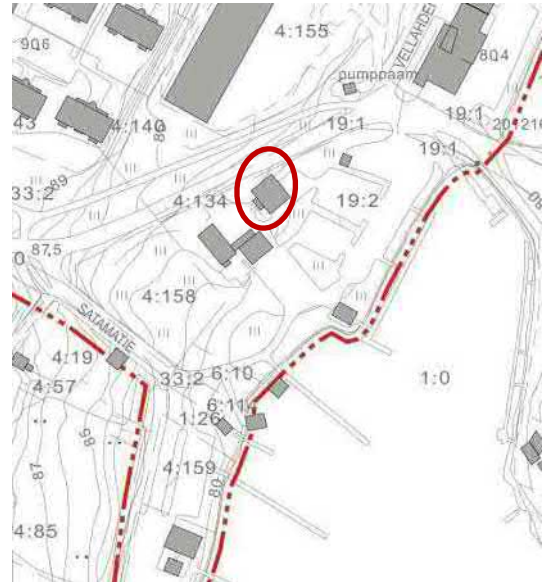
Sokkeli: Betoni

Arvotus: Historiallinen ja maisemallinen. Lisäys: luokka 2.

Lisätietoja : Rakennuksen arvot ja ominaisuudet on selvitetty Kuhmoisten modernin rakennusperinteen inventoinnissa

(2012), jonka jälkeen rakennuksessa ei ole tapahtunut muutoksia. 1940-luvun lopulla rakennettu entinen sahan autokaluvaja on osa kolmen punatiilisen rakennuksen kokonaisuutta sataman rinteessä.

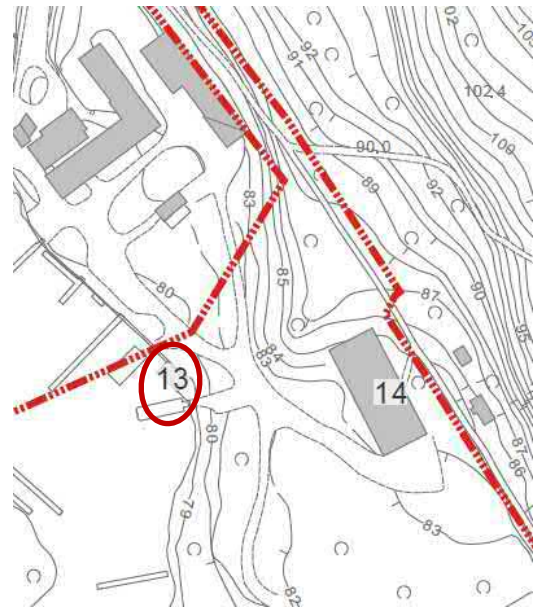
Rakennuksen julkisivu on tiiltä lukuunottamatta alarinteen puoleista betonista kellarikerrosta ja yläkolmion vaakalaudoitusta. Rakennukseen on lisätty myös tuulikaappi lounaisjulkisivuun.

Kuvat yllä: Julkisivut lounaaseen ja kaakkoon

Kuva vasemmalla: Julkisivut pohjoiseen

13. Rakennuksen nimi: Varasto
Kiinteistötunnus: 291-416-1-12
Osoite: Sahatie
Rakennustyyppi: Venetalas/varasto
Rakennusvuosi: Mahdollisesti 1960-luku
Korjausvuodet: -
Kerrosluvu: 1
Vuoraus: Punamullattu vaakalaudoitus
Katemateriaali: pelti
Sokkeli: pilari
Arvotus: Ei erityisiä rakennushistoriallisia tai maisemallisia arvoja
Lisätietoja: Vesirajaan ulottuva venetalas/varasto on mantereeseen suuntaan avoin. Lautarakenteinen rakennelma on maalattu punamullalla. Harjakatto on vihreää peltiä. Ikkunat ovat kaksiruutuiset.

Kuva yllä: Julkisivu itään

*Kuva alla vasemmalla: avoin
päätäjulkisivu*

oikealla: julkisivu koilliseen

14. Rakennuksen nimi: Halli
Kiinteistötunnus: 291-416-2-61
Osoite: Korppilankuja
Rakennustyyppi: halli
Rakennusvuosi: 2016
Korjausvuodet: -
Kerrosluvu: 1

Vuoraus: punaiseksi maalattu teräselementti

Katemateriaali: pelti

Sokkeli: betonilaatta

Arvotus: Ei erityisiä rakennushistoriallisia tai maisemallisia arvoja

Lisätietoja: Mittakaavaltaan suuri teräshalli on väriltään räikeän punainen ja erottuu pitkälle ja moneen suuntaan sahanlahden maisemassa. Rakennuksessa on loiva harjakatto ja korkean julkisivun yläosiin sijoitetut kaksiosaiset ikkunat.

Kuva yllä: Julkisivu luoteeseen

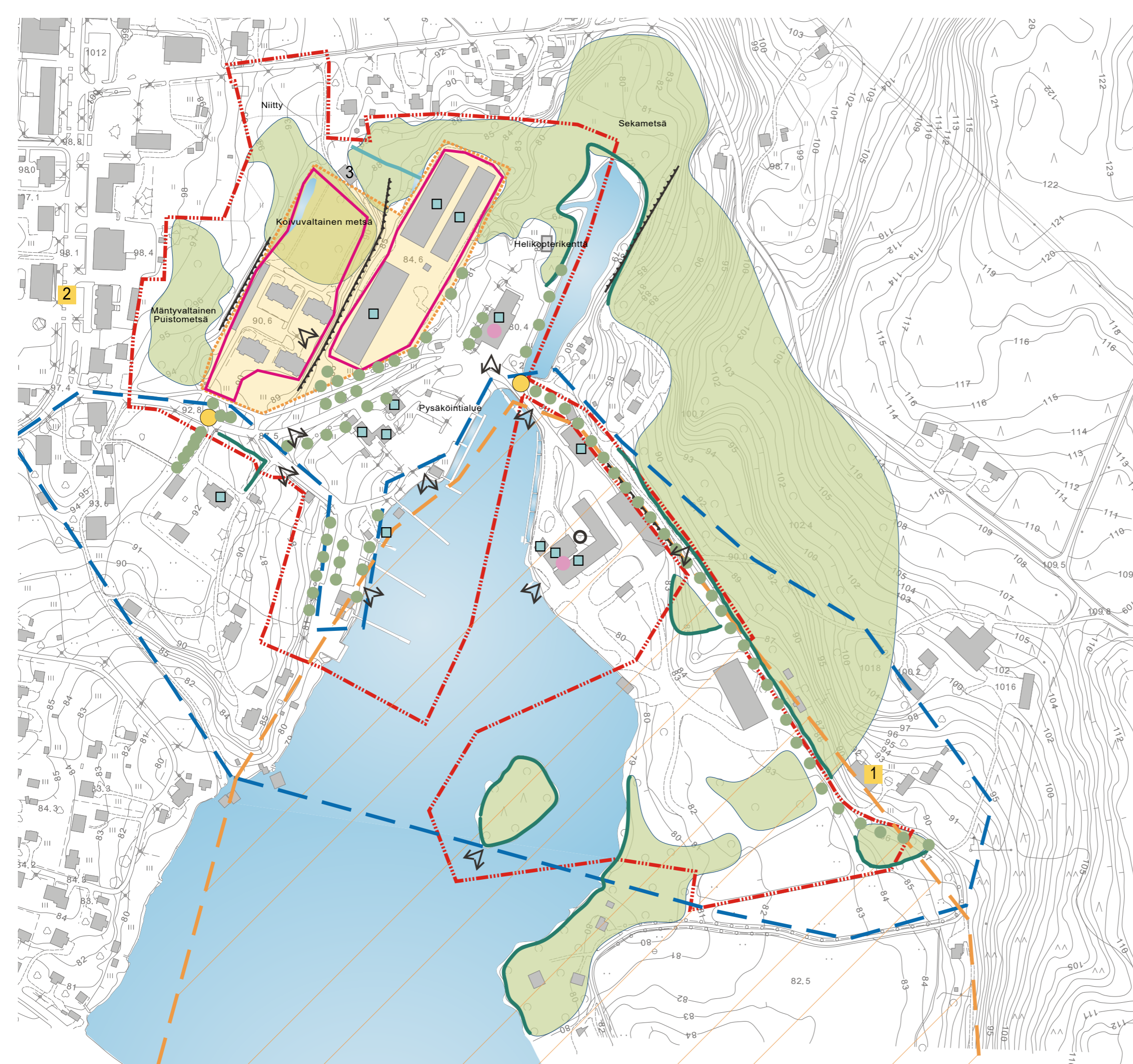
Kuva alla: Maisemaa Lautatarhanpolun risteyksestä sahanlahteen

KUHMOISTEN KUNTA

SATAMARINTEEN ASEMAKAAVA-ALUEEN
MAISEMA- JA RAKENNETUN
KULTTUURIYMPÄRISTÖN SELVITYS,
Täydennys 2018
MAISEMAKUVA

- Asemakaavaehdotuksen rajaus
- Puurivi tai -ryhmä
- Solmukohta
- Maamerkki
- Sahan piippu, maamerkki
- Pitkä näkymä
- Näkymää rajaava tausta
- Maisemallisesti tärkeä rakennus
- Jyrkäne
- Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, Kuhmoisten sahan lahti (RKY 2009)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue, Kissakulman-Kuhmoisten kulttuurimaisema (Keski-Suomen valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet 2016)
- Pengerryksillä muokattu alue
- Tasattu maa
- Puro/oja
- Metsä/puusto
- Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö
1. Korpila
2. Kuhmoisten keskustan kokonaisuus (Keski-Suomen maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt 2016)

KUHMOISTEN KUNTA

SATAMARINTEEN ASEMAKAAVA-ALUEEN
MAISEMA- JA RAKENNETUN
KULTTUURIYMPÄRISTÖN SELVITYS, Täydennys
2018
KAUKOMAISEMA

 Asemakaavaehdotuksen rajaus

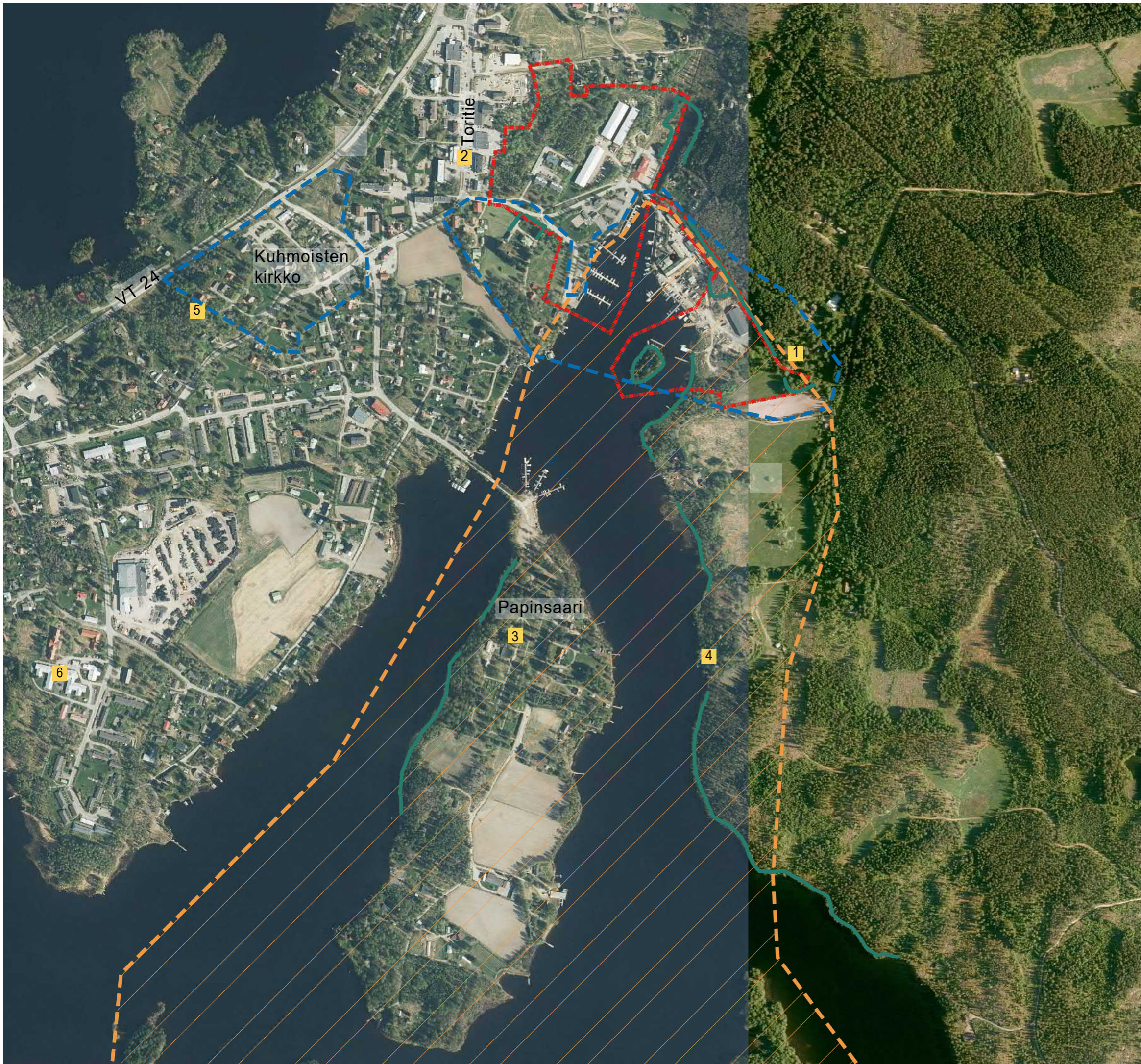
 Näkymää rajaava tausta

 Valtakunnallisesti merkittävä
rakennettu kulttuuriympäristö,
1. Kuhmoisten sahan lahti
2. Kuhmoisten kirkonmäki
(RKY 2009)

 Maakunnallisesti arvokas maisema-
alue, Kissakulman-Kuhmoisten
kulttuurimaisema
(Keski-Suomen valtakunnallisesti ja maakunnallisesti
arvokkaat maisema-alueet 2016)

 Maakunnallisesti merkittävä
rakennettu kulttuuriympäristö
1. Korppila
2. Kuhmoisten keskustan
kokonaisuus
3. Papinsaaren kulttuuriympäristö
4. Valkaman kesähuvila
5. Kuhmoisten vesitorni
6. Kokonniemen sosiaali- ja
terveysalan rakennusperinnön
kokonaisuus

(Keski-Suomen maakunnallisesti merkittävät rakennetut
kulttuuriympäristöt 2016)

Kuhmoinen Satamarinteen asemakaava-alueen muinaisjäännösinventointi 2015

Hannu Poutiainen
Ville Laakso

Tilaaaja: Kuhmoisten kunta

Sisältö

Perustiedot	2
Yleiskartta	3
Vanhat kartat	4
Tutkimus	7
Maastotutkimus	9
Havainnot	10
Tulos	12
Lähteet	12
Kuvat	13

Kansikuva: Entistä vesijättöä paloaseman edestä etelään.

Perustiedot

Alue: Kuhmoinen. Satamarinteen asemakaava-alue.

Tarkoitus: Selvittää sijaitseeko asemakaava-alueella kiinteitä muinaisjäännöksiä, tai muita maankäyttöön vaikuttavia kulttuurihistoriallisia jäänteitä.

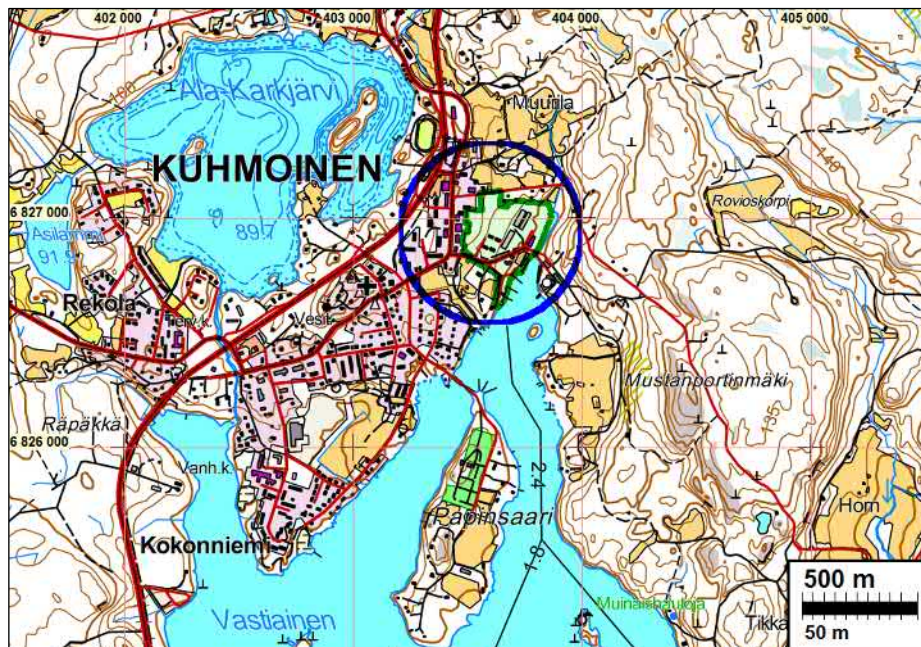
Maastotyöt: 9.9.2015.

Kustantaja: Kuhmoisten kunta.

Tekijät: Mikroliitti Oy, Ville Laakso ja Hannu Poutiainen.

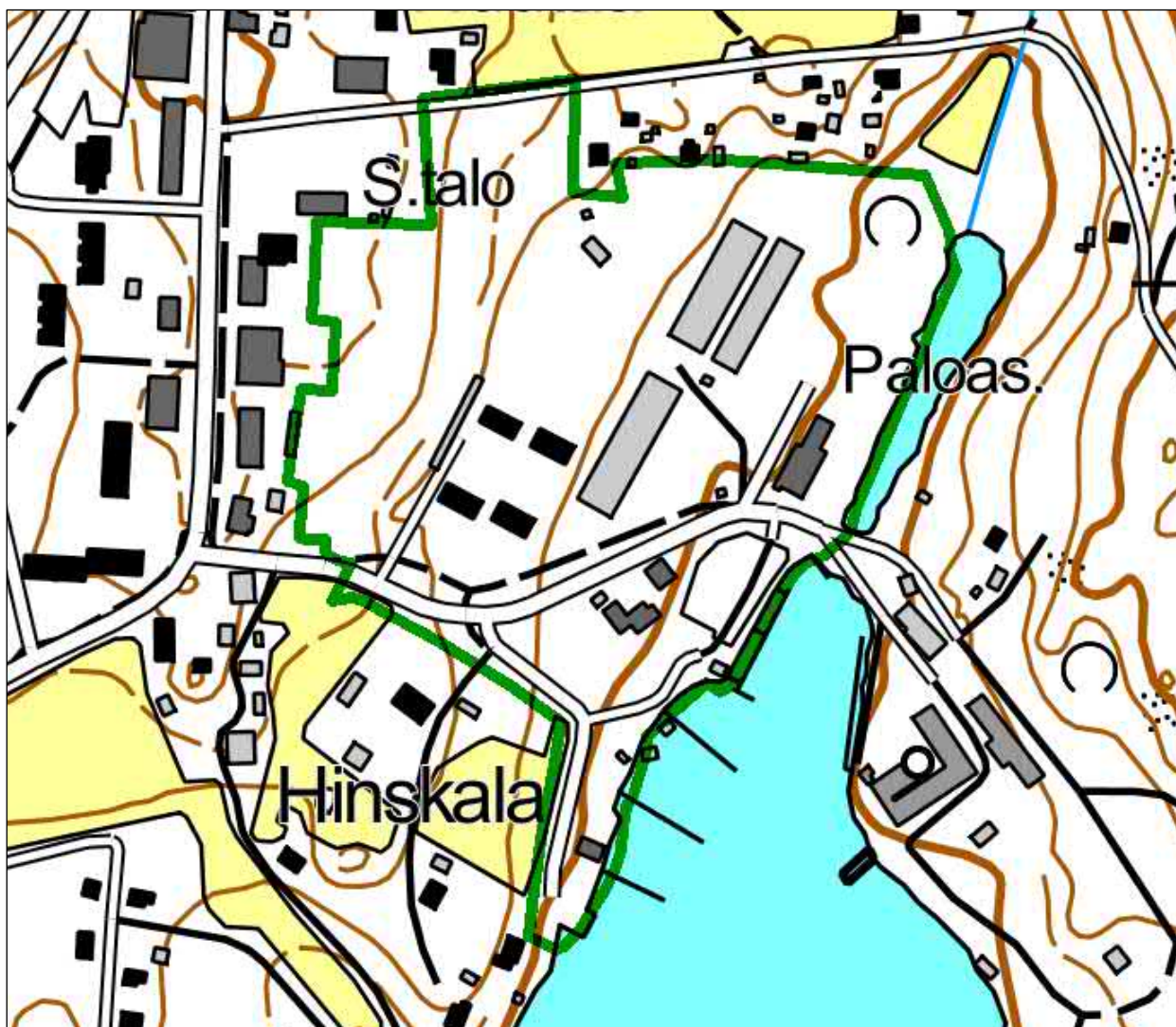
Aikaisemmat tutkimukset: Petteri Pietiläinen 2002 inventointi.

Tulokset: Tutkimusalueelta ei tunnettu ennestään kiinteitä muinaisjäännöksiä. Inventoinnissa ei havaittu kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita maankäyttöön vaikuttavia kulttuurihistoriallisia jäänteitä.

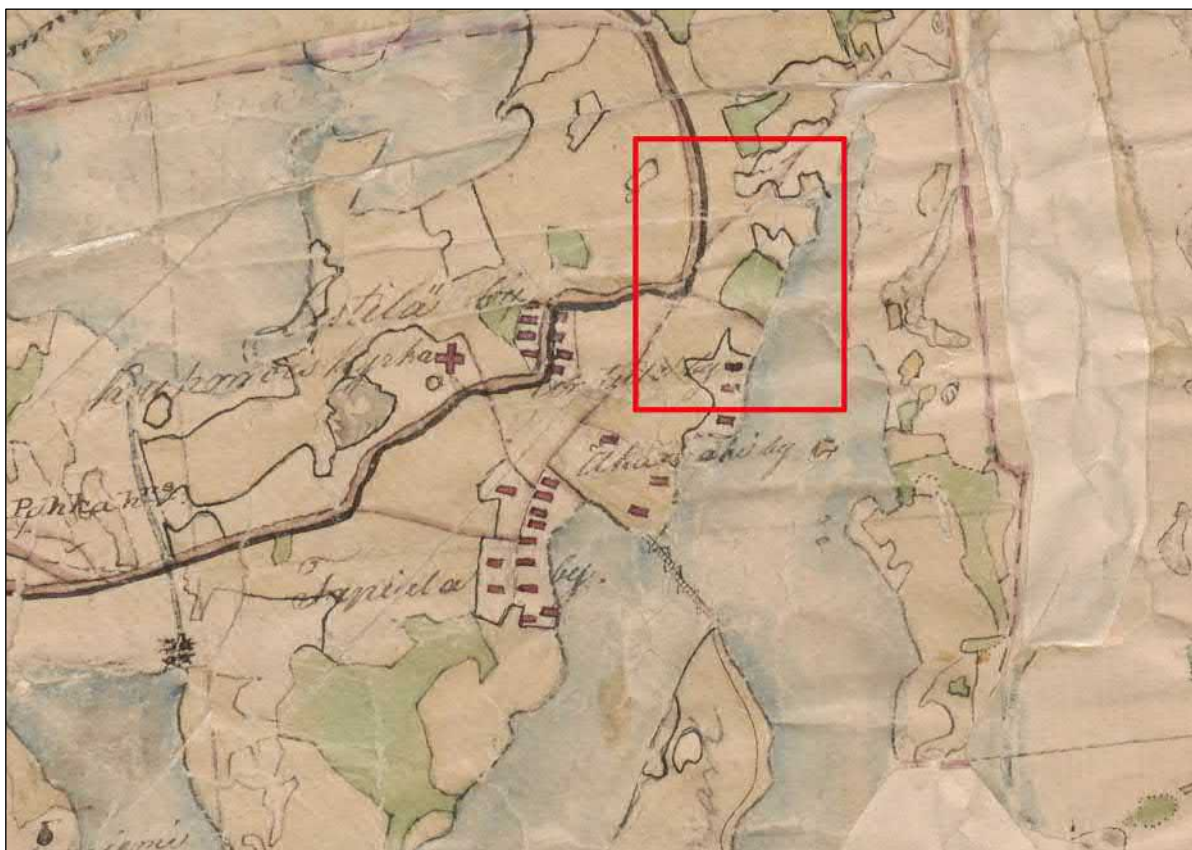
Tutkimusalue on rajattu vihreällä.

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN-koordinaatistossa (Euref). Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta syksyllä 2015 ellei toisin mainittu. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat tallessa Mikroliitti Oy:n serverillä. Kuvaaja: Hannu Poutiainen.

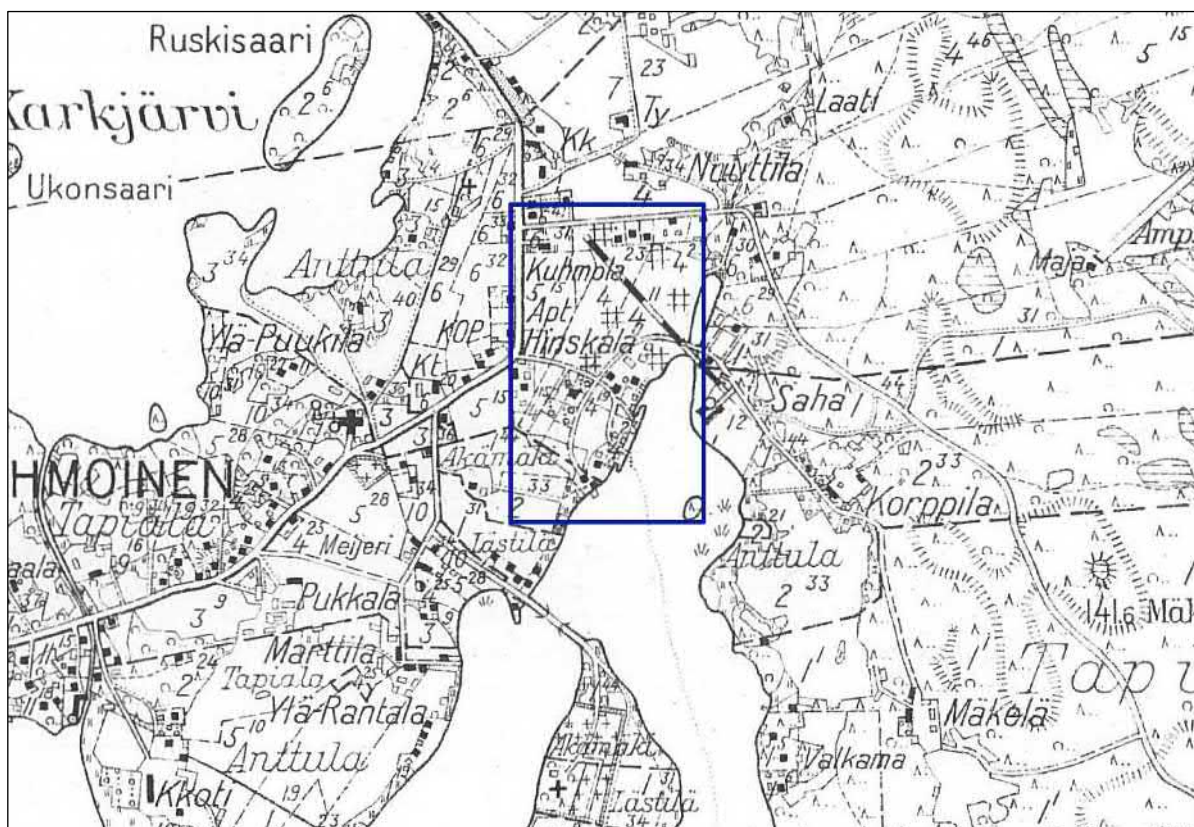
Yleiskartta

Tutkimusalueen rajaus on vihreällä.

Vanhat kartat

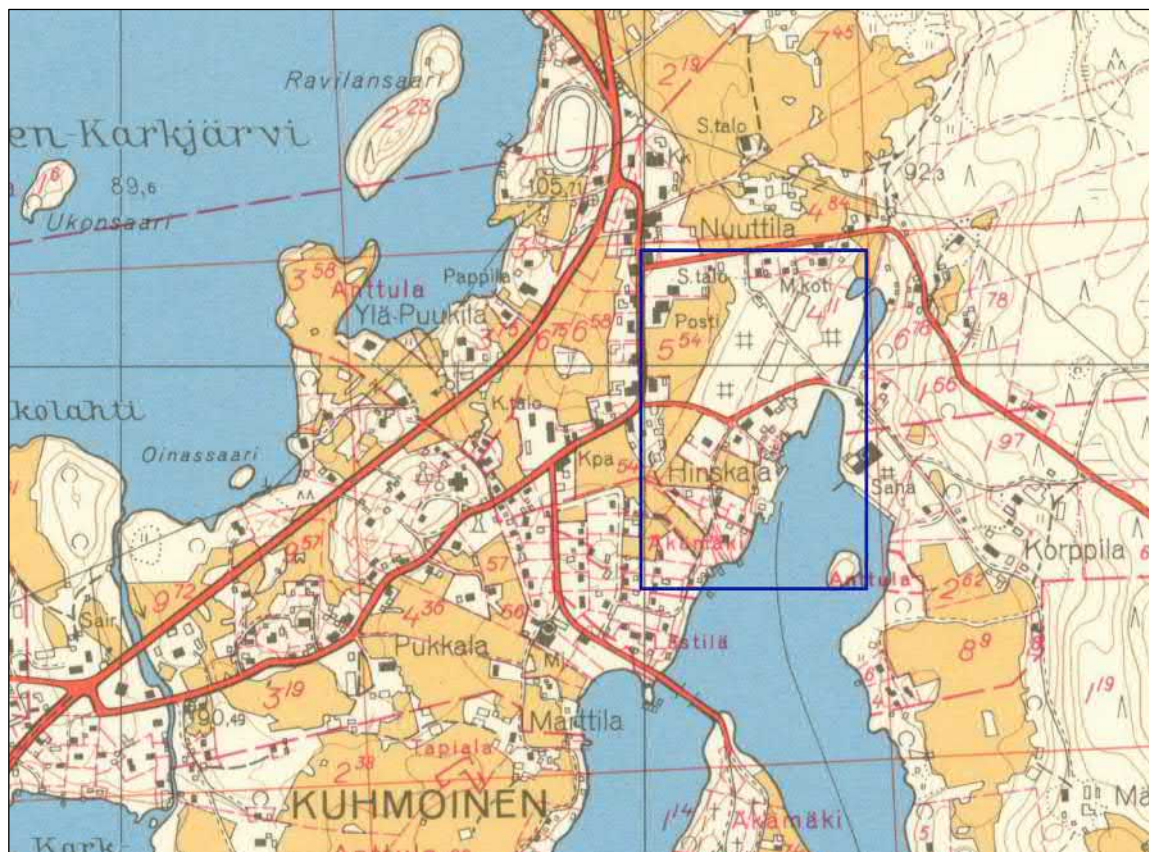
Ote pitäjänkartasta vuodelta 1842 (2143 09 Kuhmoinen +8).
Tutkimusalue on punaisen suorakaiteen sisällä.

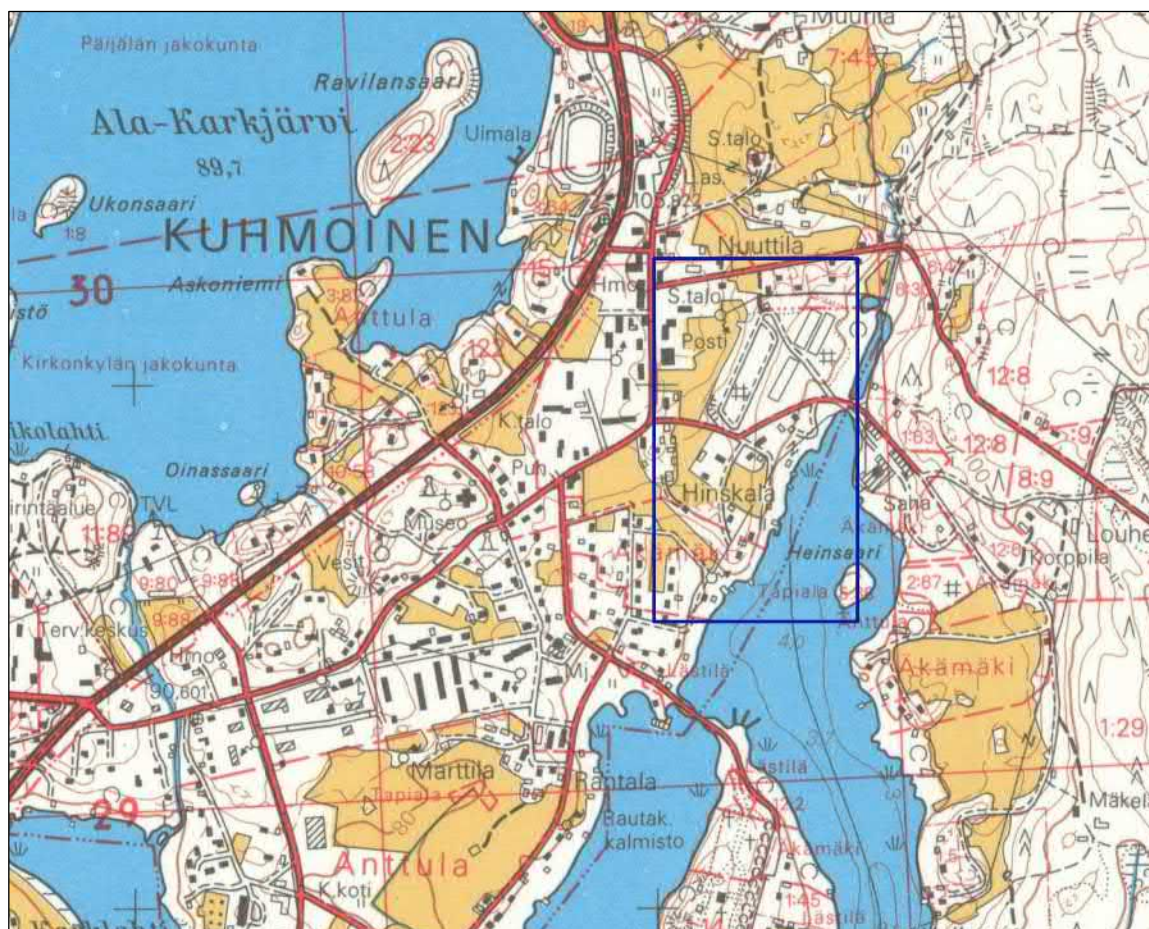
Ote kartasta vuosilta 1933–37 (Pitäjänkartta 1:20 000 Kuhmoinen Lehti 683/256 Yläkärkjärvi).
Tutkimusalue on sinisen suorakaiteen sisällä.

Ote kartasta vuodelta 1939. (Taloudellinen kartta Kuhmoinen lehti 60).
Tutkimusalue on punaisen suorakaiteen sisällä.

Ote peruskartasta 2143 09 Kuhmoinen vuodelta 1965. Tutkimusalue on sinisen suorakaiteen sisällä.

Ote peruskartasta 2143 09 Kuhmoinen vuodelta 1985. Tutkimusalue on sinisen suorakaiteen sisällä.

Kuhmoisten sahan alue vuonna 1934

Kartta on kirjasta *Sahan lahti Kuhmoisten kirkonkylässä* (Sirkka-Liisa Ranta, 1987).

Tutkimus

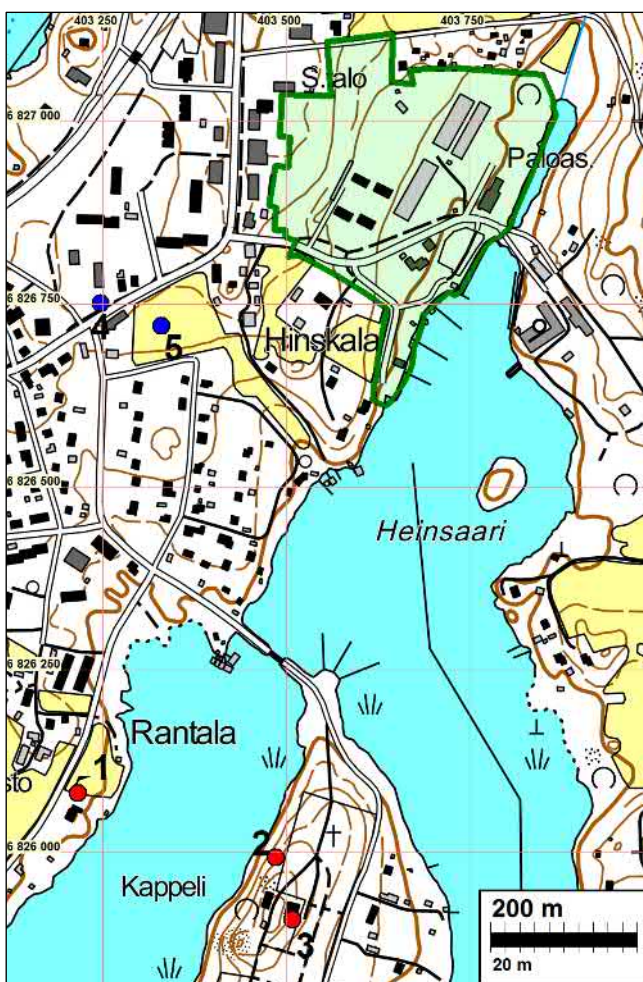
Kuhmoisten kunnassa on käynnissä Satamarinteen alueen asemakaavamuutos. Kunta tilasi asemakaava-alueen muinaisjäänösinventoinnin Mikroliitti Oy:ltä. Ville Laakso ja Hannu Poutainen tekivät muinaisjäänösinventoinnin maastotyöt 9.9.2015 tutkimuksen kannalta hyvissä olosuhteissa.

Tutkimusalue on tarjouspyynnön liitteessä (OAS) rajattu Satamarinteen kaavan suunnittelualue. Se rajautuu pohjoisessa Ansiolahdentiehen sekä tienvarren eteläpuolen omakotitontteihin, län-

nessä Toritien itäpuolen kerrostalotontteihin ja etelässä osittain Sahatiehen ja Satamatiehen. Idässä aluetta rajaa Päijänteeseen (keskivedenpinta 78,3 m mpy) kuuluva lahdenpohjukka. Alue on nykyisin osittain rakennettua pientalo- ja teollisuusaluetta.

Päijänne on ulottunut alueella n. 97 m korkeustasolle ja maamme viime jääkauden jälkeisen varhaisimman ihmisasutuksen aikainen Ancyclusjärvi n. 105 m korkeustasolle. Alueelta on mahdollista löytää rantasidonnoisia, esihistoriallisia muinaisjäänöksiä n. 82–105 m korkeustasojen väliltä, eli koko suunnittelualueelta. Huomioon on otettava myös rautakautisten muinaisjäänösten mahdollisuus. Lisäksi alueella on saattanut sijaita erilaisia historiallisen ajan muinaisjäänöksiä, kuten autoituneita, vanhoja talo- ja kylätontteja.

Kaava-alueelta ei kuitenkaan entuudestaan tunnettu muinaisjäänöslöytöjä, mutta sen sijaan lähialueelta niitä on tiedossa useitakin. Papinsaaren ja Ala-Rantalan rautakautisille muinaisjäänöskohteille on kaava-alueelta lyhimmillään puolisen kilometriä. Hinskalan ja Hokkalan rautakautisille löytöpaikoille matkaa kertyy vastaavasti runsaat parisataa metriä.

Tutkimusalueen rajaus vihreällä.

Papinsaaren (mj-tunnus 291010012) (3) pohjoisosasta on saatu talteen rautakautinen (800 jKr.) kätkölöytö monine pronssiesineineen (KM 7854: 1-16, 7903:1-2): mm. kaksi rintaketjua riipuksiineen sekä ranne- ja kaularenkaita ja solkia. Papinsaaren keskivaiheilta on löydetty rautakautista keramiikkaa sekä palanutta savea ja todennäköistä kulttuurikerrosta. Kätkölöydön ja kulttuurikerrokskohdan väliseltä alueelta on lisäksi löydetty rautakautinen koru, nk. hevosenkenkäsolki (KM 16846), sekä palanutta ihmisen luuta ja keramiikkaa. (Kartalla kohde 2 on Papinsaari hautausmaa.)

Mantereen puolella, vastapäisestä Papinsaaresta länteen, on sijainnut Ala-Rantalan (mj-tunnus 291010004) (1) rautakautinen hautapaikka, joka osittain tuhoutui rakennustöissä jo satakunta vuotta sitten (KM 1232: 1-9 hautalöytöjä; KM 1558 rautakirves). Kellaria kaivettaessa löytyi ihmisten pääkalloja ja muita luuta.

Vuonna 1907 Appelgren-Kivalon tarkastaessa paikkaa löytyi viisi kivillä peitettyä luurankoa. Löytöinä paikalta on useita koruja, mm. tappikoristeinen kuparisolki ja hevosenkenkäsolki sekä rauta-aseita, yksi keihäänkärki ja kolme kirvestä. Löytöjen perusteella pääosa haudoista on ristiretkiajalta noin 1050–1150 jKr.

Nykyisen kunnantalon kestopäälystetyn pysäköintipaikan kohdalta on tiedossa Hokkalan (mj-tunnus 291040019) (4) rautakautinen löytöpaikka (KM 15675, rautainen putkikirves). Hinskalan löytöpaikka (mj-tunnus 1000026969) (5), mahdollinen rautakautinen muinaisjäänös, on paikannettu pellolle. Sieltä on löydetty useita rautakautisia esineitä (KM 40476: 1-4): tasavartisen soljen katkelma, rannerenkaan katkelma, ketjunktajan kappale ja sulanutta pronssia.

Rautakautisten löytöjen perusteella Kuhmoisten kirkonkylässä (yhteisnimitys Anttulan, Tapialan, Lästilän ja Äkämäen kylille) on ollut pysyvää asutusta rautakauden loppupuolelta lähtien. Historiallisten asiakirjojen perusteella tiedetään kyläryhmässä vuonna 1539 olleen savuja kaikkiaan 21. Vuonna 1698 koko Kuhmoisten alueella oli 67 taloa. Niistä seitsemän, mm. Hinskala, oli Lästilän alueella. (Suvanto 1965) Nykyisen Hinskalan tilan pellot rajautuvat osin kaava-alueen eteläkärkeen.

Kuhmoisten kirkonkylä oli 1700-luvulla yksi suurimmista ryhmäkylistä Suomessa, mutta vuosisadan toisella puoliskolla osa rakennuksista tuhoutui tulipaloissa. Tämä johti kylärakenteen hajoamiseen, mikä kehitys jatkui vuosien 1789 ja 1831 isojakojen seurauksena. (Suvanto 1965; Ranta 1987)

Vuonna 1912 Kirkonkylän rantaan perustettiin Korppilan höyrysaha, joka myöhemmin tuli tunnetuksi Kuhmoisten Sahana. Alun perin laudat oli tapuloitu sahan ympärille, mutta 1920-luvulla toiminta laajeni kuuden hehtaarin maakauppojen myötä itärannalta myös länsirannalle, jonne perustettiin mm. lautatarha. Lisäksi telakka ja laivasilta sijaitsivat lahden länsirannalla, kuten myös palvelu- ja asuinrakennukset. Vuonna 1947 saha tuhoutui tulipalossa, mutta jatkoi sen jälkeen toimintaansa vielä nelisen kymmentä vuotta. (Rantala 1987)

Sahalta lautatarhalle rakennettiin 1920-luvulla pienoisorautatie, joka perustettiin liejupohjaiseen lahteen ajetun ripatäytteen päälle. Vellahti oli 1920-luvulla nykyistä leveämpi, ja sen täyttäminen jättepuulla aloitettiin rautatiesillan rakentamisen jälkeen. Siten Vellahti vähitellen sai nykyisen muotonsa. (Ranta 1987).

Maastotutkimus

Kaava-alueella tehtiin ns. asemakaavatason muinaisjäänösinventointi. Siinä etsittiin alueelta kaikenlaisia ja kaiken ikäisiä muinaisjäänöksiä sekä tehtiin havainnoja historiallisen ajan maankäytöstä. Inventoinnin yhteydessä tarkastettiin aluetta kuvaavat vanhat kartat sekä muut relevantit lähteet. Kansallisarkistosta ei kuitenkaan löydetty aluetta kuvaavia isojakokarttoja.

Tutkimusalueen muinaisjäänöstilanne tarkastettiin Museoviraston kulttuuriympäristön muinaisjäänösrekisteristä inventoinnin valmisteluvaiheessa. Muinaisjäänösrekisteri sisältää ajantasaiset tiedot muinaisjäänöksistä, niiden sijainnista ja rajauksista. Tiedot muinaisjäänösrekisteriin on kerätty eri toimijoiden raporteista. Muinaisjäänösrekisteriin sisältyy kohteista perustiedot, joten lisäksi tarkistettiin tietoja kirjallisuudesta.

Mahdollisten muinaisjäänösten löytämiseksi sekä maankäyttöhistorian selvittämiseksi sopiviksi arvioiduissa maastonkohdissa tehtiin maannätekairauksia (käsikairalla, 1 cm pesä) ja koe-kuoppia. Koekuopat kaivettiin lapiolla ja maa-aines seulottiin, tai vaihtoehtoisesti (tapauskohtaisesti, parhaiten kulloiseenkin tilanteeseen soveltuen) maa-aines käsiteltiin kaivauslastalla. Kaikki inventoinnin kannalta relevantit havainnot dokumentoitiin valokuvaamalla ja mittaamalla sekä kirjallisesti muistiinpanoin. Tietyistä havainnoista otettiin paikannustiedot GPS-laitteella (Garmin Montana, mittaustarkkuus arviolta $\pm$ 5-10 m).

Alue tarkastettiin kattavasti kulkemalla se ristiin rastiin. Alueella tehtiin silmänvaraisia havaintoja, kaivettiin koekuoppia ja tehtiin maanäytekairauksia muinaisjäänneksen toteamiseksi tai sen toteamiseksi, että sellaista ei paikalla ole.

Havainnot

Kuorittu ja kaivettu alue on merkitty sinisellä, pengertie violetilla ja keinotekoinen penkka oranssilla.
Tutkimusalueen rajaus on vihreällä

Maastohavaintojen perusteella alueen maaperää on vuosikymmenten kuluessa käsitelty voimaeräisesti sitä kuorimalla, kaivamalla, kasaamalla ja tasaamalla.

Alueen länsireunalle on kasattu kuorittua maata ja isoja maakiviä. Laajimmillaan kasatun maan alue on tutkimusalueen luoteisosassa, jonne on lisäksi tehty kaivantoja sähkökaapeleita varten ja pystytetty niihin liittyen kaksi uutta koppia. Alueen poikki, jokseenkin luode-kaakkosuunnassa, kulkee pengertie, jonka kahden puolen näkyy voimakkaan maankäsittelyn merkkejä. Länsipuolella on kuorittua ja tasattua maaperää sekä toisaalta maavalleja sekä jyrkähköä ja kaivamalla aikaan saatua penkkaa. Se jatkuu etelässä aina uusille 2-kerroksisille rivitaloille saakka, joiden autokatos ulottuu aivan penkkaan saakka. Pengertien länsipuolella on laajat tasatut maa-alueet jatkuen keinotekoiselle penkalle. Koillisosassa kulkee viemäriinija, jota varten on muokattu maata varsin leveältä alueelta.

Kuorittua ja tasattua maanpintaa alueen keskivaiheilla (vas.). Täyttömaa-alueita alueen luoteisosassa (oik.).

Vanhat peruskartat (vuosilta 1965, 1985) ja pitäjänkartat (vuosilta 1937–1938/1942) tukevat maastossa tehtyjä havaintoja alueen voimakkaasta maankäsittelystä ja antavat sille myös selityksen. Pitäjänkartalla on nykyisen Ansiolahdentien ja Satamatien sekä lahdenpohjukan rajamalle alueelle – lukuun ottamatta talotontteja – merkitty puutavaravarasto. Ansiolahdentien kuppeista lähtien, varastoalueen poikki ja lahdenpohjukan yli, on merkitty kulkemaan rautatie luode-kaakkosuunnassa Kuhmoisten sahalle. Varastoalueen länsipuolinen alue näyttää olleen pääosin peltoa – muutamia talotontteja lukuun ottamatta – nykyiseen Toritiehen saakka.

Vuoden 1965 peruskartalla varastoalueen keskivaiheille on merkitty kaksi hallirakennusta, ja aiemman rautatien paikalla on kärrytie. Vuoden 1985 peruskartan perusteella varastoalueelle on rakennettu kolmas halli edellisten viereen, varastoalueen länsiosaan on tehty kehämäinen kärrytie ja sen lounaissyrylle leikattu luiska. Korkeuskäyrien ja maastonmuotojen perusteella pääteltynä maa-alueita on kaivettu ja tasattu useista kohdista. Lahdenpohjukka on vuosiin 1937–1938/1942 ja 1965 verrattuna kaventunut selvästi, oletettavasti sen takia, että rantaa on täytetty. Historiallisten tietojen perusteella onkin tiedossa, että lahtea on täytetty jätepuulla.

Tutkimusalueen länsiosa on 1930-luvulta 1960-luvun puoliväliin saakka ollut peltoa, joskin nykyisen Toritien varrelle on vuosikymmenten kuluessa rakennettu muutamia pientaloja. Sittemmin Toritien varteen on rakennettu myös kerrostaloja niihin liittyen tehty asfaltoidut pysäköinti-alueet, jotka ulottuvat aivan tutkimusalueen länsirajalle saakka. Ilmeisesti em. rakennustöiden yhteydessä maa-ainesta ja isohkoja maakiviä on kasattu kaava-alueen länsilaidan puolelle. Jossain vaiheessa 1985 vuoden jälkeen pellon eteläosasta on kuorittu muokkauskerros pois.

Lisäksi, alueen maankäyttöhistoriaa tarkasteltaessa, on otettava huomioon, että vuosien 1832–1838 aikana Päijänteen vedenpintaa laskettiin noin 1,2 m Kalkkistenkoskea perkaamalla. Päijänteen keskivedenpinta on nykyisin korkeudessa noin 78,3 m mpy, joten ennen 1830-lukua se on ollut noin 79,5 m. Siten voidaan arvioida, että nykyisellä maastokartalla alle 80 m korkeuskäyrän alapuolella oleva maa-alue on ollut veden alla vielä myöhäisellä historiallisella ajalla. Siten merkittävä osa kaava-alueen itäsyrjästä ei edes periaatteessa ole potentiaalista maastoa muinaisjäännösten kannalta.

Kun maastohavaintoja sekä karttahavaintoja verrataan kansatieteellisestä ja historiallisesta kirjallisuudesta saatuihin tietoihin, saadaan alueen maankäyttöhistoriasta viimeisen runsaan sadan vuoden ajalta hyvin yhdenmukainen kuva. Aluetta ja sen maa-ainesta on muokattu kauttaaltaan, useimmissa kohdissa niin syvältä, että paikalla mahdollisesti olleet muinaisjäännökset olisivat tuhoutuneet käytännössä kokonaan.

Silmänvaraisessa havainnoinnissa, koekuopituksessa ja maanäytekeräilyssä ei kaava-alueella havaittu mitään merkkejä muinaisjäännöksestä.

Tulos

Kaava-alueella havaittu mitään merkkejä muinaisjäännöksestä.

1.10.2015

Hannu Poutiainen
Ville Laakso

Lähteet

Kirjalliset lähteet:

Rantala, Sirkka-Liisa 1987. Sahan lahti Kuhmoisten kirkonkylässä. *Helsingin yliopiston kansatieteen laitoksen tutkimuksia* 13.

Suvanto, Seppo 1965. *Kuhmoisten historia*. Lahti 1965.

Karttalähteet:

Peruskartta 1:20 000 2143 09 1965 Kuhmoinen

Peruskartta 1:20 000 2143 09 1985 Kuhmoinen

Pitäjänkartta 2143 09 Kuhmoinen +8. 1842.

Pitäjänkartta 1:20 000 Kuhmoinen Lehti 683/256 Yläkärkjärvi 1935–1937 /1946

Suomen taloudellinen kartta 1:100 000 Kuhmoinen 1938

Kuvat

Kaava-alueen eteläosaa Satamatieltä pohjoiseen.

Pengertietä, entistä radanpohjaa, kaava-alueen pohjoisosassa.

Kaapelikaivannon aluetta kaava-alueen luoteisosassa.

Kuorittua maa-aluetta kaava-alueen länsiosassa.

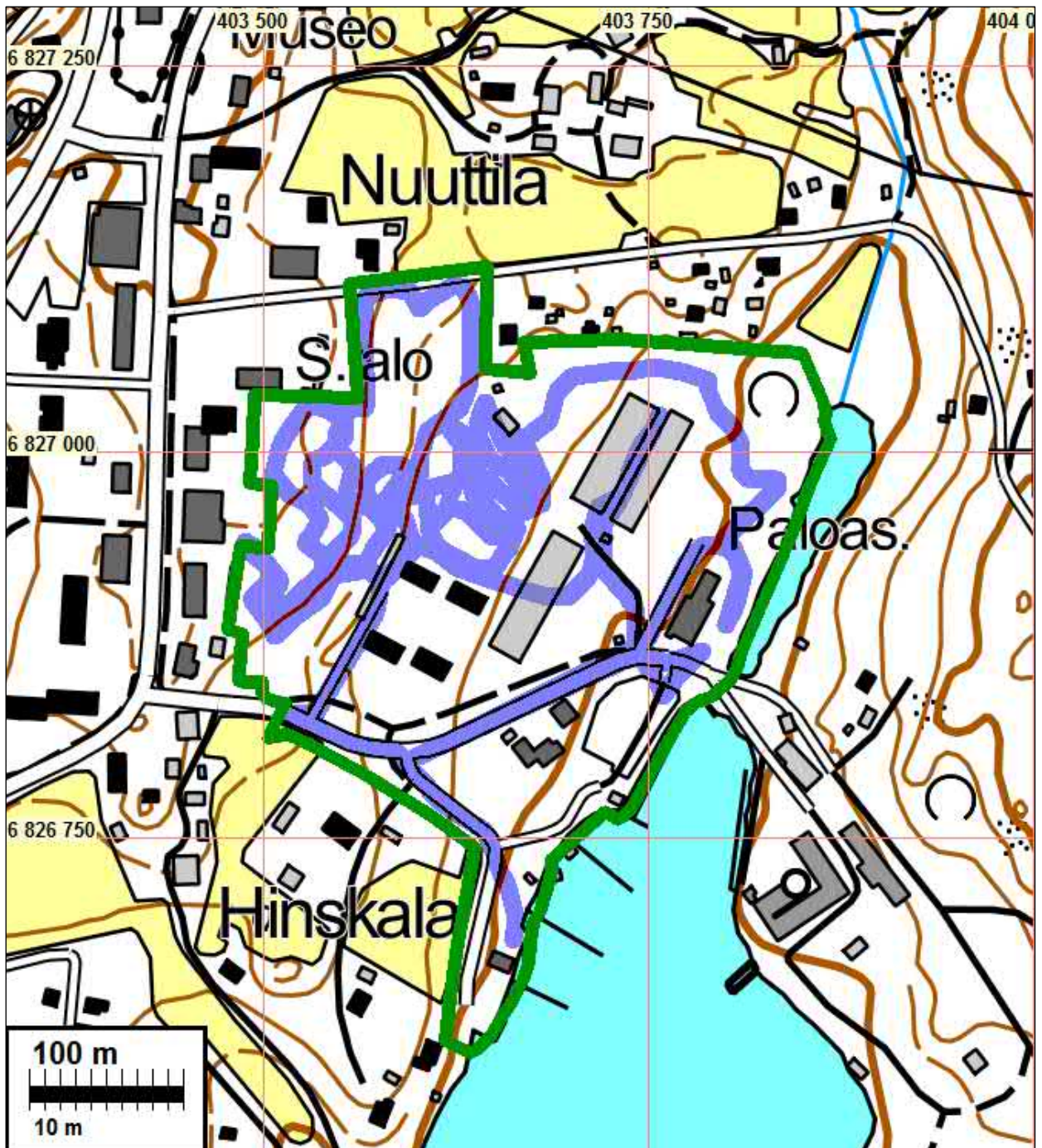
Maakasoja kaava-alueen pohjoisosassa.

Entistä vesijättöä paloaseman takaa pohjoiseen.

Liite1. Tutkitut alueet

Koko tutkimusalue selvitettiin ja arvioitiin, maastossa tarkemmin tutkitut alueet on merkitty kartalle sinisellä. Tutkimusalue on rajattu vireällä.

KUHMOISTEN SATAMARINTEEN ASEMAKAAVOITUKSEN LUONTOSELVITYS 2015

1. YLEISTÄ

Kaavoitusalue sijaitsee Kuhmoisten keskustan itäosassa Päijänteen rannalla. Alue rajoittuu etelässä Päijänteeseen ja satamaan, lännessä keskustan rakennustontteihin, pohjoisessa Ansiolahdentiehen sekä idässä Vellahteen.

Se sisältää satama-alueet, paloaseman tontin, venemakasiinit sekä niiden läheiset paikoitusalueet, puistot, puistometsät, niityt ja joutomaat.

Liito-oravaselvitys tehtiin 5.5. Kasvillisuustyypit ja biotoopit selvitettiin 17.5, 4.7 ja 19.9. Lintukartoitukset suoritettiin 17.5, 30.5 ja 20.7. Kasvit inventoitiin 30.5, 20.7 ja 15.8.

2. KASVILLISUUS JA KASVUPAIKKATYYPIT

2.1 Hiekkapohjainen nuori puistometsä (ks. avainbiotoopit, karttaliite A)

Alue Satamatien varresta Lautatarhanpolun autotallin kohdalle asti on metsitettyä entistä hiekkakenttää, nyt hiekkapohjaista, hieman rehevöitynyttä, noin 20- 25 vuotiasta mäntykoivikkoa. Puiden alaoksia on karsittu ja alueelta on raivattu säännöllisesti pajukkoa.

Kenttäkerroksen päälajeja ovat nurmirölli, punanata, ahusolaheinä ja metsäapila. Paikalla kasvaa uhanalaista kelta-apilaa (*Trifolium aureum*) ja ketoneilikkaa (*Dianthus deltoides*) sekä alueellisesti harvinaista mäkiarhoa (*Arenaria serpyllifolia*) ja ketotuulenlentoa (*Filago arvensis*). Lisäksi kuivaa niittyä indikoivat ahusolaheinän lisäksi paikallisesti harvalukuinen ruotsinpitkäpalko (*Arabidopsis suecica*), pölkkyruoho, ahojäkkärä, ahomansikka, niittynätkelmä, siankärsämö, ja jäykkänata.

Alueella oli suoritettu loppukesän pensaikon raivaus. Toimenpide on hyvä, mutta tähteet pitäisi kerätä pois.

2.1 Nuori puistometsä ja rehevä niitty

Alue jatkuu pohjoiseen päin 20-25-vuotiaana männikkökoivikkona. Seassa kasvaa raitoja ja vadelmaa. Polun reunassa on vanhempaa varttunutta mäntyä ja haapaa, joukossa yksi kakkärämäntykin.

Kenttäkerroksen lajisto muuttuu rehevämmän niityn lajistoksi. Pääkasveina ovat koiranheinä, timotei, nurmirölli, puna-apila, alsikeapila, vuohenputki, maitohorsma ja hevонhierakka.

Puistometsän pohjoispuoli puretun talon kohdalla on rehevää ja kosteaa niittyä. Siellä on rivi vanhempaa puustoa; raitaa, vaahtera ja koivuja.

Polun varressa on pieni kosteikko, jossa havaittiin tuomi, punaherukka, mesiangervo, rönsyleinikki, ranta-alpi, röyhyvihvilä, korpikastikka, pullosara ja punakoiso. Joukkoon oli levinnyt puutarhakarkulaisina kallionauhus, rohtosormustinkukka, harjaneilikka ja palavarakkaus.

2.3 Varttunut metsikkö ja puronvarsi autiotalon talon lähellä.

Venemakasiinien länsipuoli autiotalon lähellä on pääosin varttunutta koivikkoa, kasvillisuustyypiltään lehtomaista kangasta (OMT).

Pohjoispuolelta omakotitalojen välistä laskee kartoitusalueelle osin luonnonmukainen puro (ks. avainbiotoopit B) muuttuen ojaksi, jonka varrella, autiotalon vieressä on vanhaa lehtipuustoa, haapaa, harmaaleppää, koivua ja tuomea.

Puron yläosassa kasvaa tuomen lisäksi lehtomaisuudesta ja rehevyydestä kertovat mustaherukka, soreahiirenporras, mesiangervo, vuohenputki, nokkonen ja kevätlinnunsilmä. Tulokaskasvi jättipalsami valtaa aggressiivisesti alaa.

2.4 Makasiinien reuna-alueet

Venemakasiineja reunustaa itäpuolella niittymäinen ruderaatti ja joutomaa-alue varastokasoineen. Joutomaalla kasvavat yleisinä pujo, pelto-ohdake, ukonputki, juolavehnä, nurmipuntarpää ja leviävä jättipalsami.

Makasiinien pohjoispuolella olevalla avoimella putkijonalla kasvaa karumman paikan kasveista kalliovillakko, mäkitervakko, pölkkynuoho ja harvinaisempi kamomillasaunio (*Matricaria recutita*) (ks. kartta: n:o 5).

2.5 Vellahden rantakasvillisuus

Ranta on osin pajukkoista hieskoivikkoa, osin aukkoisempaa luhtaa. Paikalla havaittiin lisäksi ranta- ja vesikasveja halava, viitakastikka, ojakärsämö, myrkkyykeiso, viiltosara, pullosara, luhtasara, pitkäpääsara, ojasorsimo, ranta-alpi, vehka, punakoiso, ratamosarpio, kiehkuraärviä ja harvalukuisempi ristillimaska (*Lemna minor*) (ks. kartta n:o 6).

2.6 Paloaseman reunaniityt

Paloasemaa reunustaa laaja asfalttipiha parkkialueineen.

Takana on niittymäinen helikopterin laskeutumiskaipa. Sen reunoilla tavattiin harvalukuisempi nurmikaunokki, peurankello, harakankello, pietaryrtti, metsäapila, siankärsämö ja isolaukku.

Asfaltin ja multakasa-alueen reunassa kasvoi 2 m² alueellisesti harvinaista mäkiarhoa (*Arenaria serpyllifolia*) (ks. kartta n:o 3).

2.7 Saharannan puistoistutukset

Satamatien reunat on rakennettua nurmikkopohjaista puistoa, johon on istutettu mm. tammea ja lehmusta. Satama-alue ja parkkialueet ovat asfalttia. Väleihin ja rantaan on istutettu koivua noin 15 vuotta sitten.

Saharannan paikoitusalueiden reunoille ja välikaistoille on istutettu mm. terijoensalavia, kurturuusua, virpiangervoa ja taikinanmarjaa.

Hotellin kulmauksessa kasvaa istutettuna komea kaksihaarainen punasaarni (*Fraxinus pennsylvanica*) (ks. kartta n:o 8)).

Alue on keskeinen ja kaunis järvimaisemineen. Se vaatisi ilmeeltään muutosta ja kunnan vihersuunnitelman toteutuksineen.

2.8 Satama-alueen rantavyöhyke

Rantavyöhykkeeltä tavattiin seuraavat ranta- ja vesikasvit: myrkkyykeiso, hevонhierakka, poimuhierakka, piuru (ks. kartta n:o 7), keltakurjenmieikka, ranta-alpi, viiltosara, pullosara, ruokohelppi, ulpukka, luhtavuohennokka, uistinviita, rantanurmikka, ratamosarpio, viitakastikka, korpikastikka, rantakukka, rantanenätti, lehtovirmajuuri ja ojasorsimo

2.9 JOHTOPÄÄTÖKSET KASVISTOSTA

Satamatien pohjoispuolen hiekkapohjainen nuori männikkö on kasvistoltaan arvokas luontokohde (ks. kartta: avainbiotoopit A).

Siellä havaittiin kaksi, n. 5 m² kasvustoa uhanalaista kelta-apilaa (*Trifolium aureum*) (kartta: n:o 1), yksi n.5 m² ketoneilikkaa (*Dianthus deltoides*) (kartta n:o 2), useita yksittäisiä ja yksi isompi kasvusto alueellisesti harvinaista mäkiarhoa (*Arenaria serpyllifolia*) (kartta n:o 3) sekä useita yksilöitä paikallisesti harvinaista ketotuulenlentoa (*Filago arvensis*) (kartta n:o 4) ja pölkkynuohoa (*Arabis glabra*).

Kelta-apila on valtakunnallisesti (NT) ja alueellisesti (RT) uhanalainen kasvi. Se on havaittu paikalla jo 2000-luvun alussa (Uusitalo, 2008). Kelta-apila on taantunut Keski-Suomessa kasvupaikkojen sulkeutumisen vuoksi (Uusitalo, 2008).

Ketoneilikka on valtakunnallisesti uhanalainen (NT).

Mäkiarho on valtakunnallisesti elinvoimainen (LC), mutta Keski-Suomessa taantunut laji. Sitä on havaittu paikalla runsaana jo 2004 (Uusitalo, 2008). Syynä lajin taantumiseen Keski-Suomen uhanalaiset kasvitteoksen mukaan ovat olleet kasvupaikan umpeutuminen ja rakentaminen (Uusitalo, 2008).

Maininnanarvoisia ovat myös samalla paikalla kasvavat ketokarvaskallioinen (*Erigeron acer*) ja ruotsinpitkäpalko (*Arabidopsis suecica*).

Uhanalaisen ja harvinaisen kasvillisuutensa vuoksi paikka tulisi säilyttää rakentamattomana.

Sen hoidossa tulisi estää maapohjan rehevöityminen niittämällä alue kahden vuoden välein arvokasvien siemennyksen jälkeen.

Varjostavan pensaikon raivaus parin vuoden välein on myös paikallaan. Raivaustähteet tulisi kerätä pois. Männikön kevyt harvennus on ajankohtaista muutaman vuoden päästä.

3. LIITO-ORAVAKARTOITUS

3.1 Tulokset

Kartoitus 5.5.2015.

Alueella ei havaittu liito-oravaa eikä sen jälkiä. Alueelta löytyi ainoastaan yksi pesäpuuksi soveltuva puu, vanha raita.

Alueen metsät ovat pirstaleisia ja nuoria, eivätkä sovellu hyvin lajin elinympäristöksi. Laji pystyisi liikkumaan lähimetsiin ainoastaan Vellahden pohjukan kautta.

Lähin potentiaalinen liito-oravapaikka on jalopuumetsässä sahan pohjoispuolella, noin kilometrin päässä, missä on useita kolohaapoja.

Vuonna 2014 todettu Koskenpartaan paikka on parin kilometrin päässä.

3.2 Johtopäätökset liito-oravakartoituksesta

Alueella ei havaittu liito-oravaa eikä merkkejä sen paikallaolosta.

4. LINTUKARTOITUS

4.1 Havaintoja 5.5.2015

Havaittiin räkättirastas, punakylkirastas, peippo, viherpeippo, punarinta ja rautiainen.

4.2 Lintulaskenta 17.5.2015

Laskettiin linjalaskentamenetelmällä alueen linnut.

Tulokset

haapana kn+ k	Anas penelope	2	Vellahti	reviiri
kalalokki	Larus canus	1	satama	ravintoalue
kalatiira	Sterna hirundo	1	satama	ravintoalue
kesykyyhky	Columba d. livia	5	makasiinialue	pesäpaikka
västaräkki	Motacilla alba	1	makasiinialue	pesäpaikka
rautiainen	Prunella modularis	1	puistometsä	reviiri
punarinta	Erithacus rubecula	1	puistometsä	reviiri
räkättirastas	Turdus pilaris	6	puistometsä	pesäpaikka
punakylkirastas	Turdus iliacus	2	puistometsä	pesäpaikka
mustarastas	Turdus merula	1	puistometsä	reviiri
kirjosieppo	Ficedula hypoleuca	2	pm + ranta-alue	pesäpaikka
peippo	Fringilla coelebs	3	pm + rantaalue	reviiri
viherpeippo	Carduelis chloris	2	"	reviiri
pajulintu	Phylloscopus trochilus	4	"	reviiri
hernekerttu	Sylvia curruca	1	makasiinialue	reviiri
harakka	Pica pica	1	puistometsä	reviiri

varis	<i>Corvus c.corone</i>	1	satama	ravintoalue
naakka	<i>Corvus monedula</i>	4	satama	ravintoalue
pikkuvarpunen	<i>Passer montanus</i>	2	puisto	ravintoalue
keltasirkku	<i>Emberiza citrinella</i>	1	ranta	reviiri

4.3 Kesäaikaiset lintuhavainnot

Puistometsä, kosteikko Lautatarhanpolun päässä:

viitakerttunen (*Acrocephalus dumetorum*), leppälintu (*Phoenicurus phoenicurus*), lehtokerttu (*Sylvia borin*) ja kirjosiippo

Paloaseman ja makasiinien välinen ruderaatti: hernekerttu, pensaskerttu (*Sylvia communis*), leppälintu, tilitalti (*Phylloscopus collybita*) ja viitakerttunen

Makasiinialue: haarapääsky (*Hirundo rustica*) ja räystäspääsky (*Delichon urbica*)

4.4 Johtopäätökset linnustosta

Kartoitusalueella ei havaittu uhanalaisia ja harvinaisia lintulajeja.

Vellahden rannat ja makasiinin ruderaatit ovat tärkeitä lintujen ravintopaikkoja.

5 YHTEENVETO

Kartoitusalueella ei havaittu liito-oravaa eikä uhanalaisia lintulajeja.

Vellahden ranta-alue luhtineen on arvokas luonnonalue (ks. kartta C).

Venemakasiinit ovat potentiaalisia lepakkoreviirejä.

Kartoitusalueen arvokkain paikka sijaitsee Sahatien ja Lautatarhanpolun kulmaukseen jäävä kuiva metsäketo (ks. kartta A). Siellä havaittiin mm. uhanalaiset kelta-apila (*Trifolium aureum*) ja ketoneilikka (*Trifolium aureum*) sekä alueellisesti harvinaiset mäkiarho (*Arenaria serpyllifolia*) ja ketotuulenlento (*Filago arvensis*).

Alue tulisi jättää rakentamisen ulkopuolelle ja sitä tulisi hoitaa niin, etteivät valo- ja ravinneolosuhteet muuttuisi.

Tampereella 25.9.2015 (täydennetty 17.11.2015)

Kari Laamanen

TEKIJÄT

Kari Laamanen, luontokartoittaja: maastotyöt, raportti karttoineen

Tapio Lahtonen, Pirkanmaan kasvitieteellinen yhdistys: kasvi-inventointi maastossa

Tuula Suihko, Pirkanmaan lintutieteellinen yhdistys: lintulaskenta maastossa

LIITTEET

LIITE 1: kartta

LIITE 2: Tapio Lahtosen kasvi-inventointilista

Liite 3: Uhanalaisten ja harvinaisten kasvien koordinaatit

LÄHTEET

Uusitalo A., Kylien kaunokit, soiden sarat, Keski-Suomen uhanalaiset kasvit, Keski-Suomen ympäristökeskus, 2008

KUHKMOINEN SATAMARINNE

AVAINBIOTOOPIT

A Hiekkaketo

B Pieni puro

C Rantaluhta

MERKITTÄVÄT KASVILAJIT

1 kelta-apila

2 ketoneliikka

3 mäkiarho

4 ketotuulenlento

5 kamomillasaunio

6 ristiimaska

7 piuru

8 punasaarni

NT, RT

NT

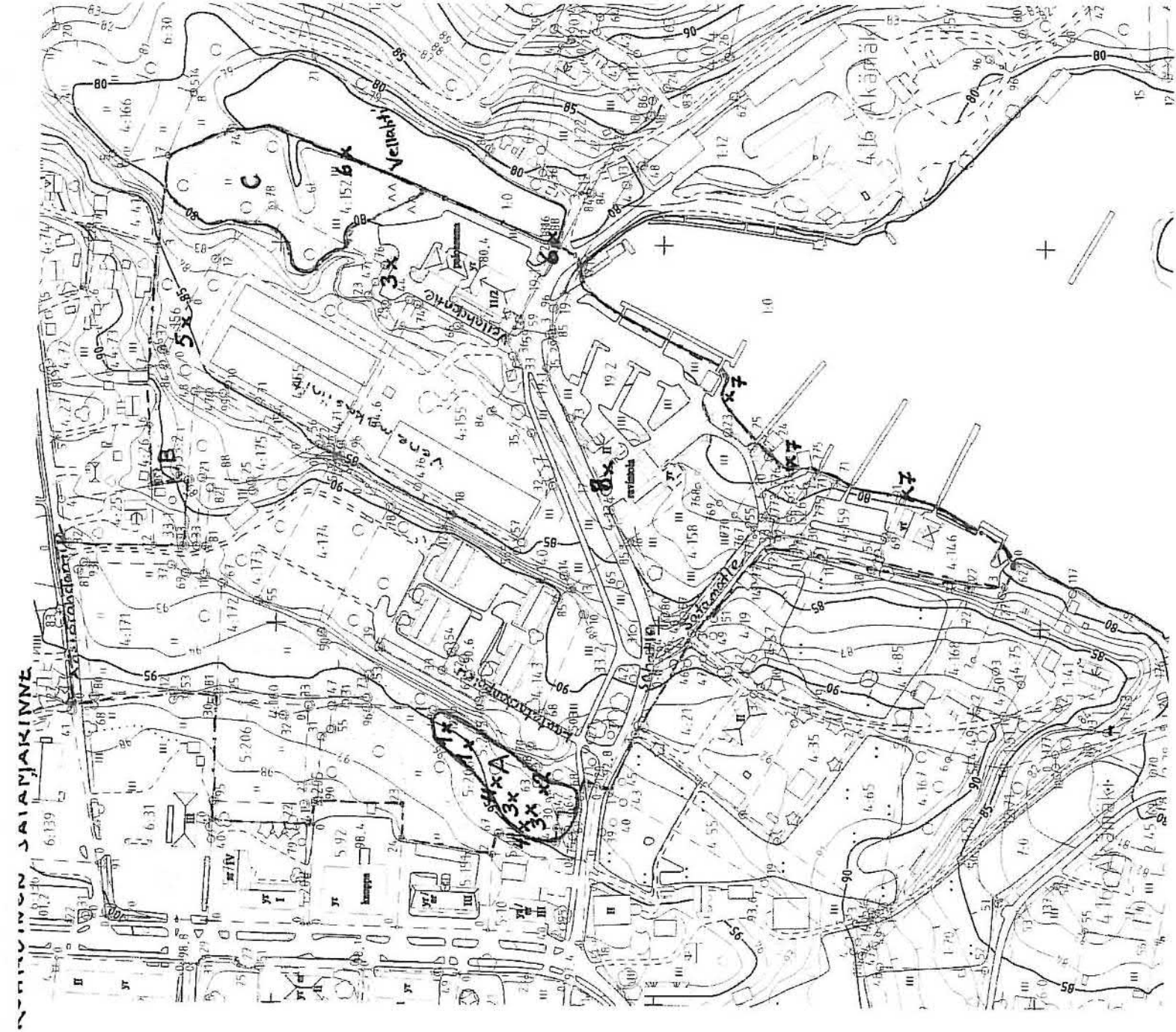
LC, alueell.taant.

paikall.harv.

paikall.vähäluk.

ist.,harvaluk.

KL 2015

KUHMOINEN SATAMARINNE

karttatekstit selityksineen

AVAINBIOTOOPIT

karttatunnus + bio	perusteet
A Hiekkaketo	uhanalaisten ja harvinaisten kasvien esiintymisalue
B Pieni puro	metsälain 10§ mukaiseksi tärkeäksi elinympäristöksi soveltuva luonnontilainen tai sen kaltainen kohde
C Rantaluhta	muu arvokas luontokohde, avainbiotooppi, lintujen pesimäpaikka

MERKITTÄVÄT KASVILAJIT

karttanumero + laji	status	määrä ja kasvupaikka
1 kelta-apila	NT, RT	hiekkakedolla 2 5 m2 esiintymää
2 ketoneilikka	NT	hiekkakedolla 1 5 m2 esiintymä
3 mäkiarho	LC, alueell.taant.	hiekkakedolla us.yks.+ ruderaatilla 1
4 ketotuulenlento	paikall.harv.	hiekkakedolla us.yksilöitä
5 kamomillasaunio	paikall.vähälukuinen	putkijalalla 1 esiintymä
6 ristilimaska		Vellahdella rantavedessä 2 esiint.
7 piuru		sataman rantavedessä 3 esiintymää
8 punasaarni	alueell. harvaluk.	ist.puu hotellin kulmassa

Selitykset

NT	valtakunnallisen uhanalaisluettelon muk. silmälläpidettävä
RT	alueellisen uhanalaisluettelon muk. silmälläpidettävä
LC	valtakunnallisen uhanalaisluettelon muk. elinvoimainen

KUHMOISTEN SATAMARINTEEN ARVOKASVIEN KOORDINAATIT

KELTA-APILA	50 m2	6829768-3403661	risuja, kaivettu taimia
KELTA-APILA	50 m2	6829781-3403671	risuja
KETONEILIKKA	50 m2	6829721-3403648	
MÄKIARHO	yksittäisiä	6829731-3403634	
MÄKIARHO	useita m2	6829743-3403640	
MÄKIARHO	2 m2	6829807-3403918	Paloasema
KETOTUULENLENTO	yks.useita	6829736-3403623	
KETOTUULENLENTO	yks.useita	6829750-3403647	

KUHMOISTEN SATAMARINTEEN LUONTOSELVITYKSEN TÄYDENNYS

Marko Vauhkonen

24.9.2018, päivitetty 28.5.2019

KUHMOISTEN SATAMARINTEEN LUONTOSELVITYKSEN TÄYDENNYS

Sisällys

1 Johdanto	3
2 Aineisto ja menetelmät	4
3 Tulokset	6
3.1 Laajennusalueen yleiskuvaus	6
3.2 Laajennusalueen erityiset luontoarvot	12
3.3 Venemakasiinien lepakkoselvitys	13
3.4 Liito-oravaselvitys	13
4 Yhteenveto ja suositukset	14
5 Lähteet ja kirjallisuus	15

Kansi: Näkymä Satamalahdelta. Taustalla Korppilankujan ja Ahtelantien risteyksen itäpuolinen haavikko.

Pohjakartat ja ilmakuvat © Maanmittauslaitos.

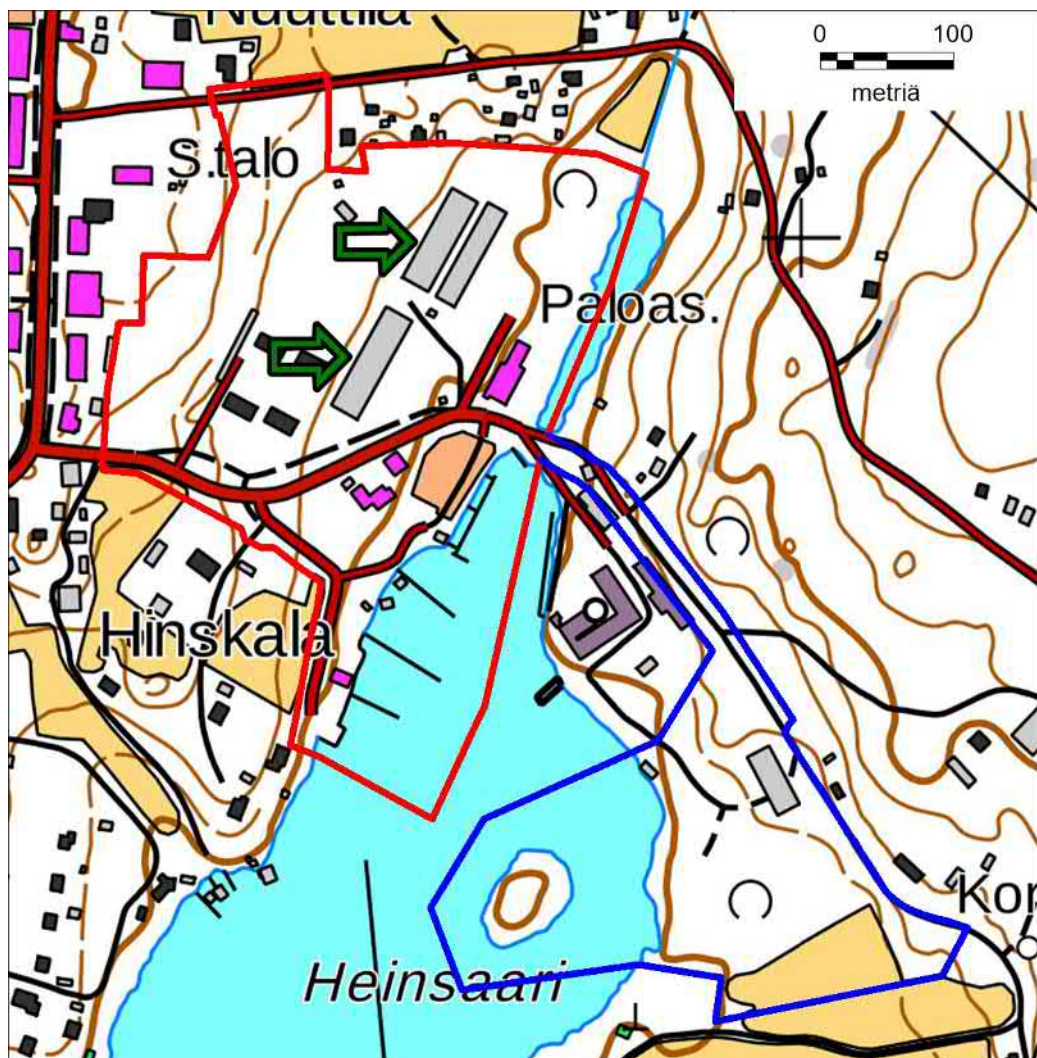
Valokuvat © Marko Vauhkonen.

1 JOHDANTO

Kuhmoisten kunta laatii asemakaavan muutosta Satamarinteen alueelle. Vuonna 2013 vireille tulleen kaavamuutoksen alue käsitti Kuhmoisten sataman ja sen pohjoispuolisen alueen. Kaavoitusta varten on tehty luontoselvitys vuonna 2015 (Laamanen 2015). Vuonna 2017 suunnittelualueetta laajennettiin niin, että siihen sisältyy Sahanlahden itäpuolista maa-aluetta sekä Heinsaari ympäröivine vesialueineen (kuva 1).

Keski-Suomen ELY-keskus on antanut 8.3.2018 kaavaluonnosta koskevan lausunnon, jossa edellytetään luontoselvityksen täydentämistä. Kuhmoisten kunta tilasi täydennistyön Ympäristösuunnittelu Enviro Oy:ltä, jossa työn on tehnyt biologi, FM Marko Vauhkonen.

Raporttia on päivitetty toukokuussa 2019 liito-oravaselvityksen osalta.

Kuva 1. Kuhmoisten Satamarinteen asemakaavan muutosalueen sijainti. Punaisella viivalla on rajattu alkuperäinen kaava-alue ja sinisellä viivalla laajennusalue. Lepakkoselvityksen kohteena olleet venemakasiinit on osoitettu vihreillä nuolilla.

2 AINEISTO JA MENETLMÄT

Lähtötietona oli käytettävissä Satamarinteen aiempi luontoselvitys (Laamanen 2015).

Vuosi 2018

Täydennystyö koostui vuonna 2018 kahdesta osiosta: 1) luonnonolojen, kasvillisuuden, arvokkaiden luontokohteiden ja eliölajien selvitys kaavan laajennusalueelta sekä 2) venemakasiineja koskeva lepakkoselvitys.

Laajennusalueen (kuva 1) kasvillisuus- ja luontotyyppejä sekä arvokkaita luontokohteita ja putkilokasvistoa inventoitiin 17.7.2018. Alue käveltiin kattavasti läpi lukuun ottamatta yksityisiä piha-alueita ja muita rakennettuja alueita sekä peltoa.

Selvitysalueelta inventoitiin ja kirjattiin muistiin luonnonolojen, kasvillisuuden ja kasviston yleiskuvaus sekä mahdolliset erityispiirteet käyttäen osa-aluejakoa. Maastossa selvitettiin arvokkaiden luontokohteiden esiintyminen. Näitä ovat mm. luonnonsuojelulain 29 §:n mukaiset suojellut luontotyytit, vesilain 2 luvun 11 §:n mukaiset pienvesikohteet, metsälain 10 §:n mukaiset elinympäristöt ja Suomessa uhanalaiset luontotyytit (Raunio ym. 2008a, b). Lisäksi arvioitiin, onko alueella kohteita, jotka täyttäsivät METSO-ohjelman kriteerit (Syrjänen ym. 2016).

Maastokäynnillä havainnoitiin aktiivisesti alueen eliölajistoa, mutta työhön ei sisällynyt tarkempia lajistoselvityksiä lukuun ottamatta putkilokasvistoa. Merkittävien eliölajien (luontodirektiivin liitteen IV(a) lajit, erityisesti suojeltavat, valtakunnallisesti ja alueellisesti uhanalaiset lajit, silmälläpidettävät sekä muut vaateliaat tai harvinaiset lajit) osalta arvioitiin, onko alueella niiden kannalta tärkeitä tai potentiaalisia elinympäristöjä. Arvioinnin perusteella tehtiin ehdotus mahdollisista tarkentavista lajistoselvityksistä.

Selvitys on tehty asemakaavatarkkuudella soveltaen ympäristöhallinnon ohjeita (mm. Söderman 2003). Maastotoissa käytettiin GPS-laitetta (Garmin 62s), jolla luontokohteet yms. voidaan paikantaa riittäväällä tarkkuudella.

Venemakasiineista (ks. kuva 1) etsittiin 17.7.2018 valoisaan aikaan merkkejä lepakoiden oleskelusta sekä niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Lepakoiden jätöksiä etsittiin sekä rakennusten sisä- että ulkopuolelta seinustoilta, pylväiden tyviltä, palkkien alta yms. paikoista. Kiikaria käyttäen tähystettiin ja etsittiin koloja, rakoja tai muita lepakoille sopivia piilopaikkoja.

Hieman auringonlaskun jälkeen aloitettiin lepakoiden aktiivihavainnointi makasiinien alueella. Olosuhteet olivat työn kannalta hyvät: yö oli tyyni tai enintään heikkotuulinen, poutainen ja hyvin lämmin (lämpötila yli +20° C).

Kartoituksen alussa pyrittiin havaitsemaan mahdollisia makasiineista ulos lentäviä lepakoita tarkkailemalla rakennuksia sopivista pisteistä. Aamuyön puolella 18.7.2018 sama toistettiin mahdollisten piilopaikkoihinsa palaavien lepakoiden varalta.

Tarkkailujaksojen välinen aika käveltiin rauhallisesti makasiinien ympäristössä saalistavia lepakoita etsien. Koko kartoituksen ajan käytettiin ultraääni-ilmaisinta eli

lepakkodetektoria (Pettersson D240x). Laitteella voidaan havaita lepakoiden päästämät korkeataajuiset kaikuluotausäänet, joita lepakot pitävät lentäessään.

Selvityksessä oli käytössä myös tallennin (Edirol R-09), jolla lepakoiden ääniä voidaan tallentaa muistikortille myöhempää analyysiä tai määrittämistä varten. Mahdolliset lepakkohavainnot paikannetaan ja kirjataan muistiin.

Vuosi 2019

Vuoden 2018 selvitystulosten perusteella kirjattiin tämän raportin ensimmäiseen versioon seuraava suositus: ”Liito-oravalle sopivaa ruokailupuustoa ja mahdollisesti pesimäpaikkojakin on osa-alueilla 1 ja 4. Jos näille alueille osoitetaan kaavamuutoksessa nykytilannetta muuttavaa maankäyttöä, tulisi teettää erillinen liito-oravaselvitys. Sillä varmistetaan, ettei kaavalla ole luonnonsuojelulain 49 §:ssä kiellettyjä vaikutuksia. Liito-oravainventointi voidaan tehdä luotettavasti vain keväällä (Nieminen & Ahola 2017, Sierla ym. 2004).”

Kuhmoisten kunta tilasi lisätyönä kaavamuutosalueen liito-oravaselvityksen keväällä 2019. Selvitys kohdennettiin erityisesti vuoden 2018 luontoselvityksen osa-alueille 1 ja 4, joilla arvioitiin olevan liito-oravalle soveltuvaa puustoa. Inventointi tehtiin asemakaavatarkkuudella soveltaen ympäristöhallinnon ohjeita (Nieminen & Ahola 2017, Sierla ym. 2004).

Selvityksen maastotyöt tehtiin 29.4.2019. Ajankohta on em. ohjeistusten mukaan työhön hyvin soveltuva. Puustoiset alueen osat käveltiin kattavasti läpi ja liito-oravan jätöksiä etsittiin mahdollisten pesä-, suoja- ja ruokailupuiden tyviltä. Näitä ovat mm. kolopuut ja kookkaat kuuset sekä lehtipuut, etenkin haavat ja lepät. Mahdolliset jätöslöydöt paikannetaan.

Liito-oravan asuttamat metsiköt (elinpiirin ydinalueet) rajataan puuston koostumuksen ja rakenteen sekä jätöshavaintojen perusteella kartalle. Näistä metsiköistä etsitään liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja (kolopuut tai risupesät lähiympäristöineen), jotka paikannetaan ja rajataan.

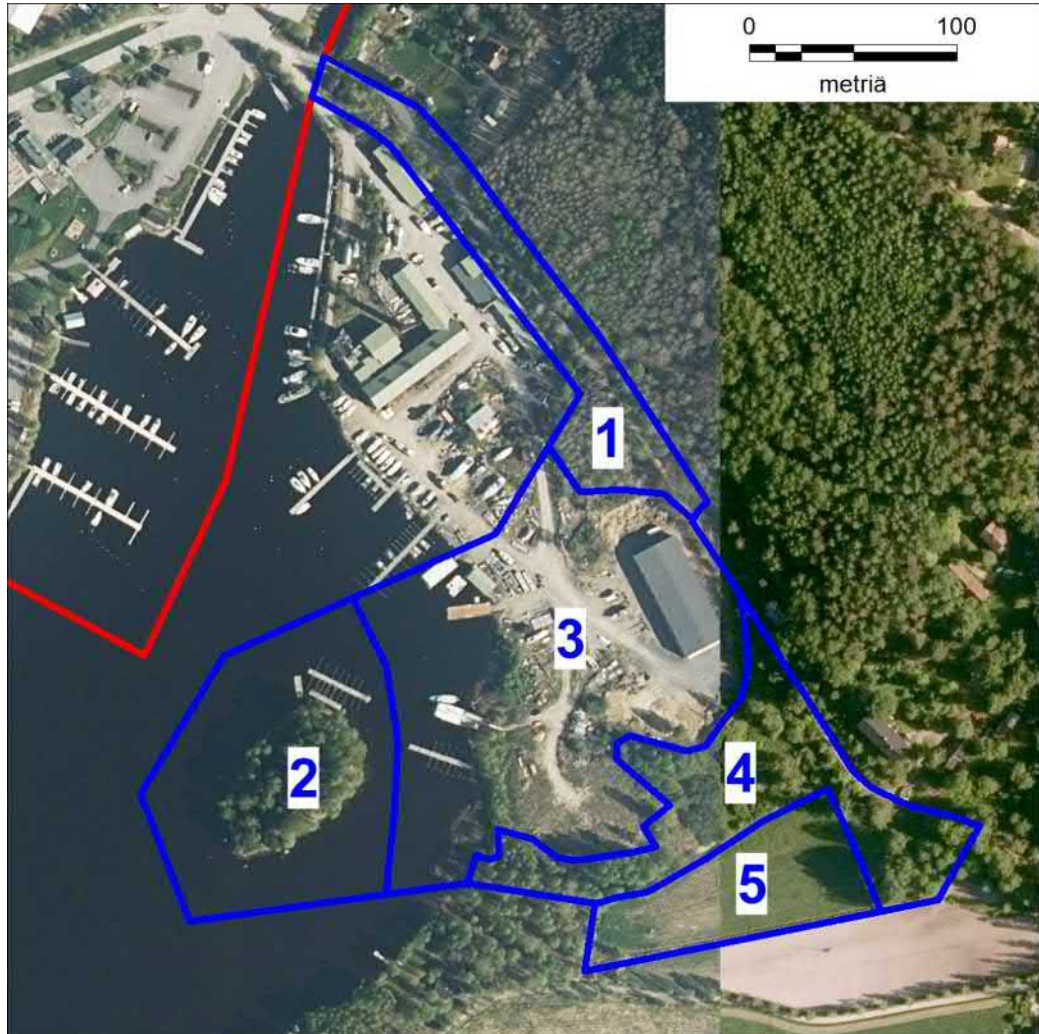
Liito-oravan asuttamilla alueilla kiinnitetään erityistä huomiota lajin tarvitsemiin puustoihin kulkuyhteyksiin. Maastohavaintojen ja ilmakuvioiden perusteella tarkastellaan ja merkitään kartalle liito-oravan käyttämät tai lajille mahdolliset kulkuyhteydet ympäröiville metsäalueille.

Maastotoissa käytettiin GPS-paikanninta (Garmin 62s), jolla kohteet ja havaintopaikat voidaan paikantaa asemakaavoituksen kannalta riittävällä tarkkuudella.

3 TULOKSET

3.1 Laajennusalueen yleiskuvaus

Asemakaavamuutoksen laajennusalue jaettiin maankäytön ja luonnonolojen perusteella viiteen osa-alueeseen (kuva 2).

Kuva 2. Laajennusalueen yleiskuvauksessa käytetty osa-aluejako (siniset viivat ja numerot 1–5).

Osa-alue 1

Korppilankujan reunoilla on paikoin nuorta sekapuustoa, lähinnä koivua ja mäntyä. Kenttäkerroksessa kasvaa tavanomaista piennarlajistoa: maitohorsma, kommealupiini, sarjakeltano, koiranputki, hietakastikka ja pujo. Ahtelantien risteyksen läheisessä rinteessä tavataan lisäksi mm. peurankelloa.

Ahtelantien risteuksen kaakkoispuolella on puustoltaan varttuva haapametsikkö. Korppilankujan reunalla kasvaa nuoria koivuja ja vähän mäntyjä. Kenttäkerroksessa vallitsevat mustikka ja kielo. Loukelantien risteuksen läheisyydessä puusto on edelleen haapavaltaista, mutta hieman järeämpää ja sekapuuna on joitakin koivuja sekä risteuksen eteläpuolisella tienreunalla myös pihtoja, lehmuksia ja raitoja.

Korppilankujan itäpuolinen reunametsä Loukelantien risteyksestä etelään päin on rehevää, ilmeisesti entiselle maatalousmaalle palautunutta lehtoa (kuva 3). Kenttäkerroksessa kasvaa kieloa, lillukkaa, vuohenputkea, mustakannonmarjaa, ojakellukkaa, nuokkuhelmikkää ja metsäkurjenpolvea. Pensaskerroksen lajeja ovat tuomi, lehtokuusama ja taikinamarja.

Kuva 3. Lehtoa Korppilankujan itäreunalla.

Osa-alueen eteläpää Korppilankujan länsipuolella on nuorta haavikkoa (kuva 4). Alikasvoksena on pihlajaa ja vaahteraa ja tien reunalla kasvaa pari pihtaa. Lehtomaisen kankaan kenttäkerroksen valtalaji on kielo; lisäksi tavataan mustikkaa, lillukkaa, sananjalkaa, metsäkastikkaa, kivikkoalvejuurta, metsäkurjenpolvea ja metsäpilaa.

Kuva 4. Nuorta haavikkoa kasvava rinne Korppilankujan länsipuolella.

Osa-alue 2

Heinsaari on pieni metsäsaari, jonka valtapuusto on varttunutta–vanhaa. Puusto on eri-ikäistä ja sen pääpuulajit ovat koivu, lehtikuusi, siperianpihta ja kuusi. Lisäksi tavataan vaahteraa, raitaa, pihlajaa ja metsälehmusta (kuva 5). Saarella on vanhoja kantoja ja maapuita. Pensaskerroksessa esiintyy puiden taimien lisäksi taikinamarjaa, lehtokuusamaa, vadelmaa, koiranheittä ja terttuseljaa.

Lehtomaisen kenttäkerroksen (kuva 6) lajistoon kuuluvat jänönsalaatti, maitohorsma, rohtovirmajuuri, kangas- ja metsämaitikka, metsäkurjenpolvi, särmäkuisma, ahomansikka, puna-ailakki, syyläjuuri, kivikkoalvejuuri, hiirenporras, kultapiisku ja metsäimarre.

Saaren hieman ympäristöään korkeampi lakiosa on karumpaa ja aluskasvillisuus on niukkaa pihtojen varjostuksen vuoksi. Tuoreen kankaan lajistoon kuuluvat metsäkastikka ja -lauha, mustikka, puolukka, kangasmaitikka ja lampaannata.

Heinsaaren rannoilla tavataan pajuja sekä vaihtelevan levyisenä reunuksena ilma-versoisia: saroja, luhtakastikkaa, leveäosmankäämiä ja vähän järvikortetta. Saaren pohjoispäässä on pienialainen ja hyvin kapea luhta, jonka lajistoon kuuluvat lisäksi mm. ranta-alpi, rantakukka, luhtalemmikki, myrkkyykeiso, luhtavuohennokka, luhtasara ja rentukka.

Kuva 5. Metsälehmus Heinsaassa.

Kuva 6. Näkymä Heinsaaresta.

Heinsaassa on muitakin merkkejä ihmistoiminnasta kuin kylvetyt tai istutetut vierasperäiset puulajit. Saarella on kivikasoja, erilaista jätettä, ilmeisesti vanhan kellarin jäänteet sekä tuoreempi kaivanto, jossa on pumppu tms. laite (kuva 7). Saaren pohjoispäässä on laitureita.

Kuva 7. Heinsaassa oleva kaivanto laitteineen.

Osa-alue 3

Satamalahden itäpuolen entistä sahan aluetta, varastokenttiä yms. (kuva 8). Alueelle on rakennettu uudehko halli. Avoimien kenttien reunoilla kasvaa siellä täällä nuorta mäntyä sekä koivua, raitaa, harmaaleppää ym. lehtipuustoa ja -pensaikkoa. Muuten kasvisto on tyypillistä joutomaiden ja piennarten lajistoa: mm. pietaryrtti, pujo, koiran- ja karhunputki, hiirenvirna, maitohorsma, piharatamo, juolavehna, niittynätkelmä, apilat, koiranheinä, voikukat, nokkonen ja hevонhierakka.

Kuva 8. Osa-alue 3 muodostuu varastokentistä yms.

Osa-alue 4

Satama-alueen ja pellon väliin jäävä osa-alue, jossa kasvaa vähän kuusta sekä erikäistä lehtipuustoa: koivua, haapaa, tuomea, pihlajaa ja pajuja. Pensaista tavataan koiranheittä, isotuomipihlajaa, lehtokuusamaa ja taikinamarjaa. Korppilankujan länsireunalla kasvaa useita vanhoja lehmuksia ja etäämpänä tiestä joitakin nuorempia. Tien varrella on lisäksi aitaorapihlajaa.

Kenttäkerroksessa tavataan edellä lueteltua lehtomaisten metsien lajistoa. Kasvillisuudeltaan edustavin on selvitysalueen kaakkoisin osa (kuva 9), jonka tuoreen lehdon aluskasvillisuuden tyyppilajeja ovat metsäkurjenpolvi, ojakellukka, vuohenputki, kielo, lillukka, kivikkoalvejuuri, ahomansikka, sinivuokko ja nuokkuhelmi.

Osa-alue 5

Heinäpelto. Reunalla kasvaa hieman pajuja ja nuorta lehtipuustoa.

Kuva 9. Lehtoa osa-alueen 4 kaakkoisosassa.

3.2 Laajennusalueen erityiset luontoarvot

Asemakaavamuutoksen laajennusalueella tai sen välittömässä läheisyydessä ei sijaitse Natura 2000 -alueita, valtakunnallisten luonnonsuojeluohjelmien kohteita, luonnonsuojelualueita, suojeltuja luontotyyppisiä tai luonnonmuistomerkkejä.

Luontoselvityksessä ei todettu kohteita, jotka täyttäisivät luonnonsuojelulain 29 §:n mukaisten suojeltujen luontotyyppien tai vesilain 2 luvun 11 §:n mukaisten pienvesikohteiden kriteerit.

Alueella olevien lehtokasvillisuuslaikkujen osalta on tulkinnanvaraista, voidaanko niiden katsoa olevan metsälain 10 §:n mukaisia elinympäristöjä. Metsälakia ei sovelleta asemakaava-alueilla lukuun ottamatta maa- ja metsätalouteen osoitettuja alueita. Tuoreet keskiravinteiset lehdot ovat uhanalainen, vaarantuneeksi luokiteltu luontotyyppiryhmä (Raunio ym. 2008a, b). Lehdot täyttävät myös METSO-ohjelman luokan II kohteiden kriteerit (Syrjänen ym. 2016). Lisäksi Heinsaari täyttää METSO-ohjelman kriteerit monimuotoisuudelle merkittävänä (runsaslahopuustoisena) luokan I kangasmetsänä.

EU:n luontodirektiivin liitteen IV(a) lajeista on lepakoiden esiintyminen selvitysalueella mahdollista. Niille sopivaa saalistusaluetta on lähinnä osa-alueilla 1, 2 ja 4 sekä vähäisemmässä määrin osa-alueella 3. Kohteet ovat kuitenkin pinta-alaltaan ja luonnonoloiltaan sellaisia, etteivät alueet todennäköisesti ole lepakoiden

kannalta merkittäviä (vrt. Suomen Lepakkotieteellinen yhdistys 2012). Osa-alueilla 1 ja 4 arvioitiin olevan liito-oravan elinympäristöksi soveltuvaa puustoa.

Selvitysalueella ei luonnonolojen ja kasvillisuuden perusteella arvioitu olevan muita sellaisia kohteita tai elinympäristöjä, jotka olisivat erityisen tärkeitä uhanalaisille tai muille huomionarvoisille eliölajeille (Rassi ym. 2010, Liukko ym. 2016, Tiainen ym. 2016).

3.3 Venemakasiinien lepakkoselvitys

Selvityksessä ei tehty lainkaan havaintoja lepakoista tai niiden esiintymisestä (jätökset). Venemakasiineista (kuva 10) puuttuvat kokonaan lepakoille sopivat piilopaikat, sillä ne ovat lautaseinäisiä, toiselta pitkältä seinustalta avoimia katoksia, joissa on yksinkertainen peltikatto.

Kuva 10. Yksi venemakasiineista.

3.4 Liito-oravaselvitys

Kevään 2019 liito-oravaselvityksessä ei tehty lainkaan havaintoja lajin esiintymisestä (jätökset). Tulosten perusteella selvitysalueella ei ole liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja.

4 YHTEENVETO JA SUOSITUKSET

Asemakaavamuutoksen laajennusalueella todettiin vain vähän sellaisia erityisiä luontoarvoja, jotka tulisi huomioida maankäytössä ja sen suunnittelussa.

Luonnon monimuotoisuuden kannalta paikallista merkitystä on osa-alueen 1 kaakkoisosassa (elinympäristö jatkuu selvitysalueen ulkopuolelle) sekä osa-alueen 4 kaakkoisosassa olevalla lehtokasvillisuudella (kuva 11). Nämä alueet ovat uhanalaista luontotyyppiä (Raunio ym. 2008a, b. Lisäksi ko. lehtokuviot ja Heinsaari täyttävät METSO-ohjelman valintaperusteet (Syrjänen ym. 2016).

Lehtoalueet ja Heinsaari tulisi mahdollisuuksien mukaan säilyttää nykytilassaan eli kohteille ei tulisi osoittaa maankäytön muutoksia.

Korppilankujan varrella kasvavat istutetut vanhat lehmukset ja pihdat tulisi säilyttää mahdollisuuksien mukaan.

Kuva 11. Kasvillisuudeltaan merkittävimmät lehtoalueet (punaiset rasterit).

Venemakasiinien alueella ei tehty havaintoja lepakoista eivätkä makasiinit sovellu lepakoiden päiväpiloiksi tai pesimäpaikoiksi. Makasiinien mahdollinen purkaminen tai muuttaminen on näin ollen mahdollista, eikä se hävitä tai heikennä lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja.

Selvitysalueella ei tehty havaintoja liito-oravan esiintymisestä. Lajin erityinen huomioiminen maankäytön suunnittelussa ei näin ollen ole tarpeen.

5 LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

- Laamanen, K. 2015: Kuhmoisten Satamarinteen asemakaavoituksen luontoselvitys 2015. 8 s. + 3 liitettä.
- Liukko, U.-M., Henttonen, H., Hanski, I. K., Kauhala, K., Kojola, I., Kyheröinen, E.-M. & Pitkänen, J. 2016: Suomen nisäkkäiden uhanalaisuus 2015. – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 34 s.
- Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017:1–278.
- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, E. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) 2008a: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa 1. Tulokset ja arvioinnin perusteet. – Suomen ympäristö 8/2008:1–264.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) 2008b: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa 2. Luontotyyppien kuvaukset. – Suomen ympäristö 8/2008:1–572.
- Sierla, L., Lammi, E., Mannila, J. & Nironen, M. 2004: Direktiivilajien huomioon ottaminen suunnittelussa. – Suomen ympäristö 742:1–113.
- Suomen Lepakkotieteellinen yhdistys 2012: Suomen lepakotieteellinen yhdistys ry:n suositus lepakkokartoituksista luontokartoittajille, tilaajille ja viranomaisille. 7 s.
- Syrjänen, K., Hakalisto, S., Mikkola, J., Musta, I., Nissinen, M., Savolainen, R., Seppälä, J., Seppälä, M., Siitonen, J. & Valkeapää, A. 2016: Monimuotoisuudelle arvokkaiden metsäympäristöjen tunnistaminen. METSO-ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet 2016–2025. – Ympäristöministeriön raportteja 17/2016:1–75.
- Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa. – Ympäristöopas 109:1–196.
- Tiainen, J., Mikkola-Roos, M., Below, A., Jukarainen, A., Lehikoinen, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Sirkiä, P. & Valkama, J. 2016: Suomen lintujen uhanalaisuus 2015. – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 49 s.

Valokuvasovite, taiteilijan näkemys uudisrakentamisesta

SUUNNITELMAN SELOSTUS

Satamapalvelut:

Satamapalveluita laajennetaan majoitusrakennuksella sekä ravintolan "lasihuoneella". Majoitusrakennuksen luhtirunko mahdollistaa joustavan huonejakauman. Kaikki huoneet aukeavat järvelle. Vanhan tiilirakennuksen ja uudisosien kainaloon jää etelään aukeava piha / kesäterassi.

Venevajat:

Venevajat siirtyvät pohjoisrannasta kaakkoisrantaan.

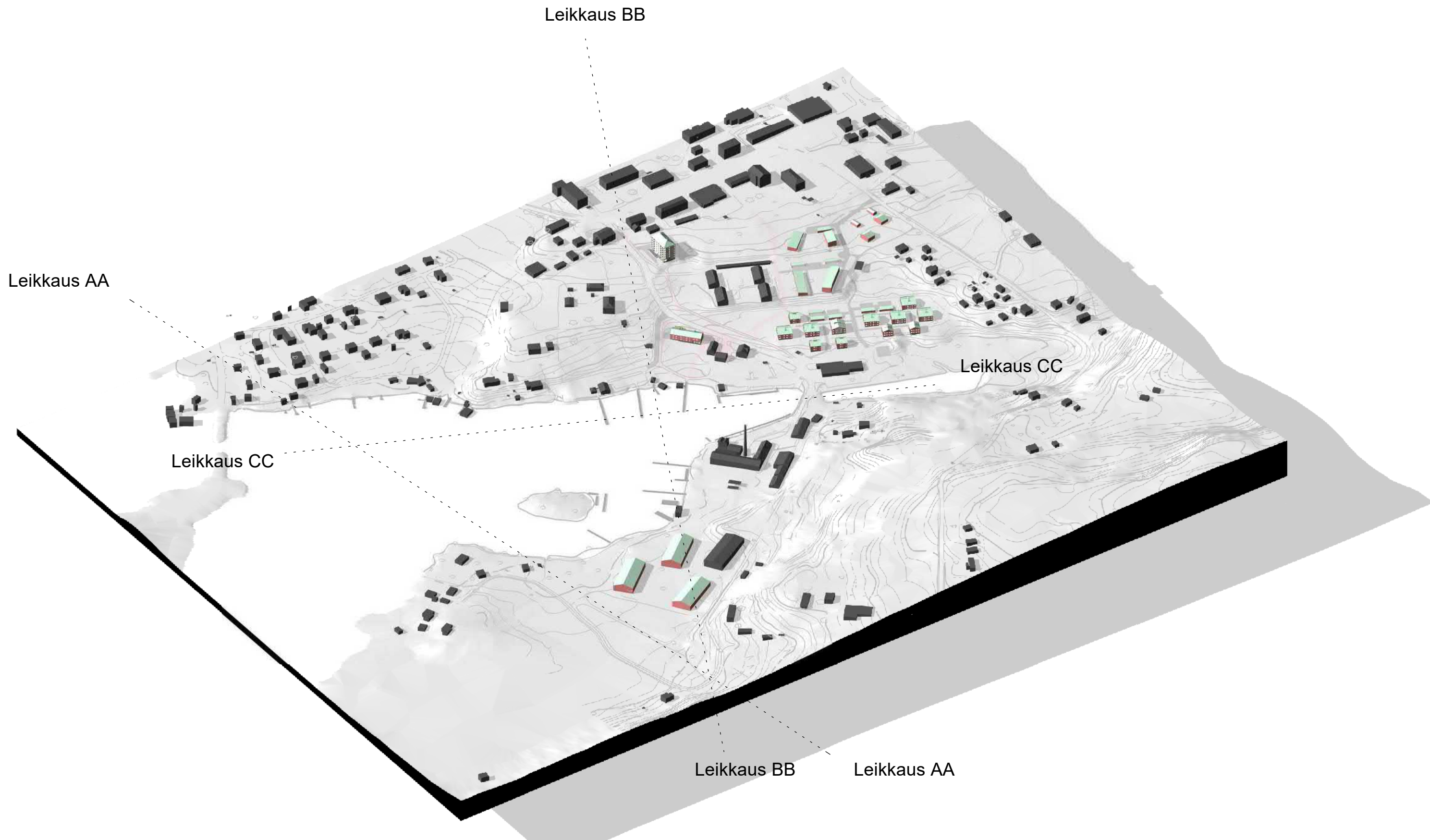
Asuinrakentaminen:

Suunnitelmassa on esitetty monimuotoisia asumisratkaisuja: kerrostalo, 1- ja 2-kerroksisia rivitaloja, pienkerrostaloja, paritaloja sekä erillispientaloja. Talotyyppejä on mahdollista toteuttaa tulevaisuudessa käyttäjätarpeen mukaan joustavasti. Hissillisestä kerrostalosta on esteetön kävely-yhteys keskustaan. Ylemmistä rivitaloista on vastaavasti toteutettavissa esteetön yhteys keskustaan. "Puukorttelin" pienkerrostalot soveltuvat tavanomaisen asumisen lisäksi opiskelija-asumiseen tai motellikäyttöön. Rakentamisen volyymi on paikallisesti merkittävää ja toteutunee hitaasti. Kaavamerkinnöillä olisi siksi suositeltavaa mahdollistaa monen tyyppisiä asuinratkaisuja ja osittaista asuntojen palvelukäyttöä, jotta kaava vastaa joustavasti tulevaisuuden tarpeisiin.

Kulttuurimaisemasuhde:

Harjakattoiset luhti- ja pienkerrostalot on pyritty sijoittamaan siten, että ne antavat muistuman sahan ja sataman rakennuksista. Rakentaminen on pääsääntöisesti matalaa ja pienimittakaavaista. Julkisivukäsittelyksi sopii esimerkiksi hiilletty tai mustaksi maalattu puu. Uudet venevajat voisi vastaavasti maalata mustiksi. Kerrostalo (VI) sijaitsee Satamakadun länsipään maamerkinä, sijaiten yhtä aikaa sataman näkymäkselin päätteellä, peltonäkymän päätteellä ja itäisessä katunäkymässä huomion sataman suuntaan kääntävänä kiintopisteenä. Se on muuta rakennuskantaa korkeampi, jääden kuitenkin kirkontornia ja tehtaan savupiippua matalammaksi. Keskustassa on muutama lähes yhtä korkea kerrostalo. Kerrostalon jatkosuunnittelussa tulee huolellisesti sovittaa se kulttuurimaisemaan ja muodostaa siitä alueelle harkittu maamerkki, joka ohjaa satamaan. Kerrostalon julkisivu voisi olla valkoinen, mikä sitoisi sen arkkitehtuurin Hinskan tilan päärakennukseen.

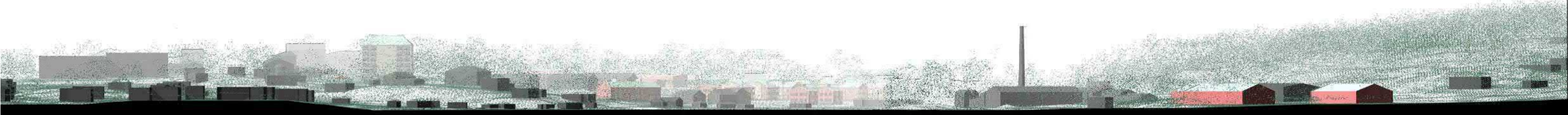
Uudisrakentamisen julkisivut kuvissa korostusvärillä.
Materiaali puu (hiilipinta / maalaus mustaksi / punaiseksi) tai tiili.
Kerrostalon materiaalivaihtoehto valkoinen puu / tiili.

Leikkaus AA, aluejulkisivu järveltä etelästä

Uudisrakentamisen julkisivut kuvissa korostusvärillä.
Materiaali puu (hiilipinta / maalaus mustaksi / punaiseksi) tai tiili.
Kerrostalon materiaalivaihtoehto valkoinen puu / tiili.

Kerrostalo (VI) jää kaukonäkymässä puuston taakse

Leikkaus BB Sahatie-Satamatie-vastaranta

Kerrostalo VI,
harjakorko,
räystäskorko

+119.10

+113.70

Majoitusrakennus,
harjakorko

+94.00

Järvi +79.00 (arvio)

Piippu (arvio) +123.75

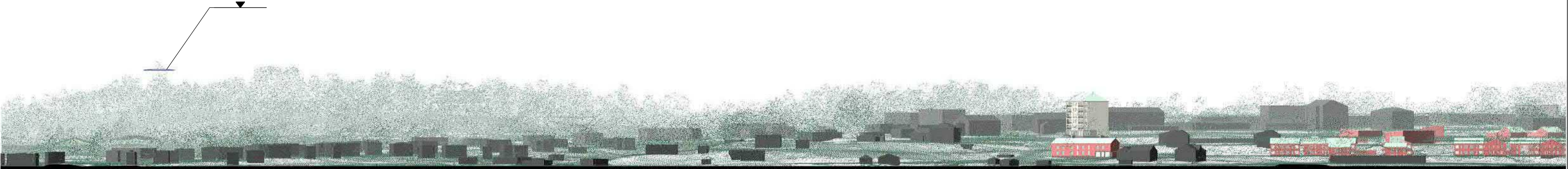
Venehalli, nykyinen

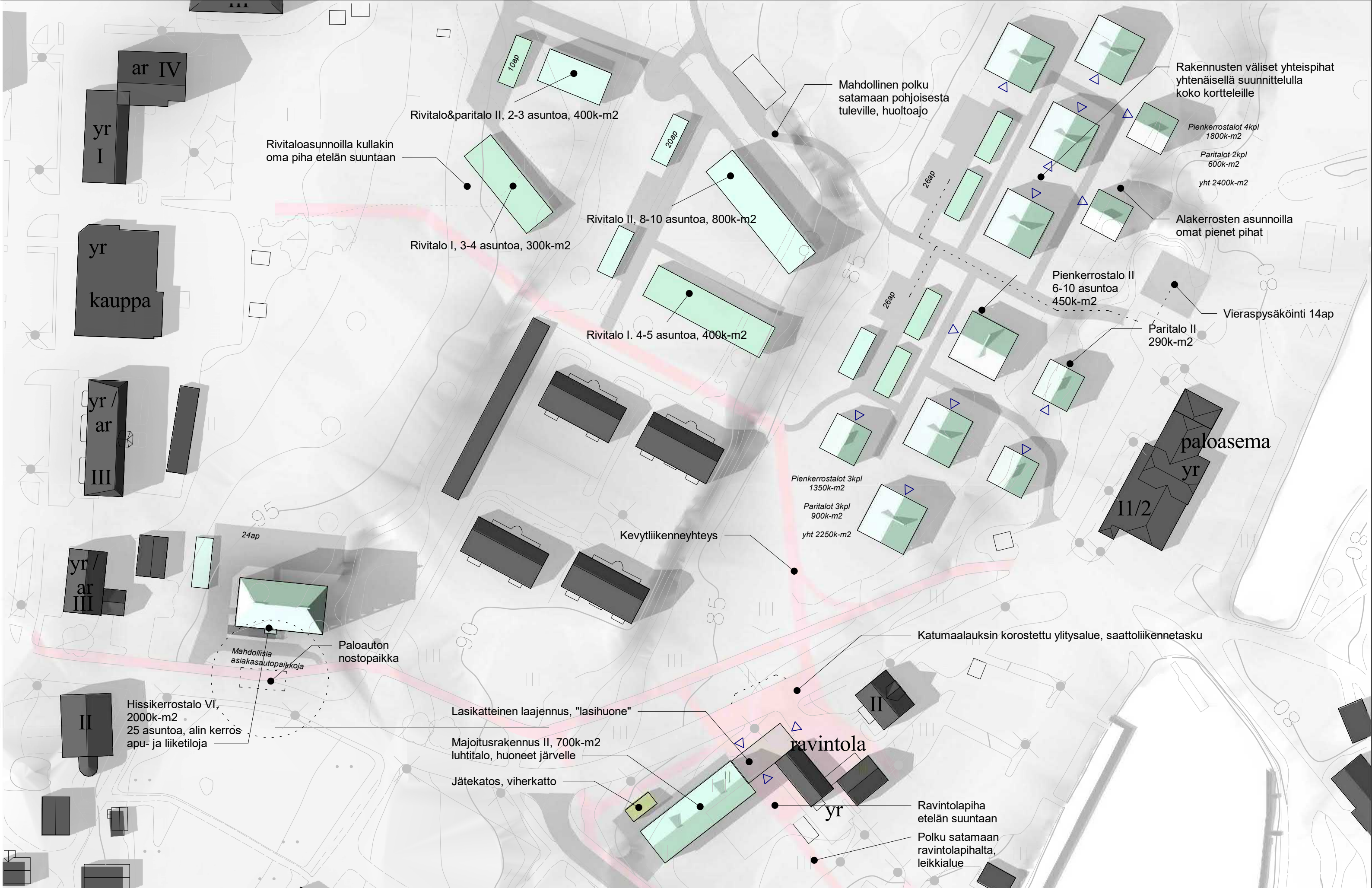

Leikkaus CC aluejulkisivu järveltä idästä

Kirkko, tornin räystäs (arvio)

+130.55

Valokuvasovite, taiteilijan näkemys uudisrakentamisesta

Valokuvasovite, taiteilijan näkemys uudisrakentamisesta

Valokuvasovite, taiteilijan näkemys uudisrakentamisesta

KUHMOINEN, SATAMARINTEEN ASEMAKAAVA JA ASEMAKAAVAN MUUTOS

VASTINERAPORTTI 19.3.2020

KAAVALUONNOS 8.1.2018, NÄHTÄVILLÄ 31.1. – 2.3.2018

Annetut lausunnot:

1. Keski-Suomen museo
2. Keski-Suomen liitto
3. Keski-Suomen pelastuslaitos
4. Keski-Suomen ELY-keskus

Mielipiteitä: 1 kpl

Lausuntoja ja mielipiteitä on voitu lyhentää.

Kaavaluonnoksen ja siitä saadun palautteen jälkeen kulttuuri- ja maisemaselvitys on laajennettu koskemaan myös lahden itärantaa. Myös luontoselvitys on laadittu lahden itärannalta.

LAUSUNNOT

1. Keski-Suomen museo	13.2.2018
LAUSUNTO	VASTINE JA TOIMENPITEET (lihavoitu)
A) Keski-Suomen museo pitää hyvänä sitä, että satama-alueen valtakunnallisesti merkittävään kulttuuriympäristöön läheisesti liittyviä sataman arvorakennuksia säilytetään suojelumääräyksin. Lautatarhan alueelle sijoitettu uusi asuinkerrostalorakentaminen on hyväksyttävissä, vaikkakin lautatarhan alueella on eittämättä teollisuushistoriallista ja maisemahistoriallista erityismerkitystä sahan kulttuuriympäristön elinkeinohistorian ja maiseman kannalta. Uudisrakentamista tulisi ohjata joko kerrostalojen korttelimerkinnässä tai asemakaavan yleismääräyksessä sopimaan Sahanlahden kulttuuriympäristöön. Rakentamisen laatuun tulee kiinnittää erityistä huomiota valtakunnallisesti merkittävän kulttuuriympäristön lähetyvillä.	Entisen lautatarhan alueen uudet kerrostalot (AK-tontit 453-1 ja 454-1) voivat jo nyt rakentua enintään 2-kerroksisina, eikä tonttitehokkuuskaan, $e=0.35$, ole kovin korkea. Rakentaminen on siis melko pienimittakaavaista ja siten alueelle soveltuva. Alueen rakentamisen ohjaukseen kiinnitetään kuitenkin huomiota ehdotusvaiheessa. Kaavaluonnoksen jälkeen on laadittu myös viitesuunnitelma (3D-visualisointikuvia), jossa on esitetty näkemyksiä myös ko. alueen mahdollisesta toteuttamisesta. Viitesuunnitelma lisätään kaavaselostuksen liitemateriaaliksi.
B) Museo ei puolla korkean kuusikerroksisen kerrostalon rakentamista pienimittakaavaisessa taajamaympäristössä omakotitalojen viereen. Korkean kerrostalon paikka Kuhmoisten kirkonkylässä pitäisi miettiä huolella, mikäli siihen lainkaan on tarvetta. Korkealla rakentamisella heikennetään taajamakuva ja rakennushistoriallista kulttuuriympäristöä. Porttirakennukseksi tulisi miettiä muunlaista ratkaisua.	AL-1-korttelin kerrostalo sijoittuisi Toritien varren rakennuksia matalammalle maastonkohdalle: rakennuksen 1. kerroksen lattian korkeusasema asetttunee enintään tasolle +95 m. Maanmittauslaitoksen laserkeilausaineiston mukaan: <ul style="list-style-type: none"> - Toritien ja siihen liittyvien pihojen korkeusasema Sahatien risteysalueen tuntumassa on noin tasolla +98 m nousten pohjoiseen mentäessä noin tasoon +101 m. - AL-1-korttelin viereisen kiinteistön 5:10 (korttelin 205 tontti 3) kaksi täyttä ja ullakkokerroksen omaavan rakennuksen harjakorkeus on noin tasossa +107,5 m.

1. Keski-Suomen museo
13.2.2018

- Toritien varren nykyiset korkeimmat rakennukset ulottuvat noin tasoon +109,5 ... 110,5 m (esim. Kuhmola). Korkeimman, nelikerroksisen korkean ullakokerroksen ja murretun harjakaton omaavan asuinkerrostalon harjakorkeus yltää noin tasoon +114,5 m.

Uuden kuusikerroksisen harjakattoisen rakennuksen korkeus olisi – runkosyvyydestä ja kattokulmasta riippuen – arviolta reilu 20 m. Näin ollen esim. 22 m korkean rakennuksen harja olisi korkeustasossa +117 m, eli noin 10 m korkeammalla kuin em. naapurirakennuksen (5:10) harjakorkeus, mutta vain noin 2-3 metriä korkeammalla kuin em. Toritien korkein asuinkerrostalo.

Todettakoon lisäksi, että voimassa olevassa, 2017 lainvoiman saaneessa Toritien asemakaavan muutoksessa kiinteistölle 5:10 on sallittu nelikerroksisen rakennuksen rakentaminen. Harjakattoisena se ylittäisi arviolta noin tasoon +114 m, eli se jäisi vain noin kolme metriä (yhden kerroksen) matalammaksi kuin AL-1-korttelin kuusikerroksinen rakennus.

Luonnosvaiheen jälkeen on laadittu satama-alueesta viitesuunnitelma (3D-visualisointikuvia), joka lisätään kaavaselostuksen liitemateriaaliksi. Siinä on havainnollistettu mm. kuusikerroksisen rakennuksen vaikutuksia maisemaan. Niistä voidaan havaita, että kuusikerroksinen rakennus näkyy myös kaukomaisemassa (kansikuva), mutta se ei nouse kovin merkittävään rooliin alueen topografia ja muu rakentaminen huomioiden (s. 4, "Leikkaus BB") ja se voidaan myös sopeuttaa paikkaansa (s. 6, "Perspektiivi keskustasta"). Täysin keskustan nykyisistä korkeuksista poikkeavasta rakentamisesta ei olisi kyse, etenkin kun huomioidaan voimassa oleva asemakaava, jossa sallitaan myös mm. 4- ja 4,5-kerroksista rakentamista. **Ei muita toimenpiteitä.**

- C) Asemakaavaluonnoksessa on otettu asiallisesti huomioon Muinaismuistolailalla suojeltu kiinteä muinaisjäänös (historiallisen ajan virstanpylväs). Museolla ei ole huomautettavaa arkeologisen kulttuuriperinnön osalta.

Merkitään tiedoksi. **Ei toimenpiteitä.**

2. Keski-Suomen liitto
19.2.2018
LAUSUNTO
VASTINE JA TOIMENPITEET (liihavoitu)

- A) Koska alueella ei ole voimassa olevaa oikeusvaikutteista yleiskaavaa, on maakuntakaava ohjeena asemakaavaa laadittaessa tai muutettaessa (MRL 32 §). Kuhmoisissa on käynnistynyt keskustan osayleiskaavan 2030 laatiminen. Satamarinteen asemakaavoituksessa tulee huomioidavaksi myös vireillä oleva yleiskaava.

Kuhmoisten kunnanhallitus on päättänyt 3.9.2018 keskeyttää keskustan osayleiskaavan valmistelun maankäyttöjaoston esitykseen perustuen. **Näin ollen kyseistä yleiskaavaa ei huomioida tässä asemakaavatyössä.**

2. Keski-Suomen liitto

19.2.2018

- B) Maakuntavaltuusto on hyväksynyt Keski-Suomen tarkistetun maakuntakaavan 1.12.2017. Maakuntahallitus on määrännyt tarkistetun maakuntakaavan tulemaan voimaan 26.1.2018. Tarkistetusta maakuntakaavasta on vireillä yksi valitus Hämeenlinnan hallinto-oikeudessa. Asemakaavaselostuksen maakuntakaavan kuvaukseen tulee lisätä tarkistetussa maakuntakaavassa annettavat, koko maakuntaa koskevat määräykset ja huomioida myös niiden ohjausvaikutus asemakaavaa laadittaessa.
- Asemakaavaselostuksen maakuntakaavan kuvaukseen lisätään voimaantulotiedot, maakuntakaavassa annettavat koko maakuntaa koskevat määräykset ja huomioidaan myös niiden ohjausvaikutus.**
- C) Satamarinteen asemakaavan ja kaavamuutoksen luonnos selkeyttää alueen rakennetta ja mahdollistaa toimintojen kehittämisen. Jatkosuunnittelussa tulisi vielä varmistaa laadittavan keskustan osayleiskaavan tavoitteiden yhteensovitus asemakaavaratkaisujen kanssa. Perusteluja edellyttää erityisesti AL-1 -varauksen sijoittuminen ja suhde keskustan palvelu- ja yhdyskuntarakenteeseen sekä keskeisten virkistysalueiden kokonaisuuteen ja luontoarvoihin.
- Kuten edellä A-kohdassa on todettu, Kuhmoisten kunnanhallitus on päättänyt keskeyttää keskustan osayleiskaavan valmistelun, joten **kyseistä yleiskaavaa ei huomioida tässä asemakaavatyössä.**
- AL-1-kortteli sijoittuu keskeiselle paikalle sekä keskustaa (yhden tontin päässä Toritieltä) että satamaa ajatellen, ja juuri keskustan ja sataman välisen yhteyden parantamisesta on asemakaavatyön yhteydessä keskusteltu. AL-1-kortteli tiivistää yhdyskuntarakennetta tällä välillä.
- Kortteli rajautuu virkistysalueeseen, ja niitä sekä kevyen liikenteen yhteyksiä on pääsy muillekin virkistysalueille. **Jatkosuunnittelussa tutkitaan vielä korttelialueen rajaimista siten, että pohjois- ja itäpuolen virkistysalue liittyisivät toisiinsa.**
- AL-1-korttelin rakentamisen myötä menetetään jonkin verran luontoarvoja (metsäketo). On kuitenkin pidetty tämän luontoarvon säilymistä tärkeämpänä, että ko. paikkaan toteutetaan keskustan palveluihin liittyvää ja vähäisissä määrin niitä täydentävää uudisrakentamista. **Ei toimenpiteitä tämän osalta.**
- D) Koska asemakaava-alue liittyy Kuhmoisten sahan lahden RKY-alueeseen ja koska satama on mm. virkistyskäyttöarvoiltaan merkittävä, olisi kaavaratkaisua hyvä havainnollistaa myös vesistönäkökulmasta.
- Luonnosvaiheen jälkeen alueesta on laadittu viitesuunnitelma (3D-visualisointikuvia), joka lisätään kaavaselostuksen liitemateriaaliksi.**

3. Keski-Suomen pelastuslaitos

23.2.2018

LAUSUNTO

VASTINE JA TOIMENPITEET (lihavoitu)

Pelastuslaitos ilmoittaa, että asemakaavan muutokselle ei ole henkilö- ja paloturvallisuuden kannalta esteitä edellyttäen, että seuraavat asiat huomioidaan:

- A) Kaavamuutoksen mukaan korttelin 205 tontin 4 asuinliikerakennus on mahdollista toteuttaa kuusikerroksisena. Keski-Suomen pelastuslaitoksella ei ole Kuhmoisten alueella käytössään kalustoa korkealta pelastamista varten. Asuinhuoneistojen varatiesuunnitteluun
- Lausunnon kohta on tärkeä asia, mutta sitä ei ratkaista / osoiteta asemakaavassa, vaan rakennussuunnittelun yhteydessä. Merkitään tiedoksi. **Ei toimenpiteitä.**

3. Keski-Suomen pelastuslaitos

23.2.2018

tulee varautua rakenteellisiin toimin. Pelastustoimet tulee voida toteuttaa pelastuslain mukaisesti henkilö- ja paloturvallisuutta vaarantamatta.

- B) Kaavoituksen edetessä tulee ottaa huomioon kunnan Sammutusveden järjestäminen ei ole asemakaavassa ratkaisuvelvollisuudet järjestää sammutus- ja pelastustoimien kaistava asia. Merkitään tiedoksi. **Ei toimenpiteitä.** turvaamiseksi pelastustoimen käyttöön soveltuvia maapaloposteja ja/tai sammutusvesiasemia tai luonnon sammutusvedenottoaikoja (Pelastuslaki 379/2011; 30 §) pelastusviranomaisten antamien ohjeiden mukaisesti. Luonnon vedenottoaikojen koordinaattitiedot on ilmoitettava pelastusviranomaiselle.

4. Keski-Suomen ELY-keskus

8.3.2018

LAUSUNTO

VASTINE JA TOIMENPITEET (lihavoitu)

- A) Kaavan vireilläoloaikana on hyväksytty uudet valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, jotka tulevat voimaan 1.4.2018, sekä Keski-Suomen maakuntakaava, joka sai 26.1.2018 lainvoiman. Kaavaselostusta tulee päivittää näiltä osin. **Tiedot päivitetään kaavaselostukseen.**

Maakuntakaavan suunnittelualuetta koskevien määräysten sisältö

- B) Koska asemakaavan alueella ei ole oikeusvaikutteista yleiskaavaa, ohjaa asemakaavan laadintaa suoraan maakuntakaava ja sen ohjausvaikutus tulee ottaa huomioon. **Asemakaavaselostuksen maakuntakaavan kuvaukseen lisätään maakuntakaavassa annettavat, koko maakuntaa koskevat määräykset ja huomioidaan myös niiden ohjausvaikutus.**

Maakuntakaavasta:

- Keskusta kuuluu keskustatoimintojen alakeskuksen alueeseen, jolla on mm. turvattava maakunnallisesti ja valtakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt.
- Kaava-alue on osoitettu maakuntakaavan tarkistuksessa kulttuuriympäristön vetovoima-alueeksi, jonka kehittämisessä tulee hyödyntää kulttuuriympäristön monimuotoisuutta ja, jonka alueidenkäytön suunnittelulla edistetään kulttuuriympäristöjen kestävää käyttöä ja hoitoa.
- Kaava-alue on kokonaisuudessaan matkailun ja virkistysalueen vetovoima-alue, jonka alueidenkäytön suunnittelussa turvataan toimivat reitistöt ja virkistysalueet sekä niiden maisema- ja ympäristöarvot ja matkailullinen hyödyntäminen.
- Alue on osoitettu valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi (RKY) sekä maakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi.

Yleiskaavatilanne ja taustaselvitykset

- C) Kaavaselostuksen yleiskaavatilannetta koskevista tiedoista puuttuvat vireillä olevaa uutta Kuhmoisten keskustan yleiskaavaa koskevat tiedot. Kuhmoisten kunnanhallitus on päättänyt 3.9.2018 keskeyttäneen toistaiseksi keskustan osayleiskaavan valmistelun

4. Keski-Suomen ELY-keskus**8.3.2018**

Uutta yleiskaavaa koskeva tarkistettu osallistumis- ja arviointisuunnitelma aluerajauksineen on ollut nähtävillä alkuvuodesta 2018. Kaavaselostuksessa on käytetty joissain kohdin esim. kaavan tavoitteena ja jopa perustelunakin 1991 laadittua oikeusvaikutuksetonta yleiskaavaa. Vanhaan yleiskaavaan ei tulisi tässä asemakaavatyössä enää tukeutua, koska se on mm. taustaselvitysten, kulttuuriympäristön sekä useiden siinä esitettyjen varausten osalta vanhentunut ja ylimitoitettu.

ELY-keskus näkisi tärkeäksi, että uutta yleiskaavatyötä sekä tätä asemakaavaehdotusta valmisteltaisiin samanaikaisesti. Tarve yhteiselle laajemmalle maiseman ja kulttuuriympäristön tarkastelulle on koko Sahanlahden alueella ml. Papinsaaren pohjoisosa, koska se muodostaa satama-alueen kokonaisuuden.

Suunnittelualueetta on loppuvuodesta 2017 laajennettu satama-alueen itärannalle, sahan kaakkois- ja eteläpuolelle. Kulttuuriympäristöä ja maisemaa koskevat selvitykset on tehty ainoastaan satama-alueen osalta, joten tästäkin syystä tulisi tehdä laajempi tarkastelu.

maankäyttöjaoston esitykseen perustuen. **Näin ollen viireillä olevaa yleiskaavaa ei huomioida tässä asemakaavatyössä.**

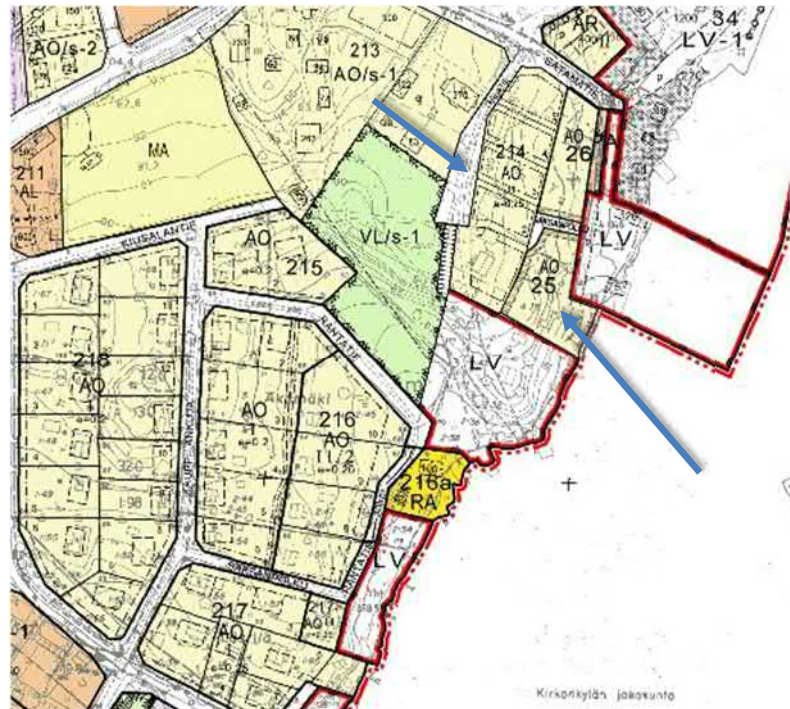
Kulttuuri- ja maisemaselvitystä on laajennettu ja täydennetty siten, että se kattaa asemakaavan laajennusalueen. Selvityksessä on huomioitu myös Papinsaaren merkitys satama-alueen maisemassa.

- D) Kirkonkylän itäosan kevyen liikenteen yhteysverkostoa ja erityisesti satama-alueen yhteyksien liittymistä kirkonkylän eteläosaan rannan suunnassa (mm. uimarannalle) tulisi tutkia laajemmin kuin tämän asemakaava-alueen puitteissa on mahdollista. Maakuntakaavan määräyksissä todetaan erikseen, että taajama-alueen suunnittelussa on otettava huomioon kevyen liikenteen tarpeet ja turvalliset kevyen liikenteen yhteydet.

Kevyen liikenteen väylät liittyvät nykyisin hyvin keskustaan Toritielle, ja ne todetaan entisen kaltaisina tässä asemakaavassa. Lisäksi kaavaluonnoksessa on lisätty jalankulkuyhteys keskialueen kautta Sahatien ja Tehinseläntien välillä.

Lausunnossa tarkoitetaan ilmeisesti Kokonrannantien uimarantaa Kokonniemen länsirannalla, noin 1,5 km:n päässä kaava-alueesta lounaaseen. Yhteyden parantaminen rannan suunnassa etelään mm. uimarannalle ei ole maanomistusolojen vuoksi mahdollista, koska heti kaava-alueen rajalla sijaitsee rantaan jatkuva erillispientalotontti. Aiemmin hyväksytyssä Toritien asemakaavassa (lainvoimainen 5.7.2017) on osoitettu Satamatieltä etelään johtava uusi katu, Tarhatie, ja sen jatkeeksi seuraavalle venesatama-alueelle johtava kevyen liikenteen väylä. Näitä ei ole vielä toteutettu, mutta tulevaisuudessa ne mahdollistavat etelään suuntautuvat kevyen liikenteen.

Alla olevassa kuvassa on ote asemakaavayhdistelmästä. Sinisillä nuolilla on osoitettu em. Tarhatie (vasemmalla) sekä erillispientalotontti (oikealla). Todettakoon, että **ehdotusvaiheessa kaava-alueeseen on tarkoitus liittää myös LV-alueesta länteen suuntautuva toteutumaton ja erillisistä kaavahankkeista johtuva jänne "Saksanpolku" sekä sen pohjoispuoleinen AO-kortteli 26, ja muuttaa ne paremmin kokonaisuuteen sopivaksi.**

E) Asemakaavassa on osoitettu Kuhmoisten mittakaavassa suuret asuinkerrostalovaraukset mitoituksellisesti niitä perustelematta. Varausten tulisi pohjautua kirkonkylää koskeviin väestö- ja työpaikkaennusteisiin sekä asuntokannan asumiskäyttöä koskeviin väestötietoihin. Yleiskaavatyö edellyttää joka tapauksessa em. selvitysten laatimista. Niitä voitaisiin hyödyntää tämän asemakaavan taustaselvityksinä, jotta kaavan vaikutuksia voitaisiin MRA 17 §:n ja 25 §:n mukaisesti myös arvioida.

Kuhmoisten väestöä, asuntokuntia, taajaman työpaikkoja sekä väestö- ja ikäjakaumaennustetta on tarkasteltu syyskuussa 2018. Tarkastelu on käsitelty kunnan maankäyttöjao-ostossa 26.9.2018. **Tarkastelua hyödynnetään vaikutusarvioinnissa.**

Asuntotarpeesta on keskusteltu Kuhmoisten kunnan vuokrakiinteistö Oy:n toimitusjohtaja Mira Pitkäniemen kanssa. Tällä hetkellä Kuhmoisten keskustassa on kysyntää nimenomaan pieniä asuntoja (yksiöt ja kaksiot) kohtaan. Tarvitsijoita on paitsi haja-asutusalueilta palvelujen äärelle muuttavan vanhusväestön, mutta myös lukiolaisten keskuudessa (Kuhmoisissa on erityinen hevoslukiolaisten keskuudessa, joka houkuttelee opiskelijoita haja-asutusalueilta ja kauempaakin).

Asuinkerrostalolla palvelujen läheisyydessä voidaan vastata kysyntään nimenomaan vanhusväestön ja lukiolaisten taholta. **Asiaa käsitellään jatkossa kaavaselostuksessa. Ei muita toimenpiteitä.**

Todettakoon, että asemakaavalla ei muodostu merkittävästi uusia pysyviä työpaikkoja.

Yleiskaavan osalta ks. vastine edellä kohtaan *Yleiskaavati-lanne ja taustaselvitykset*.

Alueen itärannan kulttuuriympäristöarvot

F) Kaavan laajennusalue lahden itärannalla sijoittuu Kuhmoisten Sahanlahden RKY-alueeseen. Kaavaluonnos ei juurikaan ohjaa uudisrakentamista eikä ympäristön muutakaan käsittelyä, vaikka RKY-aluetta koskevassa kaavamääräyksessä edellytetään ottamaan maankäytön suunnittelussa, rakentamisessa ja ympäristön hoidossa huomioon alueen arvokkaat ominaispiirteet.

ELY-keskus katsoo, että asemakaavoitus on nimenomaan MRL 5 § tavoitteiden mukaista alueidenkäytön suunnittelua, jossa maankäyttö tulee sopeuttaa ympäristön arvoihin, eikä tätä yhteensovittamista voi tehdä, ellei arvoja tunnusteta. Määrittelemättä arvoja ei voida arvioida myöskään kaavan vaikutuksia. ELY-keskus pitää erityisen ongelmallisena Heinsaarta, joka maisemallisestikin merkittävästä sijainnistaan huolimatta on kaavoitettu kauttaaltaan satamatoiminnoille ilman rakentamisen tai muun ympäristön käsittelyn tarkempaa ohjaamista.

G) Koko Korppilankujan eteläpuolisen TV-1 ja LV-1 -korttelit käsittävän kaava-alueen osalta ELY-keskus katsoo, ettei kaavaluonnos perustu MRL 9 §:n edellyttämiin riittäviin selvityksiin eikä siten voida varmistua myöskään MRL 39 § ja 54 § mukaisten yleis- ja asemakaavoille asetettujen sisältövaatimusten täyttymisestä. Alueen arvot tulee kuvata ja arvioida kaavan vaikutuksia sen mahdollistaman toteutuksen mukaan (esim. havainnekuvin) suhteessa arvoihin. Selvityksissä tulee kiinnittää huomiota myös maisemavaurioihin, jollaisen muodostaa mm. kansainvälisten värikarttojen erojen vuoksi alueelle rakentunut kirkkaanpunainen venehalli. Vastaavasti tulisi tutkia voidaanko alueen venetelakkatoimintaa ja siihen liittyvää rakentamista ohjata kaavalla siten, että näkymä lahden länsirannalle muodostaa paremmin RKY-ympäristöön soveltuvan kokonaisuuden. Alue voitaisiin myös osoittaa Ympäristöministeriön *Asemakaavamerkinnot ja -määräykset* -oppaan kyläkuvan eheyttämistä koskevalla rajauksella 8.4.4 ja määräyksellä. Määräyksessä voisi edellyttää rakentamistoimenpiteeseen ryhtyviltä kokonaisuutta parantavien toimien esittämistä havainnekuvin lupia haettaessa. Toimenpiteet eivät saisi heikentää alueen RKY-arvoja. Alueen erillisyyden vuoksi suhteessa muuhun RKY-alueeseen em. merkintätapa olisi perusteltu. Vaihtoehtoisesti voitaisiin määräys sisällyttää RKY-aluerajausmerkintää koskevaan määräyk-

Rakentamisen ohjaukseen itärannalla sekä Heinsaarella kiinnitetään ehdotusvaiheessa huomiota, ja Heinsaaren satamatoimintojen aluetta pienennetään.

Aiemmin laadittua kulttuuri- ja maisemaselvitystä on laajennettu ja täydennetty koskemaan asemakaavan laajennusaluetta.

Kaavaluonnoksen jälkeen on laadittu myös viitesuunnitelma (3D-visualisointikuvia), jossa on jonkin verran käsitelty myös asemakaavan laajennusaluetta. Viitesuunnitelma lisätään kaavaselostuksen liitemateriaaliksi.

Asemakaavassa on jo määrätty TV-1-alueelle harjasuunnan viiva, joka noudattaa vanhan sahan alueen rakennusten suuntaa. Tällä on alueen yleisilmettä jonkin verran jäsentävää vaikutusta.

Alueelle rakennetaan venehalleja, jotka ovat tyypillisesti isoja rakennuksia ja vaativat kohtalaisesti tilaa ympärilleen (mm. venetrailerilla varustetun ajoneuvojen liikennöinti). Tästä johtuen rakennusaloja ei rajata tiukemmin kuin kaavaluonnoksessa on ollut, koska sillä voitaisiin vaikeuttaa alueen sisäisen liikenteen järjestämistä.

Jatkosuunnittelussa harkitaan kyläkuvan eheyttämistä koskevaa merkintätapaa tai muita rakentamista ohjaavia määräyksiä.

Suojavyöhyke -sana poistetaan RKY-määräystekstistä.

4. Keski-Suomen ELY-keskus

8.3.2018

seen ja poistaa harhaanjohtava Suojavyöhyke-määräys, koska alue on RKY-alueetta eikä sen suojavyöhykettä.

- H) Koska alueella on jo tapahtunut telakkatoiminnan vaatimaa voimakasta maaperän tasausta ja muokkausta, olisi po. RKY-alueetta koskevat asemakaavamääräykset muotoilla ohjaamaan tulevaa rakentamista ja muita toimenpiteitä alueen RKY-arvoihin sovittaviksi. Luonnontilaista Heinsaarta koskevat määräykset tulee johdattaa sen arvosta osana maisemakokonaisuutta eikä sinne tule osoittaa rakennusoikeutta määrittelemättömänä, jos ollenkaan.

Rakentamisen ohjaukseen RKY-alueella kiinnitetään ehdotusvaiheessa huomiota, ja Heinsaaren satamatoimintojen aluetta pienennetään.

Alueen länsirannan kulttuuriympäristöarvot

- I) Koska entistä trukkihallia ja autotallia on käyttötarkoituksen muutoksen ja toiminnan laajentamisen yhteydessä muutettu huomattavasti, ja vaikka kohteilla on edelleenkin merkitystä osana satama-alueen kokonaisuutta, ei niiden kohdalla suojeltava rakennus -merkinnälle (sr) sinänsä hyvine määräyksineen liene perusteita, vaan ne voitaisiin osoittaa esim. *Säilytettävä rakennus* -merkinnällä.

”Suojeltava rakennus” -merkintä korvataan merkinnällä ”säilytettävä rakennus” mainitun kahden rakennuksen osalta.

- J) Entisen lautatarhan kolme katosta ovat toimineet veneiden säilytyspaikkana, mikä on tukenut alueen arvoja hyvin niin toiminnallisesta kuin historiallisesta näkökulmasta. Ottaen huomioon, ettei nykyisenkään asemakaavan mahdollistama asuinrakentaminen ole lautatarhan alueella toteutunut ja että rakennuksilla on jo alueen historialliseen kontekstiin soveltuvaa tarkoituksenmukaista käyttöä, katsoo ELY-keskus, että katokset tulisi säilyttää osana satama-alueen ja siihen liittyvän sahan alueen kokonaisuutta ja osoittaa kaavassa sr-merkinnällä. Tämä toteuttaisi myös maakuntakaavassa alueelle osoitettua *kulttuuriympäristön vetovoima-alue* -merkinnän määräystä (”kehittämisessä tulee hyödyntää kulttuuriympäristön monimuotoisuutta ja alueiden käytön suunnittelulla edistää kulttuuriympäristöjen kestävää käyttöä ja hoitoa”).

Katosten säilyttäminen ei ole tällä hetkellä yksityisen maanomistajan tavoitteena, vaan veneiden säilytystoimintojen siirtäminen lahden itärannalle, sahan eteläpuolelle. **Ei toimenpiteitä tältä osin, mutta alueen uudisrakentamisen ohjaukseen kiinnitetään kuitenkin huomiota ehdotusvaiheessa.**

- K) Alueelle 90-luvulla rakennettujen kerrostalojen suunnittelijatiedot puuttuvat rakennuskannan inventointitiedoista.

Rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman selvitystä on täydennetty 15.11.2018, ja **tiedot on lisätty raporttiin.**

Maisema-arvoja koskevat selvitykset ja niitä turvaavat määräykset

L) V. 2014 laaditussa kulttuuri- ja maisemaselvityksessä ei ole otettu huomioon, että Keski-Suomen maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet on päivitysinventoitu osana maakuntakaavan tarkistuksen taustaselvityksiä vuonna 2014-15. Satamarinteen kaava-alue sijoittuu Sahanlahden ja sen itäpuolen osalta *Kissakulma-Kuhmoisten kulttuurimaisema* nimiselle maakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle.

M) Maakuntakaavan määräyksen mukaan alueen suunnittelussa on otettava huomioon arvokkaan maisema-alueen kokonaisuus, ominaispiirteet ja identiteetti. Vaikutuksia maakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen ei kuitenkaan ole arvioitu. Mm. Sahatien länsipään osoitettu 6-kerroksinen kerrostalo näkyy myös kaukomaisemassa ja sen maisemavaikutukset voivat olla huomattavat. Kaavaselostukseen ei liity kuvasovitteita tai muutakaan havainnekuva-aineistoa esitetyn rakentamisen vaikutusten arvioimiseksi.

N) Kulttuuri- ja maisemaselvitys on laadittu lahden länsipuolisilta alueilta eikä kata lahden itäpuolista kaava-alueita. Itäpuoliselle alueelle jo muodostunutta nykytilannetta ei ole kuvattu kaava-aineistossa, saati sinne suunniteltujen toimintojen (TV-1 ja LV-1) maisema- ja kulttuuriympäristövaikutuksia. Itäpuoli on sekä RKY-alueita että maakunnallisesti arvokasta maisema-alueita. Vaikutukset näihin on ohitettu maiseman osalta kaavaselostuksen kohdassa 5.3.2. viittaamalla RKY-alueelle annettuun kaavamääräykseen. ELY-keskus toteaa, että kaavamääräyksen kuvaaminen ei ole vaikutusten arviointia. Alueen nykytilaa tai kaavan vaikutuksia ei ole kunnolla arvioitu rakennetun ympäristön ja maiseman arvojen osalta. Eivätkä ne tule esitetyllä yhdellä RKY-alueita koskevalla määräyksellä riittävästi huomioiduiksi.

Tiedot on päivitetty selvityksen tarkistuksen yhteydessä ja maininta lisätään myös kaavaselostukseen. Asemakaavan vaikutuksia maakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen arvioidaan ehdotusvaiheessa.

Joulukuussa 2018 on laadittu viitesuunnitelma (Arkkitehti-toimisto Jussi Partanen), jossa on 3D-mallin ja kuvasovitteiden avulla visualisoitu 6-kerroksista kerrostaloa, uusia pienkerrostaloja, rantaravintolan laajennusta sekä lahden itärannan täydennysrakentamista. **Viitesuunnitelma lisätään kaavaselostuksen liitteeksi ja kaavan vaikutusarviointia tarkistetaan.** Viitesuunnitelmassa on havainnollistettu mm. kuusikerroksisen rakennuksen vaikutuksia maisemaan. Niistä voidaan havaita, että kuusikerroksinen rakennus näkyy myös kaukomaisemassa (kansikuva), mutta se ei nouse kovin merkittävään rooliin alueen topografia ja muu rakentaminen huomioiden (s. 4, "Leikkaus BB") ja se voidaan myös sopeuttaa paikkaansa (s. 6, "Perspektiivi keskustasta"). **Ei muita toimenpiteitä.**

Kulttuuri- ja maisemaselvitystä on täydennetty siten, että se kattaa asemakaavan laajennusalueen. Laaditussa viitesuunnitelmassa on käsitelty jossain määrin myös lahden itärantaa.

Kaavaselostuksen vaikutusarviointia tarkistetaan.

Luontoarvojen huomioon ottaminen

O) Luontoselvityksessä on todettu, että venemakasiinikäytössä olevat suulit ovat potentiaalisia lepakkorevierejä. Luonnonsuojelulain 49 §:n 1 momentin perusteella lepakkojen lisääntymis- ja levähdyspaikat ovat lailla suojattuja. Koska esitetty kaavaratkaisu toteutuessaan edellyttää makasiinien purkamista, on selvitetävä niiden merkitys lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoina. Samalla kertaan alueelle olisi perusteltua

Asemakaavan laajennusalueella on laadittu luontoselvitys syyskuussa 2018 (Ympäristösuunnittelu Enviro Oy). Samassa yhteydessä inventoitiin lepakot venemakasiinien osalta. Selvityksessä ei tehty lainkaan havaintoja lepakoista tai niiden esiintymisestä, eikä venemakasiineissa ole lainkaan lepakoille sopivia piilopaikkoja. Makasiinit ovat lautasinäisiä, toiselta pitkältä sivulta avoimia katoksia, joissa on yksinkertainen peltikatto. **Ei toimenpiteitä.**

4. Keski-Suomen ELY-keskus

8.3.2018

tehdä kattavampikin lepakkoselvitys yleiskaavan tarpeita varten.

- P) Kaava-alueen itäosasta ei ole tehty luontoselvitystä ja se tulee tehdä ennen kaavaehdotuksen laatimista. Alueen kaavamerkinnot ja -määräykset ovat yleispiirteisiä eivätkä riittävästi määritä, mitä alueella on mahdollista tehdä, joten tästäkään syystä kaavan vaikutuksia tällä alueella ei voida arvioida.
- Kaava-alueen laajennusosasta on laadittu luontoselvitys 24.9.2018, jossa on selvitetty myös venemakasiinien lepakot. Laajennusalueen luontoselvityksessä todettiin lahden itäpuolella kaksi pienialaista aluetta, joilla on luonnon monimuotoisuuden kannalta paikallista merkitystä (uhanalaista luontotyyppiä). Lisäksi luontoselvityksessä todettiin kahdella osa-alueella olevan liito-oravalle sopivaa ruokailupuustoa ja mahdollisesti pesimäpaikkoja. Luontoselvitystä täydennettiin keväällä 2019 liito-oravien osalta, eikä merkkejä liito-oravista löytynyt.
- Itäosan rakentamisen ohjaukseen kiinnitetään huomioita ehdotusvaiheessa ja em. arvokkaat lehtoalueet huomioidaan. Luontoselvitys liitetään kaavaselostukseen.**
- Q) Luontoselvityksessä todettu kaava-alueen arvokkain kasvillisuusalue, kuiva metsäketo, jää kaavaluonnoksessa lähes kokonaan kerrostalokorttelin 205 alle. Tämä on todettu kaavan vaikutuksia käsittelevässä kaavaselostuksen kappaleessa. Kaavaselostuksessa on asetettu mm. luontoselvityksestä johdettuja tavoitteita luontoarvojen säilyttämiseksi, mutta näitä tavoitteita ei ole oikeastaan lainkaan saavutettu. Varsinkin tämän arvokkaimman osan säilyttämiseksi tulee etsiä ratkaisuja erilaisten tarkasteluvaihtoehtojen avulla.
- Pitää paikkansa, että ko. metsäkeden säilyminen on luontoselvityksestä johdettu tavoite ja että sitä ei saavuteta. On kuitenkin pidetty tämän luontoarvon säilymistä tärkeämpänä, että ko. paikkaan toteutetaan keskustan palveluihin liittyvää ja vähäisissä määrin niitä täydentävää uudisrakentamista. **Korttelialue pidetään suunnittelussa mukana, mutta sen rajausta ja rakentamisen sijoittamista voidaan tarkastella vielä jatkosuunnittelun yhteydessä.**
- R) Luontoselvityksessä mainittu puro tulee osoittaa kaavakartalla sen arvot turvaavalla kaavamerkinnällä. Luontokohteita koskeville merkinnöille on annettava kohteiden arvojen säilymisen turvaavat määräykset.
- Puro huomioidaan kaavakartassa ja -määräyksissä.**

Kuhmoisten entinen kaatopaikka / täyttöalue

S) Rambollin aiemman tutkimuksen (Vellahden alueen haitta-ainetutkimus, 21.6.2016, nro 1510025405) kaava-alueella on havaittu haitta-ainepitoisuuksia sekä maaperässä että sedimentissä. Tutkimusalue sijaitsee kaatopaikka- ja täyttöalueen itäpuolella kiinteistöjen 291-404-4-152 ja 291-876-1-0 alueella. [...] ELY-keskuksen mukaan arviointiin liittyy epävarmuutta, sillä varsinaista päästölähdettä eli kaatopaikkaa ja täyttöaluetta ei voitu näytteistää ja tutkittujen maanäytteiden määrä oli rajallinen. Nämä alueet voivat olla esim. pintamaan haitta-aineiden vuoksi terveydellinen riski alueelle, sillä täyttöjen pohjoispuolella sijaitsee asuinalueita.

Vaikka lammen virkistyskäytöstä ei arvioidu aiheutuvan terveydellistä haittaa, on lammen pohjan pintasedimentissä kohonneita PCDD/F-yhdisteiden pitoisuuksia. Mikäli pohjan pintasedimenteitä häiritään, yhdisteet lähtevät kulkemaan uudelleen. Lammen virkistystai uintikäyttöä on syytä harkita, varsinkin mikäli viereen tulee asuinrakennuksia.

Kaatopaikka- ja täyttöalueelle suositellaan tehtäväksi tarkentavia tutkimuksia epävarmuuksien poistamiseksi. Lisäksi alueella havaittujen haitta-aineiden esiintymislaajuutta suositellaan tutkittavan lisäanalyysin. Jatkotutkittava kiinteistö on 291-404-4-155 (pohjoinen ja eteläinen palsta sekä niiden välinen kiinteistö).

ELY-keskus kirjaa saadun tutkimusraportin ja lisää tutkimuskohteen sekä maantäyttö- sekä kaatopaikka-alueen Maaperäntilan tietojärjestelmään uudeksi kohteeksi. Tiedot tulee lisätä myös kaavan selvitysaineistoihin.

Entisellä kaatopaikka- ja täyttöalueella on tehty tarkentavia tutkimuksia. Tiedot lisätään asemakaavan selvitysaineistoihin ja kaavaselostusta täydennetään tältä osin.

Vaihtoehtojen vertailun tarve

T) ELY-keskus näkisi alueen kulttuuriympäristöarvojen merkittävyyden sekä kaavan toteutumisedellytysten vuoksi tarkoituksenmukaisena tarkastella myös mitoitukseltaan kevyempää vaihtoehtoa, jonka yhteydessä voitaisiin tarkastella myös entisen lautatarhan katosten säilyttämistä. Mikäli nämä puretaan, vähenee sahan toimintaan liittyneiden rakennusten määrä kolmanneksen.

ELY-keskus pitää Kuhmoisten Satamalahtea ja sataman aluetta ainutlaatuisena lähes alkuperäisenä säilyneenä vanhan sahateollisuuden muodostamana rakennuskokonaisuutena, jota myöhemmin syntyneet satamatoiminnot hyvin yhteen sopien täydentävät. Keski-Suomen alueella vastaavia saha-aluekokonaisuuksia ei ole säilynyt, ja muuallakin maassa on muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta enää lähinnä joitakin yksittäisiä rakennuksia jäljellä. [...] Menestyäkseen alue tarvitsisi kuitenkin rakennusten lisäksi toiminnallista sisältöä, kuten samantapaisilla vanhoilla ruukki-, teollisuus- ja satama-alueilla on tehty, jolloin myös niiden matkailuarvo on kohonnut.

Perusteena kevyemmän vaihtoehdon tarkastelulle voidaan pitää myös voimassa olevien 80-90-lukujen vaihteessa laadittujen asemakaavojen mukaisten asuintalovarausten toteutumattomuutta. Entisten lautakatos-ten alue itään laskevan rinteeseen juurella ei ole myöskään houkuttelevaa. Lisäksi tulee ottaa huomioon alueen maaperän ja ympäristön ongelmallinen soveltuvuus asuntorakentamiseen.

Tässä vaiheessa kunnan tavoitteena ei ole tarkastella ratkaisuja useamman vaihtoehdon kautta, eikä esim. katosten säilyttäminen ole yksityisen maanomistajan tavoitteena veneiden säilytystoimintojen keskittyessä lahden itärannalle.

Varsinainen sahan alue lahden itärannalla ei kuulu kaava-alueeseen, mutta sen eteläpuolisille **TV-1- ja LV-1-alueille harkitaan sellaisten kaavamääräysten lisäämistä, jolla vaikutetaan uudisrakentamisen sopeutumiseen ympäristöönsä. Kaavaehdotuksessa huomioidaan maaperän haitta-ainetutkimuksen tulokset.**

Asemakaavamerkinnot ja -määräykset

U) Kaavamääräykset ovat varsin väljät uusien rakennuskortteleiden osalta eivätkä siten huomioi alueen maisema- ja kulttuuriympäristöarvoja. Kaavassa tulisi antaa tarkempia rakennusten massoittelua ja leikki- sekä pysäköintialueiden sijoittumista koskevia määräyksiä.

V) LV- ja LV-1-alueille osoitettu rakennusoikeus tulee määritellä tarkemmin siten, että se voi olla ainoastaan satamapalveluja tukevaa huolto-, varasto-, säilytys- tai liiketilaa. Vesialueen osoittamista LV- tai LV-1-alueeksi tulee selvittää tarkemmin, koska siihen tarvitaan vesialueen omistajan suostumus tai mahdollisesti myös vesilain mukainen lupa. Väylävirastolta on syytä selvittää laivaväylän tilantarve satamassa. *Asemakaavamerkinnot ja -määräykset*-oppaan mukaan LV-merkinnällä tulisi osoittaa ainoastaan maa-alue, kun taas vesialue tulisi osoittaa W-aluevarausmerkinnällä ja pistekatkoviiva lv- tai lvv-merkinnöillä. Kaava-alueen rajaukset tältä osin ovat myös hankalasti perusteltavissa.

Rakentamisen ohjaukseen kiinnitetään huomiota ehdotusvaiheessa, ja eri toimintojen sijoittumista tarkennetaan.

LV- ja LV-1-alueiden rakennusoikeuden määrittelyä tarkennetaan.

Kaavaluonnoksesta on erikseen pyydetty kommentit liikenneviraston meriväylä- ja sisävesiyksiköistä. Meriväyläyksiköllä ei ollut huomautettavaa. Sisävesiyksiköstä ei ole saatu kommenttia.

LV- ja LV-1-merkinnät kohdistetaan jatkossa vain maa-alueelle ja vesialueen aluevaraus muutetaan W-merkinnälle.

Kaava-alueen rajausta on määritelty voimassa olevan asemakaavan mukaan (jossa siis vesialue on osoitettu LV-merkinnällä).

4. Keski-Suomen ELY-keskus

8.3.2018

- W) Länsirannan LV-1-merkinnän suhdetta taustalla oleviin yleisiin alueisiin tulee selvittää. LV-merkintä tässä suhteessa lienee parempi, koska se turvaa rannassa oleskelun myös matkailijoille ja P-1-korttelin toimintaedellytyksiä. Sataman käyttäjät käyttänevät myös P-1-korttelissa sijaitsevia saniteetti- ym. palveluja.
- X) Polttoainejakeluun liittyviä määräyksiä tulee suojaus- toimien osalta tarkentaa.
- LV-1-alue on yksityisen omistuksessa ja myös toiminnasta vastaa yksityinen. Sen vuoksi käyttötarkoitusteksti "yksityinen venesatama ja telakka" on perusteltu. **Merkintään lisätään kuitenkin määräys, että aluetta ei saa sulkea siten, että pääsy rantaan estyy.**
- Määräyksiä tarkennetaan jatkosuunnittelussa.**

MIELIPITEET

1. Asunto Oy Hippolinna

27.2.2018

MIELIPIIDE

VASTINE JA TOIMENPITEET (lihavoitu)

Asunto Oy Hippolinna lausuu, että AL1-kaavaa jatketaan liitteen mukaisesti ensisijaisesti koko punaiselle rajatulle alueelle tai vaihtoehtoisesti katkoviivalla rajattuna, liite 3.

Koska asia liittyy Hippolinnan kaava-alueen länsipuolella sijaitsevaan AL-tonttiin 205-2 (näky kuvassa vain vähän), ei asia ratkea eteläpuolista AL-1-tonttia laajentamalla, vaan kaava-alueeseen pitäisi ottaa mukaan myös Hippolinnan tontti kokonaisuudessaan.

Ote mielipiteen mukana toimitetusta kartasta:

Mielipiteessä esitetyle suuremmalle laajennusalueelle sijoittuu osa luontoselvityksessä todetuista luontoarvoista, joten korttelialueen laajentaminen sen mukaan ei tule kysymykseen.

Vaihtoehtoisen rajauksen (katkoviivan länsipuoli) osalta muutos olisi kenties mahdollinen, mutta kuten edellä todettu, se vaatisi Hippolinnan tontin mukaan ottamista ja kaava-alueen laajentamista siltä osin. Asiasta tulee sopia ensin kunnan kanssa. **Ei toimenpiteitä tässä vaiheessa.**

Tampereella 19.3.2020

Sweco Ympäristö Oy

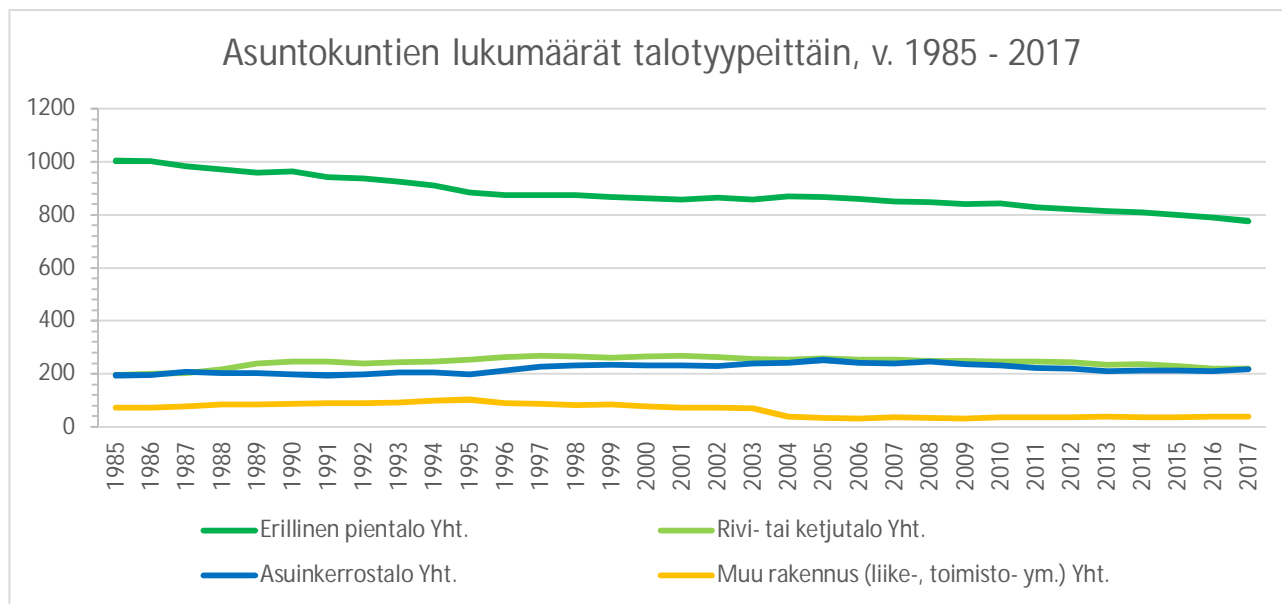
Pasi Vierimaa

Kaavoitusarkkitehti

Arkkitehti SAFA, YKS 492

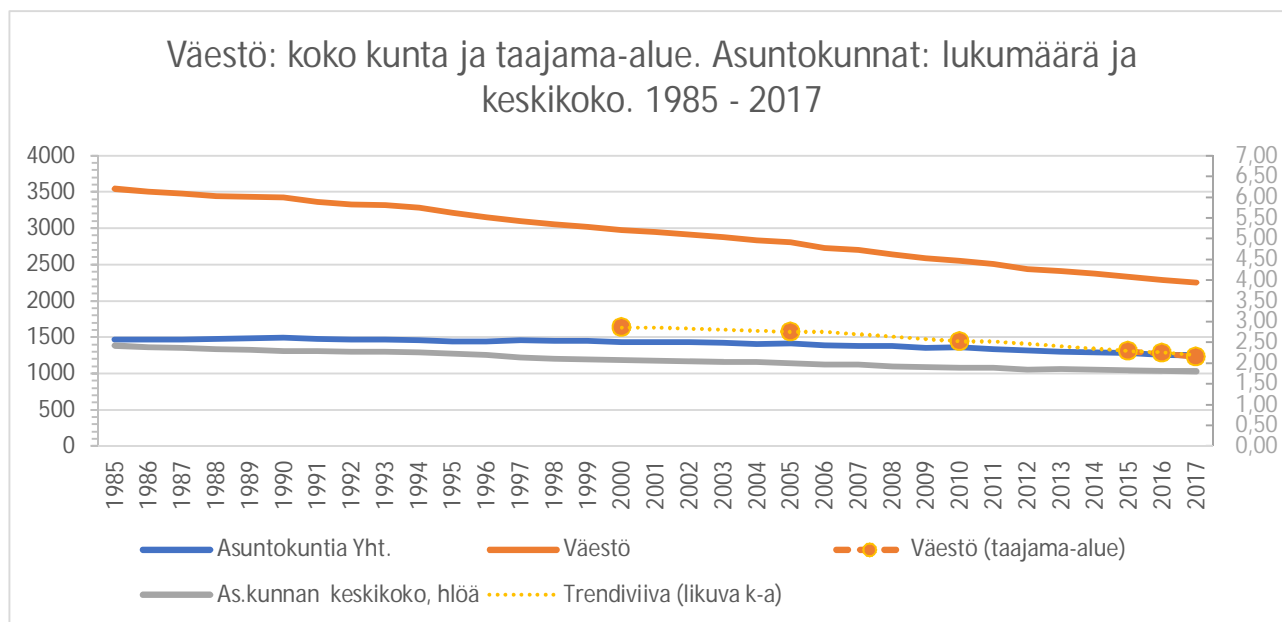
Työnumero: E26639

KUHMOINEN - Väestönkehityksen ja asuntojen tarkastelu

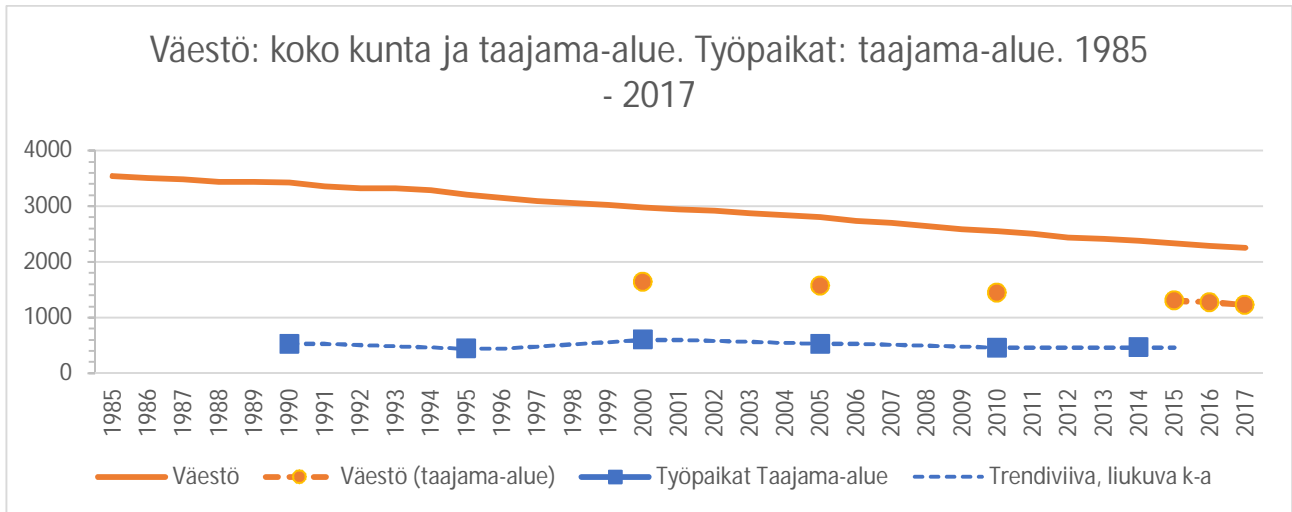
Asuntokunta tarkoittaa taloutta. Lähde: Tilastokeskus, 9/2018.

- Omakotitalovoittoista, mutta niiden osuus hitaasti vähenemässä.
- Rivitalojen ja asuinkerrostalojen lukumäärä lähes muuttumaton, mutta %-osuus kasvanut.

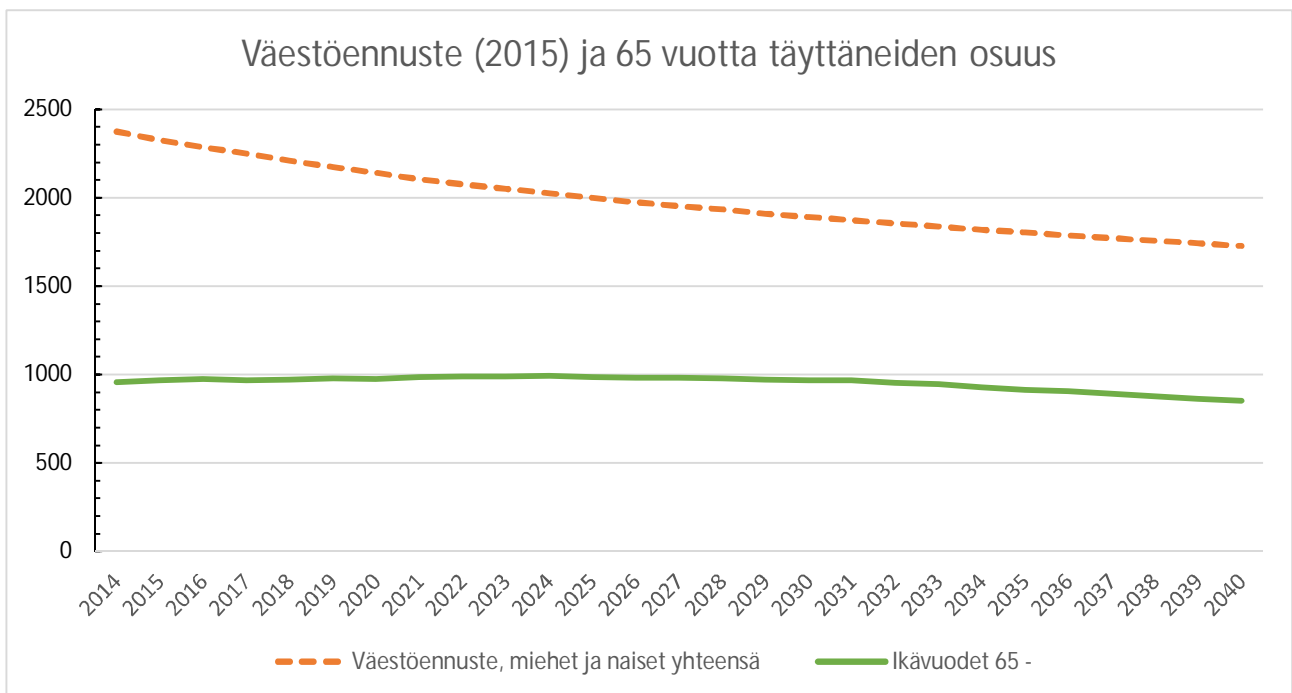
Lähde: Tilastokeskus, 9/2018.

- Kuhmoisten väkiluku on vähentynyt tasaisesti vuoden 1985 noin 3540 henkilöstä vuoden 2017 noin 2250 henkilöön.
  - o Taajamassa asuu hieman yli puolet väestöstä (54,4 – 56,3 %).
  - o Samaan aikaan asuntokuntien lukumäärä on laskenut selvästi hitaammin.
- o Asuntokuntien keskipikoko on pienentynyt.

Lähde: Tilastokeskus, 9/2018. Liiteri-tietopalvelu, 8/2018.

- Väestön vähentyessä taajama-alueen työpaikkojen lukumäärä on pysynyt suhteellisen samana.

Lähde: Tilastokeskus, 9/2018.
Vuoden 2014 arvo on todellinen.

- Väestöennusteen mukaan Kuhmoisten väestö tulee laskemaan nykyisestä noin 2250:stä noin 1730:een (vuonna 2040).
- Samana ajanjaksona 65 vuotta täyttäneiden osuus hieman kasvaa nykyisestä noin 40,3 %:sta vuoden 2031 noin 51,66 %:iin, kääntyäkseen sen jälkeen laskuun.

KUHMOINEN, SATAMARINTEEN ASEMAKAAVA JA ASEMAKAAVAN MUUTOS

VASTINERAPORTTI 15.9.2020

KAAVAEHDOTUS 18.5.2020, NÄHTÄVILLÄ 15.7. – 3.9.2020

Annetut lausunnot:

Keski-Suomen ELY-keskus
 Keski-Suomen liitto
 Terveystieteiden tutkimuskeskus
 Keski-Suomen museo

Muistutuksia: 2 kpl

Lausuntoja ja muistutuksia on voitu lyhentää.

Vastineissa käytettyjä lyhenteitä:

MRL maankäyttö- ja rakennuslaki
 MRA maankäyttö- ja rakennusasetus
 Vesil vesilaki

LAUSUNNOT

<i>Keski-Suomen ELY-keskus</i>		<i>2.9.2020</i>
LAUSUNTO	VASTINE JA TOIMENPITEET (liihavoitu)	
<p> Pyydettyä lausuntonaan Keski-Suomen elinkeino-, lii- kenne- ja ympäristökeskus toteaa, että kaava-aineistoa ja siihen liittyviä taustaselvityksiä on täydennetty siten kuin ELY-keskus luonnosvaiheen lausunnossaan esitti. Em. sel- vitykset sekä luonnosvaiheen lausunnossa esiintuodut nä- kemykset on myös kohtuullisen hyvin otettu huomioon kaa- varatkaisussa sekä määräyksissä. </p> <p> Tämän asemakaavahankeen kanssa on samaan aikaan vi- reillä ollut kirkonkylän taajamayleiskaavan laadinta, joka kuitenkin on keskeytetty ilmeisesti vireillä olleen maan- käyttö- ja rakennuslakimuutoksen johdosta. Viimeinen lau- sunnolla ollut lakimuutosluonnos on kaavajärjestelmän suh- teen kuitenkin maltillisempi ja säilyttäisi edelleen nykyisen kaavahierarkian, joten ELY-keskus suosittaa yleiskaava- työn jatkamista. Näin voitaisiin myös turvata satama-alueen kehittyminen yhtenäisenä kokonaisuutena, mihin luonnos- vaiheen lausunnossa on otettu kantaa. </p>	<p> Merkitään tiedoksi. Ei toimenpiteitä. </p>	

Alueen itärannan kulttuuriympäristöarvot

Kaavaehdotus ei edelleenkään ohjaa uudisrakentamista eikä ympäristön muutakaan käsittelyä riittävästi RKY-alueella. Se muodostaa nykyisine satamatoimintoineen matkailunkin kannalta ainutlaatuisen kohteen, jonka arvot tulisi tiedostaa ja tunnistaa paremmin

RKY-alueelle sijoittuvaan rakentamiseen otetaan kantaa RKY-aluevaraustekstissä ja lisäksi siinä on edellytetty, että museoviranomaiselle tulee varata tilaisuus lausunnon antamiseen ennen ympäristöön voimakkaasti vaikuttaviin toimenpiteisiin ryhtymistä. Lisäksi asuinkerrostalon kortteliin 205 / AL-1 on mainittu: ”Uudisrakentamisessa on otettava huomioon sen sijoittuminen valtakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön läheisyyteen ja rakennuksen näkyminen kaukomaisemassa”. Tämän lisäksi P-1-kortteli-alueen määräykseen on vastineraportin toisessa kohdassa päätetty lisätä saman kaltainen määräysteksti; ks. P-1-alueen koskeva kohta seuraavalla sivulla.

Ei toimenpiteitä.

Rakennusten inventointia on täydennetty arvottamalle ne, mutta ELY-keskus pitää edelleen valitettavan, että kaavaratkaisu johtaa entisen lautatarhan katosten purkamiseen alueelta.

Kuhmoisten sataman ja keskustan kehittymisen kannalta keskeisellä paikalla sijaitsevien lautatarhan katosten purkamisen ja toimintojen siirtämisen lahden itärannalle on katsottu olevan perusteltua ja tarpeellista.

Ei toimenpiteitä.

RKY-alue on osoitettu rajauksella, joka etenkin kaava-alueen itäpuolella jää helposti hahmottamatta. Vaikka rajausta ei vahvistu kaava-alueen ulkopuolella, voisi olla perusteltua esittää taustakartalla sen jatkuminen kaava-alueen ulkopuolella harmaana.

RKY-alueen ulkopuolelle vaa- leampana tai muuten heikommin erottuvana.

Rakentamista ohjaavat kaavamerkinnot ja -määräykset ovat edelleen varsin väljät eivätkä riittävästi huomioi alueen maisema- ja kulttuuriympäristöarvoja. Kaavassa tulisi antaa tarkempia rakennusten massoitteita, väriä ja leikkisekä pysäköintialueiden sijoittumista koskevia määräyksiä.

Rakennusten pääasiallisiksi julkisivumateriaaliksi korttelien 453 ja 454 AK-1- sekä lahden itärannan TV-1-alueilla on määrätty puu. Lisäksi TV-1-alueella on määrätty, että pääasiallisen julkisivuvärin on oltava maanläheinen murrettu sävy. Näillä määräyksillä on pyritty kohentamaan TV-1-alueen nykytilanteeseen verrattuna ja muuttamaan rakentamisen esteettistä suuntaa, jonka alueelle rakennettu punainen peltipintainen venehalli on aloittanut. TV-1-alueella on lisäksi osoitettu rakennusten harjansuunta, joka liittyy vanhan saharakennuksen koordinaatistoon. **Ei toimenpiteitä. Todettakoon, että harjansuuntaa koskevaa määräystä laajennetaan niin, että myös poikittainen suunta on mahdollinen. Tällä pyritään estämään sahan alueella tehtävän veneiden kunnostus- ym. toiminnan aiheuttaman ajoittaisen melun leviämistä ympäristöön.** Ks. myös vastine Muistutukseen 2, kohta A, sivu 7.

Asuinkortteleissa kovin tarkkoja tonttien sisäisiä järjestelyjä ei ole osoitettu, jottei niillä vaikeuteta rakennusten arkkitehtisuunnittelua. Todettakoon, että AK-1-tonteilla on jo osoitettu ohjeelliset auton säilytyspaikan rakennusalat (a) tonttien ylärinteen puolelle, jossa ne jäävät rakennusten taakse piiloon järven suunnasta katsottaessa.

Rakennusten massoitteeluun liittyen AK-1-määräykseen lisätään kuitenkin vielä, että rakennusten suurin sallittu yhtenäinen julkisivun pituus saa olla enintään 25 m, jonka jälkeen tulee olla vähintään porrastus julkisivussa.

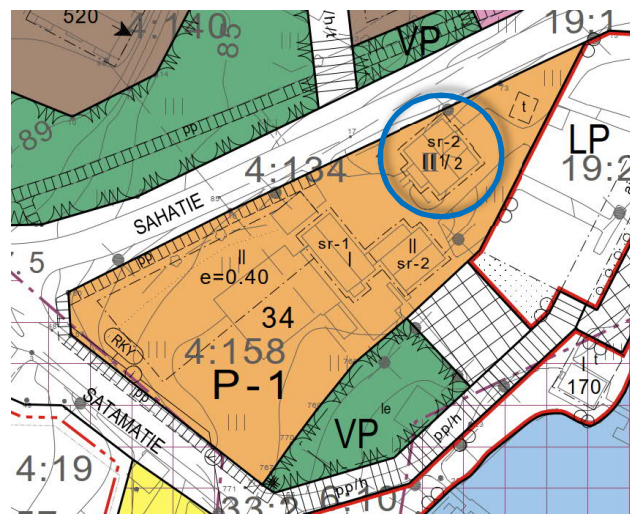
ELY-keskus pitää kuitenkin hyvänä että Heinsaaren maisemalliset arvot on tunnistettu ja kaavaehdotusta on tarkistettu osittain niiden mukaisesti. MY-1 ja lv-1 rakentamisen sisältävät määräykset ovat kuitenkin keskenään ristiriitaiset ja johtavat keskenään toistensa vastaiseen toteutukseen. ELY-keskus viittaa tältä osin myös luonnosvaiheen lausuntoonsa ja esittää lv-1 merkinnän poistamista Heinsaaresta.

Kaavan laatijan näkemyksen mukaan MY-1- ja lv-1-määräykset eivät ole keskenään ristiriitaisia. MY-1-määräys huomioi koko saaren arvot, mutta saarelle voidaan rakentaa vähäisissä määrin polkuja. Määräyksessä myös mainitaan, että satamatoimintoja sekä niitä tukevia rakennuksia voidaan rakentaa niitä varten erikseen osoitetulle alueelle, jolla tarkoitetaan lv-1-alueita. Lisäksi puunkaato on sallittua ainoastaan lv-1-alueella, ja tarpeetonta puunkaatoa tulee välttää silläkkin alueella.

Ei toimenpiteitä.

Kaava-aineisto on myös ansiokkaasti täydennetty kaavan toteutuksen havainnekuvilla. Niistä on todettavissa ravintolarakennuksen yhteyteen P-1 kortteliin sijoittuvan majoitusrakennuksen hallitseva asema länsipuolen satamamaiseman avoimessa keskiössä, jolloin se muuttaisi oleellisesti alueen avointa maisemanäkymää erityisesti sille saavuttaessa. ELY-keskus esittää rakennuksen sijoituksen muuttamista ja massoitteeluun pienentämistä tai mieluummin siirtämistä kokonaan alueen pohjoisosan rakennuksen yhteyteen. ELY-keskus toivoo, että kunnan päätöksentekijät tarkastelisivat asiaa paikanpäällä.

Mikäli pohjoisosan rakennuksella tarkoitetaan P-1-alueen koillisosassa olevaa rakennusta (ks. kuva alla, sininen ympyrä), niin sen yhteyteen laajentaminen ei ole mahdollista tilanahtauden vuoksi.

Laajennuksen rakennusala sijoittuu tontin Sahatien puoleiseen reunaan siten, että se peittää vanhan ravintolaosan lounaispuolen edustavaa yhtenäistä julkisivua mahdollisimman vähän. Laajennus muodostaa yhdessä vanhan osan kanssa L:n muotoisen kokonaisuuden, jolloin rakennusten "kainaloon" on mahdollista toteuttaa viihtyisiä ja suojaista piha-alue.

P-1-alueen määräykseen lisätään kuitenkin vielä seuraava: "Uudisrakentamisessa on otettava huomioon sen sijoittuminen valtakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön läheisyyteen."

Keski-Suomen ELY-keskus

2.9.2020

Luontoarvokohteet on kaavaehdotuksessa eroteltu indek-sillä omiksi luo-kohteikseen ja niille on annettu omat luonto-tyypin säilymisen turvaavat määräyksensä. luo-1-kaava-merkintä ja -määräys kattaa kuitenkin alle puolet inven-toidun metsäkedon alasta ja suuri osa on jäämässä kerros-talon alle. Kedot ovat muiden perinneluontotyyppien ohella maamme uhanalaisimpia elinympäristöjä. Jos rakennus-alaa ei voida pienentää/ muuttaa, niin että metsäkedon ar-vot voitaisiin turvata, koko luo-1 alue voitaisiin kuitenkin osoittaa kaavakartalla ja lisätä kaavamääräykseen kehotus selvittää rakennusalan alle jäävä arvokas kasvillisuus ja mahdollisuudet kasvustojen siirtoon ennen rakennustöihin ryhtymistä.

Luo-1 -aluerajaus laajennetaan kattamaan myös kortte-lin 205 AL-1-tontille ulottuva osuus ja luo-1 -määräys-tekstiin lisätään kehotus selvittää arvokas kasvillisuus ja mahdollisuus kasvustojen siirtoon ennen rakennus-töihin ryhtymistä. Määräystekstiä tarkistetaan muutoin-kin siten, että se soveltuu sekä VL- että AL-1-alueelle.

Rakennuskortteleista koskeva pima-1 määräys ei koske vir-kistysalueita, jotka tulee myös puhdistaa alueen käyttötär-koituksen muuttuessa.

Pima-1-merkintä lisätään myös lähivirkistysalueen (VL) osalle, joka sijoittuu korttelin 453 pohjois- ja itäpuolille. (VL jaetaan tämän johdosta kahteen osaan, raja osoite-taan AK-1-alueen pohjoiskulmasta kaava-alueen ra-jalle.)

Keski-Suomen liitto

3.9.2020

LAUSUNTO
VASTINE JA TOIMENPITEET (liihavoitu)

Vastineraportin 19.3.2020 mukaan Kuhmoisten keskustan - osayleiskaavan valmistelu on keskeytetty. Koska alueella ei ole voimassa olevaa, oikeusvaikutteista yleiskaavaa, on maakuntakaava ohjeena asemakaavaa laadittaessa tai muutettaessa.

Keski-Suomen maakuntakaava on huomioitu kaavaehdo-tuksessa. Kulttuuriympäristön suojelutarpeiden osalta on kuultava Keski-Suomen ELY-keskusta ja Keski-Suomen museota asiantuntijaviranomaisina.

Keurusselän ympäristön- ja terveydensuojelutoimisto

3.9.2020

LAUSUNTO
VASTINE JA TOIMENPITEET (liihavoitu)

Terveydensuojeluviranomainen ilmoittaa, että sillä ei ole - lausuttavaa asemakaavasta. Kaavassa on jo hyvin huomi-oitu terveyshaittoja mahdollisesti aiheuttavat saastuneet maa-alueet sekä maaperän luontainen radon ja arseeni.

Keski-Suomen museo

7.9.2020

LAUSUNTO
VASTINE JA TOIMENPITEET (liihavoitu)

Keski-Suomen museo pitää hyvänä sitä, että satama-alu- - een valtakunnallisesti merkittävään kulttuuriympäristöön lä-heisesti liittyviä sataman arvorakennuksia säilytetään kaa-valuonnoksessa suojelumääräyksin.

Keski-Suomen museon luonnosvaiheessa antamassa lausunnossa edellytettiin, että lautatarhan alueella uudisrakentamista tulisi ohjata joko kerrostalojen korttelimerkinnässä tai asemakaavan yleismääräyksessä sopimaan Sahanlahden kulttuuriympäristöön. Rakentamisen laatuun tulee kiinnittää erityistä huomiota valtakunnallisesti merkittävän kulttuuriympäristön lähetyillä. Ehdotuksen kaavamääräyksissä ei ole otettu tätä riittävästi huomioon.

Asuinkortteleissa kovin tarkkoja tonttien sisäisiä järjestelyjä ei ole osoitettu, jottei niillä vaikeuteta rakennusten arkkitehtisuunnittelua. Todettakoon, että AK-1-tonteilla osoitetut ohjeelliset auton säilytyspaikan rakennusalat (a) sijoittuvat tonttien ylärinteen puolelle, jossa ne jäävät rakennusten taakse piiloon järven suunnasta katsottaessa.

AK-1-määräykseen lisätään vielä, että rakennusten suurin sallittu yhtenäinen julkisivun pituus saa olla enintään 25 m, jonka jälkeen tulee olla vähintään porrastus julkisivussa. Tällä ohjataan rakennusten massoittelemista pienimittakaavaisempaan suuntaan. Yhdessä puujulkisivujen kanssa alueelle muodostunee paremmin kulttuuriympäristön läheisyyteen sopivaa rakennuskantaa.

Keski-Suomen museo ei puolla korkean kuusikerroksisen kerrostalon rakentamista pienimittakaavaisessa taajamaympäristössä omakotitalojen viereen. Rakennuksesta ja sen sijoituksesta tehdyt mallinnuskuvat vahvistavat museon luonnosvaiheen lausunnon näkemystä siitä, että korkean kerrostalon paikka Kuhmoisten kirkonkylässä pitäisi miettiä huolella, mikäli siihen lainkaan on tarvetta.

Kaavaehdotusvaiheessa korttelialueelle lisättiin määräys, jonka mukaan "uudisrakentamisessa on otettava huomioon sen sijoittuminen valtakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön läheisyyteen ja rakennuksen näkyminen kaukomaisemassa".

Korkealla rakentamisella heikennetään Kuhmoisten taajamakuva ja rakennushistoriallista kulttuuriympäristöä. Keski-Suomen museo esittääkin, että kuusikerroksista asuintaloa kivijalkaliiketoiloihin ei rakennettaisi, vaan porttirakennukseksi mietittäisiin muunlaista ratkaisua.

Kuhmoisten Sahanlahti on nykyisin melko irrallaan ydinkeskustasta, vaikka välimatkaa on vain satoja metrejä. Yhteyden soisi parantuvan niin konkreettisesti kuin psykologisesti, ja kyseinen AL-1-tontti sijaitsee tästä näkökulmasta keskeisellä paikalla, johon porttirakennuksen voi hyvin odottaa sijoittuvan. Rakennus voi toimia sekä Toritieltä että satamasta havaittavana maamerkinä, niitä yhdistävänä "linkkinä". Tällä perusteella tavoitetta kuusikerroksisen kerrostalon rakentamisesta ei ole tarpeen muuttaa.

Ei toimenpiteitä.

Asemakaavan ehdotuksessa on otettu asiallisesti huomioon kaava-alueelle sijoittuva Muinaismuistolaita (295/1963) suojeltu kiinteä muinaisjäänös Anttula Louhela, historiallisen ajan virstanpylväs.

Keski-Suomen museolla ei ole huomautettavaa asemakaavan ehdotukseen arkeologisen kulttuuriperinnön osalta.

MUISTUTUKSET

MUISTUTUS
VASTINE JA TOIMENPITEET (lihavoitu)

Veneiden tankkauspaikka.

Jakelulaitteet betonilaiturilla ovat liian lähellä meidän vieressä olevaa rantaamme. Tankatessa tulee hajuhaittoja. Veneiden tankkauspaikka tulisi muutenkin olemaan hyvin ahdas; samalla laiturilla on jo nyt paljon erilaista toimintaa; septi, risteilyaluksen laiturit, veneiden nosto- ja laskupaikka,

Tankkauspaikan (kaavakartassa "pj-1") sijainti on päätetty tammikuussa 2020 kunnan edustajien tekemän katselmuksen perusteella. Sijainti on päätetty yhteisymmärryksessä satamayrittäjän kanssa, joten pj-1-alueen sijainti myöskin olemassa olevien toimintojen näkökulmasta lienee perusteltu.

tavaroiden lastausta veneisiin ja muutakin toimintaa kohdistuen veneisiin. Jonoja syntyy jo nytkin, kun septille jonotetaan meidän rannan edustalla. Tankkaaminen lisää jonotusta ja meteliä. Vuokravenelaituria muuttamalla saataisiin lisätilaa. Laituria siirtämällä jono voisi siirtyä itä- ja pohjoisuuntaan nykyisestä.

Tankkauspaikan ympärille täytyy laittaa öljyntorjuntapuomi. Tankatessa polttoainetta valuu tankkauslaiturille ja järveen. Veneiden potkuriaallot kuljettavat polttoaineet rantaamme. Sama tilanne on nykyisellä septillä. Puomia ei saa asentaa niin, että se sulkisi meidän rannan. Jos puomi sulkisi rantamme, niin rannan ja puomin väliin kertyisi puun lehtiä ja muuta kasvijätettä, mikä tukkisi rannan. Puomi voisi olla kiinni betonilaiturissa ja siitä ulappaa kohti.

Ehdotuksemme jakelulaitteen ja tankkauspaikan uudelle sijoitukselle:

Ne sopisivat paremmin entisen Euronpaikan rakennuksen pohjoispuolelle. Säiliöiden ja jakelulaitteen väliset putkistot olisivat näin mahdollisimman lyhyet. Jakelulaite olisi helppo maisemoida mahdollisimman hyvin maastoon. Tällöin polttoainemittarit eivät näkyisi kauas järvelle, kun saavutaan perinnemaisemaan. Euronpaikan aluetta voitaisiin hyödyntää muutenkin. Alueella ei ole roska-astioita ja muutenkin alue on epäsiisti ja epäviihtyisä. Alueella voisi olla enemmän vehreyttä ja vähemmän turhaa autoliikennettä.

Yksi varteenotettava vaihtoehto mielestämme olisi se, että polttoaineen jakelu (ja mahdollisesti myös septi) sijoitettaisiin Papinsaaren venelaituripaikkaan. Papinsaaren paikka olisi paljon väljemmällä vesialueella ja siihen olisi helppo tulla. Moni iso laiva käy nykyisinkin vain tankkaamassa tai septillä. Näin toimintoja saataisiin pois nyt jo ahtaasta sataman suusta väljemmille vesille.

Ajatus öljyntorjuntapuomista lienee aiheellinen. Sitä ei kuitenkaan ole mielekästä osoittaa asemakaavassa, koska sen sijainnin ja suuntauksen määrittely todellisen tarpeen näkökulmasta on vaikeaa (Mihin kohtaan se kannattaa kiinnittää? Miten suunnataan, että se ei tuki yksityisen rantaa mutta toimii siten kuin on tarkoitus?). Puomin asentaminen on tarkoituksenmukaista tehdä asiantuntijoiden toimesta tai ohjeiden mukaan.

Öljyntorjuntapuomin toteuttamisesta on keskusteltu sata-matoimijan ja kunnan edustajien kesken syyskuussa 2020. Keskustelujen henki on ollut, että puomi toteutetaan. Tämä on siis tavoite siitä huolimatta, että puomia ei osoiteta asemakaavassa.

Merkitään tiedoksi. Ei toimenpiteitä.

Esitetty sijainti Euronpaikan rakennuksen pohjoispuolella on sinänsä hyvä, mutta vaatisi ainakin yhden venelaiturin poistamista. Venelaiturin siirto nykyisen betonilaiturin tilalle ei tule kyseeseen, koska betonilaituri toimii nykyisen laivalaiturina.

Tankkauspuomien siirto Papinsaareen voisi heikentää Kuumoisten sataman vetovoimaa, joten siirto niin etäälle ei ole perusteltua. Lisäksi Papinsaaren venesataman maa-alueet eivät ole kunnan omistuksessa.

Ei toimenpiteitä.

M2. Yksityinen

31.8.2020

MUISTUTUS

VASTINE JA TOIMENPITEET (lihavoitu)

Jätämme kiinteistöjen Louhela-II 8:11 ja Hännikäseniemi - 8:10 omistajina muistutuksen Satamarinteen asemakaavaa ja asemakaavan muutosta koskevasta ehdotuksesta (päivätty 18.5.2020). Muistutuksemme kohdistuu erityisesti kiinteistöihimme rajoittuviin kaavan alueisiin MY-1, TV-1 ja LV-2 (Heinsaari sekä lahden itäpuolen satama-alue, telakkatoiminnot ja venehallit). Kiinteistöillämme on rakennuksia, jotka sijaitsevat vain joidenkin kymmenien metrien päässä Heinsaareen ehdotetuista toiminnoista sekä rannan puolelle tulevista venelaitureista sekä telakka- ja veneiden kunnossapitotoiminnasta.

Muistutuksemme perustelut on selostettu tarkemmin jäljempänä, mutta tiivistetysti todettuna katsomme, ettei ehdotus johda kyseisten alueiden (MY-1, TV-1 ja LV-2) rakentami-

Ks. seuraavat kohdat.

seen ja käyttöön tavalla, joka olisi maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) mukaista. Ehdotus ei luo edellytyksiä turvaliselle, terveelliselle ja viihtyisälle elinympäristölle. Se ei edistä ympäristön suojelua ja ympäristöhaittojen ehkäisemistä. Näkemyksemme mukaan ehdotuksen vaikutuksia luontoon ja asuinympäristöön ei ole selvitetty riittäväällä tavalla. Kaava aiheuttaisi meille maanomistajina kohtuutonta haittaa ja rajoitusta vaarantamalla elinympäristön terveellisyyden, viihtyisyyden ja turvallisuuden kiinteistöillämme. Se johtaisi elinympäristön laadun merkittävään heikkenemiseen kiinteistöillämme. Lisäksi se vaarantaisi omaisuutemme suojaa. Tällaisille haitoille ja rajoituksille ei ole perusteita, ja näin ollen katsomme, että ehdotus on kannaltamme kohtuuton ja siitä tulisi luopua.

A. Varpu Lankinen ja Pirjo Dorn tapasivat 11.8.2020 kunnan teknisen johtajan Mika Kyrön sekä kaavaehdotuksen laatinen Sweco Ympäristö Oy:n edustajan kunnanvirastossa. Tapaamisen tarkoituksena oli saada tietoa, millä perusteella kunta on katsonut mahdolliseksi kyseisen kaavaehdotuksen alueilla MY-1, TV-1 ja LV-2 sekä millaista toimintaa kaava toteutuessaan mahdollistaisi ko. alueilla. Meille kerrotun mukaan kaava mahdollistaisi toteutusaan mm. sen, että Heinsaari tulisi ympärivuotiseen virkistyskäyttöön ja sinne rakennettaisiin 100 neliön kokoinen ravintola-/kahvilarakennus tai jonkinlainen huoltorakennus tms. Saareen voisi myös tulla ympärivuotiseen käyttöön polkuja sekä nuotiopaikka tms. Mantereen puoleiselle alueelle (TV-1 ja LV-2) voisi tulla pitkiä venelaitureita, jotka ulottuisivat aivan toisen kiinteistön rajaan saakka. Lisäksi myös telakka- ja veneiden kunnossapitotoiminta voisi ulottua aivan toisen kiinteistön rajaan saakka. Lisäksi alueelle on ehdotettu Heinsaareen johtavaa siltää. Kaikki tämä muuttaisi kiinteistöjemme välittömän lähiympäristön yleiseksi oleskelu- ja liiketoimintapaikaksi ja lisäisi näin monenlaista häiriötä sekä haittaa kiinteistöillämme.

Ehdotuksesta tekee kannaltamme erittäin ongelmallisen ja kohtuuttoman se, että kaikki edellä selostettu toiminta tulisi tapahtumaan vain joidenkin kymmenien metrien päässä kiinteistöistämme ja niiden rakennuksista. Kyseisen kaltaisia toimintoja ei tule kaavalla mahdollistaa näin lähelle asuin- tai vapaa-ajankiinteistöjä.

Ottaen huomioon, että Heinsaari sijaitsee vain muutamien kymmenien metrin päässä rannoistamme ja rakennuksistamme, on täysin selvää, että kaavan mahdollistama rakentaminen ja virkistystoiminta aiheuttaa meille maanomistajina kohtuutonta haittaa mm. meluhaitan muodossa. Ehdotus ei myöskään muutoin turvaa meille viihtyisän ja turvallisen elinympäristön edellytyksiä. Pidämme todennäköisenä, että omaisuutemme suoja ja kotirauhamme vaarantuisi, koska saarella kulkijat voisivat esimerkiksi helposti tulla kiinteistöillemme talviai-

Heinsaari voi tulla ympärivuotiseen käyttöön, mutta toiminat – mahdollisia polkuja lukuun ottamatta – sijoittuvat lv-1-alueelle saaren koillisosaan. Osa-alueen lv-1 määräystekstin mukaan alueelle saa rakentaa mm. venesatamatoimintoihin liittyvän rakennuksen/rakennuksia, yhteensä 100 kerros-m². Tavoitteena on ollut esim. huoltotilojen, sauna- ja wc-tilojen, grillikatoksen yms. toteuttaminen. Mittakaavasta saa paremmin käsityksen kaavakartalla, saarenkin kohdalla näkyvän violetin ruudukon avulla; yhden ruudun koko on 10 m x 10 m, eli 100 m².

Selvyyden vuoksi saaren lv-1-määräystekstiin lisätään, että alueelle ei saa sijoittaa majoitus- tai ravintolatoimintaa. Lisäksi aluerajausta (pistekatkoviiva) käännetään vastapäivään siten, että lv-1-alue ei itäpuolella näy etelään yhtä selvästi.

Ravintola- ja majoitustoimintojen estyessä saaren käyttäjämäärä jäänee alhaisemmaksi, ja käyttö sekä luonne painotunee selvästi veneilyn tukitoimiin – päätoimintojen säilyessä lahden vastarannalla – sekä pienimuotoiseen retkeilyyn ja ulkoiluun liittyväksi.

Laiturien osalta katso jäljempänä kohta E. Sillan osalta katso jäljempänä kohta C.

Satamatoimijalta saadun tiedon mukaan hiekkapuhallusta tehdään saaren alueella, eikä sitä ole tarkoitus tehdä TV-1-alueella. **Asemakaavasta muistuttajien kiinteistöille aiheuttavia häiriöitä pyritään jatkossa vähentämään seuraavasti:**

- **TV-1-alueen määräystekstiin lisätään, että alueella ei sallita ympäristöhäiriöitä aiheuttavaa toimintaa.**
- **TV-1-alueen eteläinen, nykyisin viljelykäytössä oleva alue muutetaan maa- ja metsätalousalueeksi (M), joka estää TV-1-alueen ulkotiloihin sijoittuvan toiminnan ulottumista kaava-alueen eteläosaan.**
- **LV-2-alueella oleva rakennusoikeus rajataan rakennuslalla siten, että sen eteläraja sijoittuu hiekan sillan eteläpuolelle.**

kaan, jolloin voidaan liikkua jäällä. Kokonaisuutena arvioiden maankäytön muuttaminen Heinsaareissa johtaisi elinympäristön laadun merkittävään heikkenemiseen kiinteistöillämme.

Edellä kuvatuilla muutoksilla pyritään osaltaan myös turvaamaan muistuttajien kiinteistöjen viihtyisän ja turvallisen elinympäristön säilyminen.

B. Alueella tehty luontoselvitys tukee sitä, että Heinsaari on kulttuuriympäristö ja arvokas maisema-alue, joka tulisi säilyttää nykytilassaan eli siihen ei tulisi osoittaa rakentamista, polkuja tai mitään muuta maankäytön muutosta. Katsomme, että kyseisestä kaavaehdotuksesta tulisi kokonaan luopua Heinsaarta koskevin osin. Sama koskee mantereen puolelta Heinsaareen kaavailtua siltaa – kaavaehdotuksesta tulisi luopua myös tältä osin.

Heinsaari on osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY), ja järvimaiseman kannalta tärkeä tekijä. Luontoselvityksessä ei kuitenkaan ole Heinsaaren osalta mainittu sellaisia huomionarvoisia tekijöitä, jotka pitäisi huomioida asemakaavassa. RKY-alueen ja maisemalliset arvot on pyritty huomioimaan kaavamääräyksissä (RKY-osa-alue-rajaukset ja MY-1). Sillan osalta katso seuraava kohta C.

Ei toimenpiteitä.

C. Heinsaaren johtavan sillan osalta on huomattava, että se paitsi toisi häiriötä alueelle, se myös entisestään heikentäisi veden virtaamaa ja järveden laatua riippumatta siitä, millaisella rakenteella silta toteutettaisiin. Todennäköisin vaihtoehto olisi Sweco Ympäristö Oy:n edustajan arvion mukaan kelluva ponttoonisivusto, mikä käytännössä estäisi veden virtaamisen kokonaan. Vesistö on tällä kohtaa hyvin matala sekä umpeenkasvanut (syvyys noin metrin). Vastaavasti myös venelaitureiden salliminen kyseiselle hyvin matalalle järviolueelle heikentäisi veden virtaamaa ja näin myös järveden laatua.

Eri tyyppisillä silloilla on jossain määrin erilaisia vaikutuksia veden virtaukseen. Myös ponttoonisivusto voi olla sellainen, että pääosa sillan pituudesta on vesirajassa avointa.

Siltaa osoittavan merkinnän 'si' määräykseen lisätään seuraava teksti: "Silta ei saa merkittävästi estää veden luonnollista virtausta".

Todettakoon lisäksi, että laiturin lailla myös silta vaatii erillisen luvan; vrt. kohta E.

Jo nykyisellään alueella on veneilyn ja satamatoiminnan aiheuttamia veden laadun ongelmia: Joka kesä laitureiltamme on voinut havaita öljykalvoja vedenpinnalla, minkä lisäksi tietoomme on tullut, että veneiden pilssivesiä on määräysten vastaisesti laskettu järveen tällä alueella (tieto tästä on saatu Pelastuslaitokselta). Järvivesi on jo nykyisellään kiinteistöjemme edustalla ajoittain niin likaista, ettei sitä voi käyttää saunavetenä, eikä järvessä voi uida.

Polttoaineen ja pilssivesien pääsyä vesistöön ei tietystikään pitäisi tapahtua. Lain mukaan venesatamalla on oltava jätehuoltosuunnitelma. Tätä asiaa ei ratkaista asemakaavassa, ja asemakaavan yhtenä tavoitteena on Kuhmoisten venesataman kehittäminen, ja tältä osin asemakaavaa ei ole katsottu tarpeelliseksi muuttaa.

Ei toimenpiteitä.

Keskustelussa 11.8.2020 kävi ilmi, ettei kaavan laatinut Sweco Ympäristö Oy ollut lainkaan tietoinen siitä, millainen vedensyvyys Heinsaaren ja itäpuolen rannan välillä on tai että vedenvirtaama on heikko ja poukama lähes umpeenkasvanut. Tämäkin osoittaa, ettei kaavaehdotuksen vaikutuksia luontoon ja asuinympäristöön ei ole selvitetty riittävällä tavalla alueilla MY-1, TV-1 ja LV-2. Kaavaehdotus ei näin ollen perustu riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin siltä osin, kuin kyse on Heinsaarta koskevista suunnitelmista, Heinsaaren johtavan sillan rakentamisesta sekä satama- ja veneiden kunnossapitotoiminnasta lahden itäpuolella.

MRL 9 §:n mukaan "kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvittäessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset...".

Asemakaavassa Heinsaaren ja lahden itärannan väli on osoitettu vesialueeksi (W) ja sille ohjeellinen siltavaraus (si). Kuten edellä on mainittu, sillan määräystekstiin lisätään veden virtaamaan liittyvä teksti.

Asemakaavalla ei siis ole merkittäviä vaikutuksia veden virtaukseen tai sellaisiin seikkoihin, joita tulisi arvioida veden syvyyden näkökulmasta. Todettakoon, että kunnasta saadun tiedon mukaan lahden vedenkorkeuden vaihtelu on

noin 50-60 cm. Myöskään viranomaiset eivät ole edellyttäneet tarkempien selvitysten laatimista kaavan eri vaiheissa antamissaan lausunnoissa.

Ei toimenpiteitä.

D. Ehdotuksen mukaan lahden itäpuolelle olisi tulossa ainakin veneiden säilytystä ja kunnossapitoa sekä venelaitureita. Koska tämä alue rajoittuu toiseen kiinteistöistä ja on sen rantarakennuksen välittömässä läheisyydessä, kaikki alueella tapahtuva toiminta vaikuttaa suoraan negatiivisesti kiinteistöön sekä yleisesti alueen elinympäristöön ja luontoon. Veneiden kunnossapito aiheuttaa vähintäänkin melu- ja pölyhaittaa sekä elinympäristölle että luonnolle (järvivesi mukaan lukien). Jo nykyisellä satama-alueella on harjoitettu veneiden kunnossapitoa ja olemme käytännössä havainneet, että siinä syntyvä pöly (kuten hiekkapuhalluksen tuottama maali- yms. pöly) kulkeutuu rakennuksillemme asti ja sitä laskeutuu myös järveen. Kaavaehdotus toisi tämän toiminnan entistä lähemmäksi kiinteistöjamme tavalla, mitä on pidettävä kohtuuttomana haittana sekä meille että ympäristöterveydelle.

Satamatoimijalta saadun tiedon mukaan hiekkapuhallusta tehdään sahan alueella, eikä sitä ole tarkoitus tehdä TV-1-alueella, ts. hiekkapuhallus ei sijoitu kaava-alueelle.

Ks. edellä kohta A ja sen toimenpiteet.

E. Ehdotus mahdollistaisi lukuisien pitkien venelaitureiden rakentamisen aivan toisen kiinteistön rajaan saakka. On selvää, että veneliikenne ohjautuisi kulkemaan Heinsaaren ja rantojemme välistä. Veneet tulisivat kulkemaan aivan Louhela-II:n laiturin päästä, koska vesistö on tässä kohtaa erittäin kapea. Tämä lisäisi veneliikenteen määrän kohtuuttomaksi rantojen välittömässä läheisyydessä. Koska rantojamme käyttävät mm. lastenlapsemme, kaavaehdotuksen myös ihmisille aiheuttama turvallisuusriski on ilmeinen.

Mantereen puolella on jo venelaitureita, eikä niitä asemakaavalla erikseen osoiteta. Laitureiden rakentaminen on mahdollista jo nyt, mutta niiden toteuttaminen vaatii erityyppisen luvan laiturista riippuen (MRL 126 a §, Vesil 2 luku, 5 §). Todettakoon, että vesilain mukaan lupaviranomaisen lupa tarvitaan mm. sellaiseen vesialueelle tehtävän rakennelman käyttöön, josta aiheutuu häiriötä toisen kiinteistön käytölle eikä asianomainen ole antanut tähän suostumustaan. Myös kunnan rakennusjärjestyksessä on otettu kantaa laiturin rakentamiseen.

Kaikkea edellä lueteltua toimintaa oltaisiin mahdollistamassa maantieteellisesti erittäin pienikokoisella, ahtaalla ja matalalla lahdenpoukaman alueella (MY-1, TV-1 ja LV-2), jonka ns. kantokyky ei kestä sen laajuista ja kaltaista toimintaa, kuin mitä sille ollaan kaavaehdotuksella mahdollistamassa.

Veneliikenteen ohjautuminen Heinsaaren ja rannan välistä lienee epätodennäköistä matalan veden vuoksi.

Ei toimenpiteitä.

F. Sahan alue on osoitettu valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi, jonka suunnittelussa on otettava huomioon kulttuurihistoriallisen rakennetun ympäristön kokonaisuus, ominaispiirteet ja identiteetti. Alueen käyttöä on ohjattava siten, ettei näitä arvoja heikennetä. Nykyisellään koko sahan alue on erittäin epäsiisti ja rakennukset ovat osin erittäin huonokuntoisia. Alueella on runsaasti erilaista jätettä ja roskaa, jonka on annettu kertyä sinne jo vuosikymmenten ajan. Kiinteistöjen omistajat/liiketoiminnan harjoittajat eivät ole tehneet näkyviä toimenpiteitä alueen siisteyden kohentamiseksi, vaikka kyseisen alueen liiketoimintakäyttö on kasvanut jatkuvasti. Haluamme ilmaista huolestamme siitä, että mikäli toiminnan laajentaminen mahdollistettaisiin alueilla TV-1 ja LV-2 kaavaehdotuksen mukaisesti, tulisiko myös

Sahan alue on tosiaan ns. RKY-alue ("Kuhmoisten sahanranta"), ja mm. asemakaavan TV-1-alue kuuluu siihen. RKY-alue on huomioitu asemakaavassa RKY-osaluerauksella (RKY, violetti ruudukko), ja sen määräyksissä on edellytetty mm, että museoviranomaiselle tulee varata tilaisuus lausunnon antamiseen ennen ympäristöön voimakkaasti vaikuttaviin toimenpiteisiin ryhtymistä. Tällä on merkitystä koko lahden itärannan rakentamisen kannalta. Alueen siisteyteen ei oteta asemakaavassa kantaa.

Ei toimenpiteitä.

tämä uusi alue olemaan ajanmittaan siisteydeltään nykyisen kaltainen? Asialla on olennainen merkitys, koska kaavaehdotus toisi toiminnan kiinteistöillemme asti ja niiden maisemaan, jolloin myös alueen siisteydellä on suora vaikutus elin- ja asuinympäristöömme.

Kaikista edellä mainituista syistä johtuen vastustamme kaavasuunnitelmia alueilla MY-1, TV-1 ja LV-2 ja esitämme, että niistä luovutaan.

Vastineissa esitetyt toimenpiteet listattuna:

- RKY-alue rajausta jatketaan kaava-alueen ulkopuolelle, mutta vaaleampana tai muuten heikommin erottavana.
- TV-1-alueella mahdollistetaan myös vastakkainen harjansuunta kuin kaavaehdotuksessa on esitetty.
- AK-1-määräykseen lisätään kohta, että rakennusten suurin sallittu yhtenäinen julkisivun pituus saa olla enintään 25 m, jonka jälkeen tulee olla vähintään porrastus julkisivussa.
- P-1-alueen määräykseen lisätään: *"Uudisrakentamisessa on otettava huomioon sen sijoittuminen valtakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön läheisyyteen."*
- Luo-1 -alue rajausta laajennetaan kattamaan myös korttelin 205 AL-1-tontille ulottuva osuus ja luo-1 -määräykseen lisätään kehoitus selvittää arvokas kasvillisuus ja mahdollisuus kasvustojen siirtoon ennen rakennustöihin ryhtymistä. Määräyksen tarkistetaan muutoinkin siten, että se soveltuu sekä VL- että AL-1-alueelle.
- Pima-1-merkintä lisätään lähivirkistysalueen (VL) osalle, joka sijoittuu korttelin 453 pohjois- ja itäpuolelle. VL jaetaan tämän johdosta kahteen osaan, raja osoitetaan AK-1-alueen pohjoiskulmasta kaava-alueen rajalle.
- Heinsaaren lv-1-määräykseen lisätään, että alueelle ei saa sijoittaa majoitus- tai ravintolatoimintaa. Lisäksi aluerajausta (pistekatkoviiva) käännetään vastapäivään siten, että lv-1-alue ei itäpuolella näy etelään yhtä selvästi.
- TV-1-alueen määräykseen lisätään, että alueella ei sallita ympäristöhäiriöitä aiheuttavaa toimintaa.
- TV-1-alueen eteläinen, nykyisin viljelykäytössä oleva alue muutetaan maa- ja metsätalousalueeksi (M), joka estää TV-1-alueen ulkotiloihin sijoittuvan toiminnan ulottumista kaava-alueen eteläosaan.
- LV-2-alueella oleva rakennusoikeus rajataan rakennusalalla siten, että sen eteläraja sijoittuu hieman silan eteläpuolelle.
- Siltaa osoittavan merkinnän 'si' määräykseen lisätään seuraava teksti: *"Silta ei saa merkittävästi estää veden luonnollista virtausta"*.

Muut asemakaavaan tehtävät muutokset / tarkistukset:

- Satamatien päästä, etelään suuntautuvalla osalla osoitetaan ajoyhteys kaava-alueeseen rajautuvalle kiinteistölle 4:75.

Tehtävät muutokset eivät ole olennaisia tai koskevat yksityistä etua, ja heitä on kuultu erikseen, joten asemakaavaehdotusta ei ole tarpeen asettaa uudestaan nähtäville (MRA 32 §).

Tampereella 15.9.2020

Sweco Ympäristö Oy

Pasi Vierimaa
Kaavoitusarkkitehti
Arkkitehti SAFA, YKS 492

Työnumero: E26639